

ВРХОВНИ СУД СРБИЈЕ

**БИЛТЕН
СУДСКЕ ПРАКСЕ**

2

"СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК"
БЕОГРАД, 2004.

ПРИРЕЂИВАЧ
За приређивача

Врховни суд Србије
Јанко Лазаревић, в.д. председник

ИЗДАВАЧ
За издавача

Јавно предузеће "Службени гласник"
Милић Мишковић, директор

ГЛАВНИ И
ОДГОВОРНИ
УРЕДНИК

Драгиша Слијепчевић, судија

У приређивању Билтена учествују судије, саветници и стручни сарадници Врховног суда Србије и других судова, као и други истакнути правници.

РЕДАКЦИЈСКЕ ГРУПЕ
За Кривично право:

Новица Пековић, Слободан Газивода, Евалд Грубер, Драгомир Милојевић и Зоран Перовић, судије Врховног суда Србије

За Грађанско право:

Драгица Марјановић, Предраг Трифуновић, Владимир Тамаш, Љубица Милутиновић, Слободан Дражић, и Јасминка Станојевић, судије Врховног суда Србије

За Управно право:

Милена Саватић, Катарина Манојловић- Андрић, Снежана Живковић, Боривој Буњевачки и Олга Ђуричић, судије Врховног суда Србије.

РЕДАКЦИЈА:

Драгиша Слијепчевић, Војимир Цвијовић, Новица Пековић, Драгица Марјановић и Милена Саватић, судије Врховног суда Србије

ЗАМЕНИК ГЛАВНОГ
И ОДГОВОРНОГ
УРЕДНИКА
СЕКРЕТАР
РЕДАКЦИЈЕ

Војимир Цвијовић, судија

УРЕДНИК
ТЕХНИЧКА ПРИПРЕМА

Даница Илић, саветник Врховног суда Србије

Светлана Стојковић

ДИЗАЈН КОРИЦЕ
ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК
ПРЕЛОМ

Јелена Чакаревић, Тања Годоровић, Андријана Недовић и Љиљана Иконић, технички сарадници Милош Мајсторовић

Никола Богдановић

ТИРАЖ:
ШТАМПАРИЈА:

Фото-слог "Службеног гласника"

2500

ЈП "Службени гласник", Штампарија "Гласник", Београд, Лазаревачки друм 15

ДОКУМЕНТИ

**ПРЕДСЕДНИКУ ВРХОВНОГ СУДА СРБИЈЕ
МИНИСТРУ ПРАВДЕ У ВЛАДИ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
РУКОВОДИОЦУ КООРДИНАЦИОНОГ ЦЕНТРА
ЗА КОСОВО И МЕТОХИЈУ**

Радна група формирана по Одлуци председника Врховног суда Србије, а у сагласности са министром правде и руководиоцем Координационог Центра за Косово и Метохију, у саставу: Зоран Перовић, судија Врховног суда Србије; Предраг Савић, помоћник министра правде и Крсман Илић - заменик РЈТ, на основу обављених консултација са председницима окружних и општинских судова, окружних и општинских јавних тужилаца, те једним бројем судија и заменика тужилаца, а након разматрања одговарајућих међународних докумената и прописа Републике Србије и Државне Заједнице Србија и Црна Гора, доставља вам следећи:

**ИЗВЕШТАЈ
И
ПРЕДЛОГ РЕШЕЊА ПРОБЛЕМА ФУНКЦИОНИСАЊА СУДОВА
НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ**

I

1. Неспорно је да је проблем Косова и Метохије интернационализован, и у том смислу, на том подручју, се примењују одговарајуће норме међународног права, а право Републике Србије односно СРЈ тј. ДЗ СЦГ у мери у којој је компатибилно тим нормама, што значи да прихватамо као чињеницу постојање Резолуције Савета Безбедности број 1244, и све прописе који из те резолуције произилазе, укључујући и норме које регулишу организацију и функционисање правосуђа на овој територији.

2. Ипак, имајући у виду услове у којима живи становништво српске националности на Косову и Метохији, пре свега одсуство било какве безбедности за људе и имовину, а што за собом повлачи и кршење елементарних људских права у свим другим областима, као и околност да функционисање судова (па самим тим и тужилаштва), представља израз вршења државне власти у њеном најзначајнијем облику, те чињеницу да су бројни запослени и у овим државним органима од јуна 1999. године под притиском напустили територију Косова и Метохије, као и закључке и уредбе Владе Републике Србије, које регулишу ову материју, и одговарајуће прописе Закона о судовима и судијама и Закона о јавном тужилаштву, као и изражену - у писаној форми, вољу запослених у означеним државним органима, предлажемо следеће:

- да се мрежа судова и јавних тужилаштава која је установљена законима Републике Србије, у овом моменту не мења, па дакле, ни мрежа тих органа на Косову и Метохији;

- постоји већинско расположење свих запослених у судовима, а расељених радника (укључујући и административно особље), да буду радно ангажовани у судовима (односно јавним тужилаштвима) на територији Србије ван Косова и Метохије, све до момента док се не створе безбедоносни и други минимални услови да се избегло становништво врати у место свог боравка, а тиме покуша и њихово трајно запошљавање у органима на територији Косова и Метохије.

У том смислу нужно је преко надлежних органа (Врховни суд, Министарство правде), утврдити потребу у судовима (јавним тужилаштвима, затворима итд.), за одговарајућом врстом кадрова (о чему већ постоје одговарајуће али непотпуне евиденције), и с обзиром на исказану спремност запослених у судовима (и осталим државним органима), донети решења о привременом упућивању тих запослених у друге државне органе на територији централне Србије или Војводине. (Примера ради од 143 судије, са Косова и Метохије, у матичним судовима тренутно је ангажовано 42 судија; а на рад у друге судове, по решењу Председника Врховног суда, упућен је 21 судија).

- У описаној ситуацији председник Врховног суда би донео одговарајућа решења о упућивању судија у друге судове (који су за тим исказали потребу), или у судове у којима тренутно има упражњених судијских места, а нису показали потребу за њиховим попуњавањем, или и у судове који имају пуну систематизацију, што би, у сваком случају, повећало ажурност тих судова (кроз повећани број решених предмета).

- Имајући у виду изјаве одређеног броја судија предлажемо да се размотри могућност њиховог упућивања и из вишег у нижи суд, и распоређивање на место саветника или стручних сарадника.

- Да се запослени преузимањем упуте у судове по месту боравишта, уколико за то постоји могућност и потреба.

- Ипак, како је нужно да и измештени судови са Косова и Метохије у одређеној мери функционишу у местима где су измештени, нужно је у сваком суду, или бар сваком окружном суду (који може да преузме функције и нижих - општинских судова), формирати већа од најмање троје судија плус председник суда, који би поступали у најхитнијим било кривичним било парничним стварима, када је то по Закону и нужно и могуће и дозвољено (на пример Кривично веће из члана 24. став 6. ЗКП, ИПВ Веће у извршном поступку и слично). Ова већа би поступала само у најхитнијим случајевима или у ситуацијама када се из домена њихове надлежности покаже као могуће да одлучују у датој материји. Запослени у тим већима примали би пуну плату, по општим прописима.

Потребно је да Министарство правде у тој ситуацији путем обезбеђења одговарајућих финансијских средстава, а уз њихову строгу контролу, као и уз контролу трошења тих средстава за претходни период - преко буџетске и других инспекција, обезбеди финансијска средства за материјалне трошкове тих судова.

- Остали запослени, који из разних разлога: било што лично нису изразили ту жељу, или због немогућности распореда у друге државне органе, били би у ситуацији да примају минималну плату уз одговарајуће доприносе, а према Закључку Владе Србије из јуна 2003. године.

При томе, сматрамо да је противно основним нормама Устава и закона да се плата

везује за продају имовине (на Косову и Метохији). То се противи и елементарним нормама међународних конвенција које је наша земља ратификовала. Због тога предлажемо обуставу свих појединачних аката који проистичу из такве опште норме, јер ће, у будућности, држава (било одлукама наших судова, било суда за људска права у Стразбуру) бити у обавези да накнади сву штету која из таквих поступања произилази.

3. Што се тиче лица српске националности која су запослена у УНМИК правосуђу на Косову и Метохији сматрамо да је заједничка Декларација о ангажовању судија и јавних тужилаца из реда српске националности у мултиетничком правосудном систему на Косову и Метохији, у време свог доношења и непосредно након њега макар и делимично остварила свој циљ, мада су одредбе те Декларације везане за безбедност, смештај и запослења чланова породице тих лица често неизвршиве, пре свега, из разлога који се налазе на страни УНМИК-а, а који разлози су познати, и на њима, приликом сваког контакта са представницима УНМИК-а, треба посебно инсистирати.

Ти запослени и даље треба своја права да остварују на начин предвиђен заједничком Декларацијом до трајног решења њиховог положаја и положаја судова и тужилаштва на територији Косова и Метохије.

II

Што се тиче **трајног решавања проблема функционисања судова на Косову и Метохији**, носилаца правосудних функција и осталих запослених у тим органима - чији је оснивач Република Србија, у овом моменту могу се дати само основне смернице, које би по мишљењу радне групе могле бити корисне у преговорима са органима Међународне заједнице.

Ту пре свега мислимо на следеће:

1. Инсистирати на чињеници да је Косово и Метохија део територије Србије и ДЗ СЦГ;

2. Реч је о мултиетнички, мултикултурно и мултиконфесионално измешаном простору, где огромну већину становништва чини становништво једне националности (Албанци) и где је из различитих: социјалних, етничких, културних, економских и других разлога, у дугом временском периоду од неколико стотина година, долазило до међусобних сукоба тих заједница, као и до одређених сукоба делова тих заједница међусобно, што је довело до бројних проблема који су познати и који се и данас нарочито рефлектују.

3. Ипак, с обзиром да је реч о ретроградним идејама које су супротне идеји Уједињене Европе, где се границе показују као анахронизам, а интеграција, сарадња и поштовање различитих традиција као узвишене вредности на којима почива Уједињена Европа, те с обзиром на универзално право грађана да се организују као равноправне јединке, сматрамо да треба инсистирати, као реалној могућности, не на паралелним судовима (или јавним тужилаштвима) на територијама етничких заједница, већ на судовима који би имали мултиетнички састав, а чије седиште би се налазило на територији која је претежно настањена српским становништвом, при чему би за ту територију било надлежно Посебно одељење Врховног суда (или пак Посебни Врховни суд).

У том смислу прихватљиве идеје даје предлог за побољшање структуре правосудног система на Косову и Метохији из јануара 2003. године, који у одговарајућој мери треба дорадити, и након још једне јавне дискусије тако формулисати да представља чврст основ за преговоре са представницима било Међународне заједнице, било представницима албанске етничке заједнице, а у ситуацији када се буде дефинитивно сачињавала мрежа судских и тужилачких органа на означеној територији. Такође сматрамо да очување ДЗ СЦГ (и Републике Србије), у њеним садашњим међународно признатим границама, а уз најширу могућу аутономију Косова и Метохије по највишим светским стандардима становништву омогућило да створи економске, културне и безбедоносне основе потребне за улазак у Евро-атлантске интеграције.

Нужно је напоменути да се, за сада, о дефинитивном решењу проблема судова на територији Косова и Метохије, са извесношћу, веома тешко може говорити, пошто је решење тог проблема везано за бројне факторе који су ван, било какве, наше контроле, али у том смислу морамо прилагодити деловање државних органа, које би требало да води њиховом очувању (па и мењању или развоју), на целој територији Србије (укључујући, наравно и Косово и Метохију).

4. Извесно је да нас у решењу овог проблема очекују бројне тешкоће. С обзиром на познате приговоре који се стављају државним органима Србије, када се указује на покушај решења овог проблема, сматрамо да би одређена врста мораторијума (замрзавања рада) измештених судова са Косова и Метохије била могућа, али тек у ситуацији када би се наше судије (и остали запослени), сходно потребама Државе Србије, ангажовали у правосудним органима на Косову и Метохији.

То значи, да би на пример за сваки суд (или, можда, за све судове према садашњој структури на Косову и Метохији), требало формирати орган који би се на пример звао Повереништво; или би, можда, у једном месту у Србији требало формирати Косовско-Метохијски Правосудни Центар, дакле, орган који би био бројчано малог састава - свега неколико запослених, и који би у репрезентативном смислу, преузео улогу свих судова са Косова и Метохије, до дефинитивног решења њиховог статуса, на тој територији, а по постигнутом споразуму са органима међународне заједнице.

Сматрамо да би то омогућило вођење преговора са међународним фактором у мирнијој атмосфери, а не би значило гашење судова са те територије, и у случају потребе ти судови (тужилаштва...), би опет могли у сваком моменту да се активирају (а што све психолошки повољно утиче на целокупно становништво, па и запослене у тим државним органима).

Наравно, ову идеју тек детаљно треба разрадити, а она би подразумевала и измену законских прописа у овој области (при чему треба напоменути да би те прописе требало мењати и због уставних промена и извршених измена процесног законодавства, и због потребе формирања нове мреже судова, према захтевима Савета Европе).

Дакле, изнете су одређене идеје које је могуће реализовати у кратком временском интервалу од на пример неколико месеци, и тиме у знатној мери утицати на смањење трошкова буџета везане за исплату плата запослених у овим државним органима, а које би знатно повећале укупну ажурност судова као и мере које је могуће предузимати у дужем временском периоду, зависно од потреба, али и могућности, деловања Државе Србије на територији Косова и Метохије.

У овим предлозима највећа пажња фокусирана је на носиоце правосудних функција

тј. судије, али све речено односи се и на остале запослене. Што се тиче јавних тужилаца њихов проблем је специфичан, и радна група је сагласна да се он покуша решити на начин како је то предложено у допису Републичког јавног тужилаштва, Координационом центру, А.бр.237/03 од 17.11.2003. године.

Радна група такође наглашава да је и овај материјал подложен промени и доради, у складу са интересима Државе Србије и њених највиших органа.

У Београду 21.11.2003. године

Радна група:

- 1. Зоран Перовић, судија
Врховног суда Србије**
- 2. Предраг Савић,
помоћник Министра правде**
- 3. Крсман Илић,
заменик РЈТ**

СУДСКА ПРАКСА

КРИВИЧНО ОДЕЉЕЊЕ

ПРОЦЕСНО ПРАВО

Трајање притвора

Одредбе о трајању притвора из члана 146. став 3. и 4. Законика о кривичном поступку односе се и на оне притворе који су постојали у време ступања на снагу законика о кривичном поступку, али се као почетак рока трајања притвора има узети 29. март 2002. године, када је ступио на снагу нови Законик о кривичном поступку.

Из образложења:

"По оцени Врховног суда основано се у жалби Окружног јавног тужиоца указује да је првостепени суд погрешно применио закон када је донео решење о укидању притвора у конкретном случају, с обзиром да се одредбе о ограниченом трајању притвора после подигнуте оптужнице односе и на притворе који су постојали у време ступања на снагу Законика о кривичном поступку, али се као почетак рока трајања притвора на притворе који су постојали у време ступања на снагу Законика о кривичном поступку има узети 29.3.2002. године, као дан када је тај Законик ступио на правну снагу. Стога је Врховни суд уважавајући жалбу Окружног јавног тужиоца преиначио ожалбено решење и одредио притвор према окривљеном, с обзиром да исти није провео у притвору виђе од две године рачунајући од дана ступања на снагу Законика о кривичном поступку."

(Решење Врховног суда Србије, Кж-П-168/04 од 20.01.2004. године)

Одлучне чињенице и казна

Чињенице и околности које су од значаја за одмеравање казне представљају одлучне чињенице и уколико су разлози о тим чињеницама и околностима у знатној мери противречни тиме је учињена битна повреда одредаба кривичног поступка из члана 368. став 1. тачка 11. ЗКП.

Из образложења:

"По оцени Врховног суда основано се у жалби Окружног јавног тужиоца указује да првостепени суд није на поуздан начин утврдио одлучну чињеницу о ранијој осуђиваности, то јест о неосуђиваности окривљеног, јер код чињенице да је окривљени у истрази навео да је раније осуђиван условном осудом због кривичног дела тешке крађе или разбојништва, то је код те околности првостепени суд био дужан да осим извештаја из казнене евиденције по месту пребивалишта окривљеног прибави извештај из казнене евиденције и по месту његовог рођења како би на поуздан начин утврдио чињеницу о његовом ранијем животу, а ова околност има значај одлучне чињенице код изрицања

кривичне санкције, па се укидање првостепене пресуде у конкретном случају показује нужним."

(Решење Врховног суда Србије, Кж-1-943/03 од 05.02.2004. године)

Оцена признања на главном претресу

Када оптужени на главном претресу призна извршење кривичног дела у смислу члана 327. Законика о кривичном поступку, тада првостепена пресуда не мора садржавати све што је прописано у члану 361. став 6., 7. и 8. Законика о кривичном поступку.

Из образложења:

"Жалбом браниоца оптуженог Б.Т., адвоката И.Р., неосновано се побија првостепена пресуда, због битне повреде одредаба кривичног поступка и с тим у вези, наводи да пресуда није израђена у смислу члана 361. став 6., 7. и 8. ЗКП, нити су савесно оцењени докази у смислу члана 352. став 2. у вези члана 17. став 1. и члана 18. ЗКП. Из записника о главном претресу од 09.02.2004. године, недвосмислено произилази, да је оптужени у потпуности признао извршење кривичног дела, које му је оптужницом стављено на терет и да је признање дао без силе, претње, принуде или у заблуди. Код таквог стања ствари, а имајући у виду одредбу члана 327. ЗКП ("признање оптуженог на главном претресу, ослобађа суд дужности, да изводи друге доказе, осим у случају прописаном у члану 94. ЗКП и кад су у питању докази, од којих зависи врста и мера кривичне санкције"), Врховни суд налази, да је првостепена пресуда израђена сагласно члану 361. став 6., 7. и 8. ЗКП, као и да су савесно оцењени изведени докази у смислу члана 352. став 2. ЗКП. У вези тога, у жалби се неосновано наводи да је првостепени суд повредио одредбу члана 41. ОКЗ, јер, како се то наводи у жалби, није утврдио чињеницу да оптужени није служио војску због тешке психичке болести. По оцени Врховног суда, првостепени суд није повредио наведену одредбу закона, имајући у виду исказе оптуженог на главном претресу, да у критично време није боловао од тешких болести главе, нити да је зависник од опијата. Стога се жалбом браниоца оптуженог, неосновано побија првостепена пресуда, због битне повреде одредаба кривичног поступка из члана 368. став 1. тачка 11. ЗКП, и повреде кривичног закона - члана 41. ОКЗ. При свему томе, Врховни суд налази, да у случају када оптужени на главном претресу призна извршење кривичног дела, тада првостепена пресуда не мора садржавати дословце све што је прописано у члану 361. став 6., 7. и 8. ЗКП, с обзиром да је у том случају првостепени суд у смислу члана 327. ЗКП, ослобођен дужности да изводи и друге доказе.

Неосновано се жалбом истог браниоца, побија првостепена пресуда, због погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања. Врховни суд налази, да је првостепени суд преваходно на основу изричитог и јасног признања оптуженог Б.Т., утврдио све одлучне чињенице, за доношење правилне и законите одлуке. Поред тога, све одлучне чињенице у првостепеној пресуди правилно су утврђене и на основу осталих изведених доказа (страна 6. став 3. првостепене пресуде), па како сва тројица оптужених признају извршење кривичних дела, а тиме и оптужени Б.Т., наведено кривично дело, то се по оцени Врховног суда, жалбом браниоца оптуженог, неосновано доводи у питање правилност

утврђених чињеница у првостепеној пресуди, како у односу на постојање кривичног дела, тако и у погледу чињеница одлучних приликом одлучивања о казни".

(Пресуда Врховног суда Србије, Кж-1-546/04 од 16. јуна 2004. године)

Овлашћење суда и повреда закона из члана 369. тачка 5. ЗКП

Кад првостепени суд у образложењу своје пресуде не наведе разлоге којима се руководио при изрицању блаже казне од законом предвиђене за то кривично дело, тада не чини повреду закона из члана 369. тачка 5. ЗКП, већ битну повреду одредаба кривичног поступка из члана 368. став 1. тачка 11. ЗКП.

Из образложења:

"Подигнутим захтевом за заштиту законитости Републички јавни тужилац је тражио да се утврди да су нижестепени судови повредили закон из члана 369. тачка 5. ЗКП тиме што су без примене одредаба о ублажавању казне из члана 42. став 1. тачка 2. и члана 43. ОКЗ изrekli окривљенима новчане казне за кривично дело клевете из члана 92. став 2. КЗ РС, за које је предвиђена казна затвора у трајању до једне године.

Поступајући по поднетом захтеву Врховни суд је нашао да је исти неоснован из разлога што је суд овлашћен да изрекне и за кривично дело клевете из члана 92. став 2. новчану казну, с обзиром да је по закону изрицање новчане казне за наведено кривично дело могуће уз примену института о ублажавању казне, али не наводећи разлоге којима су се руководили при изрицању ублажане казне нижестепени судови су тиме учинили битну повреду одредаба кривичног поступка из члана 368. став 1. тачка 11. ЗКП јер пресуда нема разлога о одлучним чињеницама, а првостепени суд је био дужан да наведе те разлоге сходно члану 361. став 8. ЗКП где је одређено да је суд дужан да посебно образложи разлоге којима се руководио када је нашао да казну треба ублажити.

Поднети захтев за заштиту законитости је одбијен и поред утврђења од стране Врховног суда да постоји друга повреда закона из разлога што је по поднетом правном леку искључено право Врховног суда да поступа по службеној дужности већ се при решавању о захтеву за заштиту законитости Врховни суд ограничава само на испитивање повреда закона на које се Републички јавни тужилац позива у свом захтеву (члан 423. став 1. ЗКП)."

(Пресуда Врховног суда Србије, Кзз. бр. 39/04 од 23.06.2004. године)

Слободно судијско уверење, слободна оцена доказа и индиције

У одсуству непосредних доказа, дозвољено је закључивање на основу индиција (посредних доказа), али тако да се помоћу индиција (посредних доказа) утврди такав чињенични скуп који искључује могућност другачијег чињеничног утврђења и чињенично-правног закључивања о тој одлучној чињеници.

Из образложења:

"Побијана пресуда донета је уз битну повреду одредаба кривичног поступка из члана 368. став 1. тачка 11. ЗКП, јер су разлози пресуде о одлучним чињеницама потпуно нејасни, а што се огледа у томе да у образложењу пресуде првостепени суд не даје разлоге у односу на одлучну чињеницу да ли је оптужени НН предметну дрогу набавио ради продаје или искључиво за своје потребе. У одсуству непосредних доказа у односу на ову одлучну чињеницу првостепени суд даје своја чињенично правна закључивања на основу слободног судијског уверења. По оцени Врховног суда то слободно судијско уверење мора да се креће у границама логичног и разумног закључивања и уколико нема непосредних доказа из којих би се могло утврдити да ли је оптужени НН предметну дрогу набавио ради продаје или за своје сопствене потребе, тада је дозвољено и закључивање на основу посредних доказа, тзв. "индиција", али закључивање помоћу индиција треба да створи такво чињенично утврђење које искључује могућност другачијег чињеничног утврђења и чињенично правног закључивања о тој одлучној чињеници. У конкретном случају чињенично правно утврђење од стране првостепеног суда на основу оцене посредних доказа и слободног судијског уверења не искључује могућност другачијег закључивања у односу на исту одлучну чињеницу о томе да ли је оптужени предметну дрогу набавио ради продаје или за своје сопствене потребе, а како су дати разлози у односу на ову одлучну чињеницу потпуно нејасни то се укидање првостепене пресуде показује нужним."

(Решење Врховног суда Србије, Кж I 706/03 од 13.11.2003. године)

Поведа закона и захтев за заштиту законитости

Да би постојала повреда закона у поступку по захтеву за заштиту законитости (члан 419. ЗКП) потребно је да је та повреда по својој природи таква да нужно води преиначењу правноснажне одлуке или укидању у целини и делимично одлуке првостепеног и вишег суда или само одлуке вишег суда (члан 425. став 1. ЗКП) или само у утврђењу да постоји повреда закона ако је захтев поднет на штету окривљеног (члан 425. став 3. ЗКП).

Из образложења:

"Републички јавни тужилац је подигао захтев за заштиту законитости тражећи да се утврди да је повреде закон у корист окривљених тиме што је акт оштећеног као тужиоца погрешно третиран као захтев за спровођење истраге, уместо правилно да је то непосредна оптужница оштећеног као тужиоца.

Решавајући поводом таквог неслагања истражног судије са захтевом за спровођење истраге оштећеног као тужиоца, веће првостепеног суда из члана 23. тачка 6. ЗКП нашло је да нема основане сумње да су пријављени поступали у намери да другом прибаве какву корист или да нанесу какву штету или да су на било који други начин прекршили закон, а Врховни суд Србије је решавајући поводом жалбе оштећеног као тужиоца против решења

о обустави поступка одбио жалбу оштећеног као тужиоца као неосновану, прихвативши таков становиште првостепеног суда.

Одлучујући о подигнутом захтеву за заштиту законитости Врховни суд Србије је стао на становиште да би захтев за заштиту законитости био основан нужно је да се ради о таквој повреди закона која нужно води преиначењу правноснажне одлуке или укидању у целини или делимично одлуке првостепеног или вишег суда, или само одлуке вишег суда, а уколико је захтев за заштиту законитости подигнут на штету окривљених, као што је овде случај, такође мора да се ради о истој таквој повреди, с тим да сходно члану 425. став 3. Законика о кривичном поступку тада се утврђује да постоји повреда закона, а не дира се притом у правноснажну одлуку. У конкретном случају не ради се о таквој повреди закона која води преиначењу правноснажне одлуке или укидању одлуке првостепеног или вишег суда или само одлуке вишег суда, уз ограничење из члана 425. став 3. ЗКП, када је захтев за заштиту законитости поднет на штету окривљеног, ово из разлога што тиме што је акт оштећеног као тужиоца погрешно третиран као захтев за спровођење истраге уместо правилно да је то непосредна оптужница оштећеног као тужиоца, тиме није учињена таква повреда која би с обзиром на изнето схватање Врховног суда, водила преиначењу или укидању правноснажних одлука или утврђењу да је тиме повређен закон у корист окривљених, јер је очигледно да је веће првостепеног суда из члана 23. тачка 6. ЗКП расправљало о истим питањима поводом неслагања истражног судије, тј. о истим оним питањима о којима би расправљало и поводом захтева председника првостепеног већа у смислу члана 264. став 1. ЗКП и имајући у виду да је за вођење истраге потребан мањи степен основане сумње, него што је то случај у поступку након подношења оптужнице, тиме није учињена повреда закона у корист окривљених, па је из тих разлога поднети захтев за заштиту законитости Републичког јавног тужиоца одбијен као неоснован."

(Пресуда Врховног суда Србије, Кзз-66/03 од 20. новембра 2004. године)

Обавештавање о седници већа

У поступку доношења одлуке у смислу члана 510. став 1. Законика о кривичном поступку суд ће о седници већа обавестити државног тужиоца и браниоца, а по потреби и ако је то могуће саслушачћени учиниоца.

Из образложења:

"Основани су наводи у жалбама окривљене и њеног браниоца, да је побијано решење донето након погрешно спроведеног поступка, односно повреде одредбе члана 510. став 4. ЗКП. Наведеном одредбом изричито је прописано, да се одлуке из претходних ставова (а тиме и става 1. наведеног члана, а на основу кога је донето првостепено решење), доносе у седници већа о којој се обавештавају државни тужилац и бранилац, а ако је то потребно и могуће на седници ће се саслушати и учинилац. Како из списка и побијаног решења не произилази да је првостепени суд поступио на начин прописан у члану 510. став 4. ЗКП, то Врховни суд налази, да је жалбе ваљало уважити и првостепено решење укинути, те предмет вратити истом суду на поновно одлучивање.

У поновном поступку, првостепени суд ће поступити сагласно одредби члана 510. став 4. ЗКП, а по потреби и ако је то могуће саслушаће и окривљену. Надаље, првостепени

суд ће имати у виду и остале наводе у жалбама, а поготово у жалби браниоца окривљене у погледу могућности да се ставе примедбе на налаз и мишљење вештака, као и дате оцене налаза и мишења вештака од стране првостепеног суда у побијаном решењу. При свему томе, ваља имати у виду да је одредбом члана 64. став 4. ОКЗ, прописано да мера безбедности обавезног психијатријског лечења на слободи не може трајати дуже од две године, а да је у мишљењу судског-психијатријског одбора Медицинског факултета у Београду, наведено, да је неопходно континуирано лечење окривљене у неуропсихијатријској установи на слободи у трајању од најмање три године".

(Решење Врховног суда Србије, Кж-П- 801/04 од 14. јула 2004. године)

Условни отпуст

Сама по себи чињеница да је осуђени на издржавању казне затвора провео краћи временски период не искључује могућност условног отпуста, уколико из списка произилази да се рецидив код осуђеног не очекује и када се има у виду да је осуђени, с обзиром на време provedено у притвору издржао више од једне половине изречене казне

Из образложења:

"Иако су тачни наводи у жалби Окружног јавног тужиоца, да је наведено позитивно мишљење за осуђеног КПЗ ПС дато након што је осуђени провео на издржавању казне два месеца, Врховни суд налази, да првостепени суд није повредио кривични закон, када је усвојио молбу осуђеног за условни отпуст, с обзиром да из списка произилази да је осуђени издржао више од једне половине изречене казне, када се има у виду и време које је осуђени провео у притвору. С тим у вези, жалбом Окружног јавног тужиоца се неосновано побија првостепено решење, због погрешно утврђеног чињеничног стања и наводи да је првостепени суд погрешно утврдио да је постигнута сврха кажњавања након што је осуђени на издржавању казне провео само два месеца. При томе, ваља имати у виду, да је првостепени суд закључак у погледу постизања сврхе кажњавања утврдио, како то произилази на основу наведеног извештаја КПЗ ПС, у вези понашања осуђеног на издржавању казне. Имајући у виду наведени извештај и разлоге наведене у побијаном решењу, Врховни суд налази, да је првостепени суд правилно утврдио да је постигнута сврха кажњавања, те да у спису не постоје докази који би упућивали на супротан чињенични закључак у односе на разлоге из побијаног решења. Према томе, следи, да сама по себи чињеница да је осуђени на издржавању казне затвора провео краћи временски период не искључује могућност условног отпуста, уколико из списка произилази да се рецидив код осуђеног не очекује и када се има у виду да је осуђени, с обзиром на време provedено у притвору издржао више од једне половине изречене казне".

(Решење Врховног суда Србије, Кж-П-206/04 од 25. фебруара 2004. године)

МАТЕРИЈАЛНО ПРАВО

Јака раздраженост и препаст

Убиство на мах не може се извршити услед препасти, већ само услед јаке раздражености изазване нападом.

Из образложења:

"Разлози првостепеног суда у образложењу пресуде у односу на одлучне чињенице у знатној мери су нејасни и противречни јер остаје неразумљиво и противречно да ли је оптужена критичном приликом била у стању јаке раздражености или препасти изазване нападом, јер немогуће је да оптужена буде истовремено у стању јаке раздражености и препасти изазване нападом и да при том учини кривично дело убиства на мах из члана 48. КЗ РС, ово из разлога што се убиство на мах не може извршити услед препасти, већ само услед јаке раздражености изазване нападом. Појмови раздраженост и препаст различита су душевна стања у коме се једна особа може наћи, а наиме раздраженост представља стање снажног узбуђења изазвано најчешће спољном провокацијом и то најчешће при повреди угледа, части и достојанства и праћена је повишеним афектом и снижењем прага толеранције на стрес, анксиозност и фрустрације, док је препаст стање акутно насталог снажног афекта страха услед јаког изненађења и животне угрожености и следствено томе остаје нејасно, неразумљиво и противречно да ли је критичном приликом оптужена била животну угрожена и због напада од стране оштећеног била у стању препасти или је пак била у стању јаке раздражености због повреде угледа, части, достојанства и слично, јер очигледно је да се убиство на мах не може извршити истовремено услед јаке раздражености и препасти изазване нападом, већ само услед јаке раздражености, па с обзиром на изнето ради се о апсолутно битној повреди одредаба кривичног поступка из члана 368. став 1. тачка 11. ЗКП што је истовремено довело и до укидања првостепене пресуде, а поводом жалбе браниоца због одлуке о казни."

(Решење Врховног суда Србије, Кж I 1543/03 од 17. 06. 2004. године)

Неподобан покушај

Кривично дело неовлашћене производње опојне дроге из члана 245. став 1. Кривичног закона Савезне Републике Југославије остало је у неподобном покушају у смислу члана 20. Кривичног закона Савезне Републике Југославије, када оптужени са умишљајем посече случајно пронађене биљке *cannabis sativa* и потом од листова и цветова сачини цигарету, за коју се касније утврди да не садржи довољно психоактивне супстанце, услед чега се није могла злоупотребити као опојна дрога.

Из образложења:

"Неосновано се жалбом браниоца оптуженог побија првостепена пресуда, због повреде кривичног закона и с тим у вези наводи, да се у радњама оптуженог не стичу обележја наведеног кривичног дела, већ евентуално прекршаја из члана 37. Закона о производњи и промету опојних дрога. Врховни суд налази, да је оптужени радњама, тиме што је са умишљајем посекао случајно пронађене биљке *cannabis sativa* и однео у свој стан, па потом са њих скинуо вршне делове листова и цветова и од њих сачинио цигарету, а за коју се касније испоставило да у себи садржи апсолутну вредност психоактивног третрахитроканабинола испод 0,30%, а релативни однос канабиноида испод вредности 1, услед чега се није могла злоупотребити као опојна дрога, покушао да изврши кривично дело из члана 245. став 1. у вези члана 20. КЗ СРЈ. Према томе, ради се о неподобном покушају, јер је оптужени покушао да изврши неподобним средством наведено кривично дело. Надаље, самим тим, што се ради о неподобном покушају, Врховни суд налази, да оптужени наведеним радњама није остварио обележје прекршаја, како се то у жалби наводи. При томе је овај суд имао у виду, да се ради о друштвено опасном делу у смислу члана 8. КЗ СРЈ, те да самим тим, што је у питању неподобан покушај у наведеним радњама оптуженог није искључена друштвена опасност.

(Пресуда Врховног суда Србије у Београду, Кж-1-528/04 од 21. априла 2004. године)

СТИЦАЈ КРИВИЧНИХ ДЕЛА

Не постоји стицај већ само једно кривично дело и ако је исто извршено са више алтернативно предвиђених радњи извршења.

Из образложења:

"По налажењу Врховног суда погрешно је првостепени суд тиме што је изреком пресуде под ставом II према оптуженом одбио оптужбу за један од алтернативно одређених облика радњи извршења предметног кривичног дела а истовремено га огласио кривим за други облик радње извршења истог кривичног дела. Код кривичних дела код којих је радња извршења одређена алтернативно, као што је то случај код кривичног дела из члана 33. Закона о оружју и муницији Републике Србије постоји једно кривично дело а не стицај кривичних дела и у случају ако је дело извршено са две или више алтернативно одређених радњи извршења.

Како је првостепени суд оптуженог за један облик радње извршења предметног кривичног дела огласио кривим, а за други облик радње извршења истог кривичног дела ослободио од оптужбе, тиме је учинио битну повреду одредаба кривичног поступка из члана 368. став 1. тачка 8. ЗКП прекорачивши оптужбу, а истовремено је учинио и битну повреду одредаба кривичног поступка из члана 368. став 1. тачка 11. ЗКП, јер је изреку пресуде у целини учинио неразумљивом и противречном самој себи. У конкретном случају првостепени суд је требало из изреке своје пресуде да изостави ону алтернативну радњу извршења предметног кривичног дела за коју је нашао да је наступила апсолутна застарелост кривичног гоњења, а у образложењу пресуде наведе разлоге у односу на наступање застарелости кривичног гоњења за ту радњу извршења."

(Решење Врховног суда Србије, Кж I бр. 744/04 од 01.07.2004. године)

*Фалсификовање исправе,
време извршења кривичног дела и застарелост кривичног гоњења*

Застарелост кривичног гоњења учиниоца кривичног дела фалсификовања исправе из члана 233. КЗ РС почиње од дана кад је кривично дело учињено без обзира кад је последица наступила.

Из образложења:

"Погрешно је становиште нижестепених судова да у конкретном случају није наступила застарелост кривичног гоњења из разлога да се "у конкретном случају ради о трајном кривичном делу..... и чија последица траје дуже време".

Овакво становиште, по оцени Врховног суда је погрешно, из разлога што застаревање кривичног гоњења почиње од дана када је кривично дело учињено (члан 96. став 1. ОКЗ), а према члану 31. ОКЗ, кривично дело је учињено у време кад је учинилац радио или био дужан да ради, без обзира кад је последица наступила. Нижестепени судови утврђују да је оптужени предметно кривично дело учинио на дан 15.05.1997. године, када је употребио лажну исправу као праву и то диплому о положеном завршном испиту саобраћајне школе. Како је захтев за спровођење истраге од стране надлежног јавног тужиоца стављен дана 24.јуна 2003. године, значи по протеклу релативног рока застарелости за предметно кривично дело, то је захтев за заштиту законитости Републичког јавног тужиоца основан, јер застаревање кривичног гоњења почиње да тече од дана када је кривично дело учињено, а не од дана докле год последица траје, како то погрешно закључују нижестепени судови, па је са изнетог, Врховни суд, утврђујући да је захтев за заштиту законитости основан, преиначио нижестепену пресуду и одбио оптужбу према окривљеном да је учинио кривично дело фалсификовања исправе из члана 233. став 3. у вези става 1. КЗ РС, а на основу члана 425. став 1. ЗКП, у вези са чланом 354. став 3. ЗКП".

(Пресуда Врховног суда Србије, Кзз. 22/04 од 3. јуна 2004. године)

Застарелост извршења казне и понављање кривичног поступка

Застаревање извршења казне почиње од дана правноснажности раније пресуде, а не од дана правноснажности нове пресуде којом је ранија пресуда одржана на снази.

Из образложења:

"Чињеница да је у овом случају дошло до понављања кривичног поступка у коме је ранија пресуда у целости одржана на снази не утиче на ток застаревања извршења казне по ранијој пресуди, јер је сходно члану 99. став 1. Основног кривичног закона било дозвољено извршење казне од дана када је ранија пресуда постала правноснажна.

Тачно је да је чланом 411. став 5. ЗКП, одређено да када решење којим се дозвољава понављање кривичног поступка постане правноснажно да се у том случају обуставља извршење казне, али то је од значаја само утолико да се прекида застаревање

извршења казне по ранијој пресуди, сходно члану 99. став 2. Основног кривичног закона где је одређено да застаревање не тече за време за које се по закону извршење казне не може предузети, а у члану 411. став 5. ЗКП управо је одређено да се у том случају не може предузети извршење казне. Овако законско решење има утицаја само на релативан ток застарелости извршења казне затвора (члан 99. став 4. ОКЗ), али не и на апсолутну застарелост извршења казне затвора која је одређена у члану 99. став 5. ОКЗ, јер застарелост извршења казне настаје у сваком случају кад протекне два пута онолико времена колико се по закону тражи за застарелост извршења казне.

Осим тога чланом 407. став 1. Законика о кривичном поступку одређено је да се кривични поступак завршен правноснажном пресудом може поновити само у корист окривљеног, па следствено томе не може се новом пресудом окривљени ставити у неповољнији положај у односу на положај који је имао у ранијем кривичном поступку, па према томе и у односу на рачунање застаревања извршења казне. У прилог оваквог става је и чињеница да је дозвољено понављање кривичног поступка и у случају када је осуђени издржао казну, и без обзира на застарелост, амнестију или помиловање (члан 408. став 2. ЗКП), значи да је законодавац усвајајући овакво решење из члана 408. став 2. ЗКП (када говори о застарелости) управо мислио и на застарелост извршења казне која се има рачунати од дана правноснажности раније пресуде."

(Решење Врховног суда Србије Кж II 791/04 од 01. 07. 2004. године)

Клевета – квалификовани облик

Квалификовани облик клевете из члана 92. став 2. КЗ РС може се извршити и неким од штампаног материјала, као што је у конкретном случају билтен, иако не представља штампу по Закону о јавном информисању, уз услов да је тај штампани материјал намењен јавности.

Из образложења:

"Првостепени суд је у проведеном поступку утврдио да су окривљени починили квалификовани облик клевете из члана 92. став 2. КЗ РС, налазећи да су предметне инкриминације на штету приватних тужилаца објавили у билтену који се штампа у фирми у којој су странке запослене. Првостепена пресуда потврђена је од стране надлежног другостепеног суда.

Републички јавни тужилац подигао је захтев за заштиту законитости против одлука нижестепених судова налазећи да су повредили закон, јер да су оптужени оглашени кривим за квалификовани облик клевете из члана 92. став 2. КЗ РС, уместо за кривично дело клевете и члана 92. став 1. КЗ РС, заузимајући став у поднетом захтеву да Билтен број 4 који издаје синдикат фирме у којој су странке запослене не представља јавно гласило, јер је намењен интерном информисању – запосленима у тој фирми, а да се према члану 12. Закона о јавном информисању ("Службени гласник РС", бр.43/03 од 22. 04. 2003. године) билтени не сматрају јавним гласилом.

Одлучујући о поднетом захтеву Врховни суд је нашао да није искључено да се и неким од материјала, као што је у конкретном случају билтен, који не представљају штампу по Закону о јавном информисању, под претпоставком да су намењени јавности,

може извршити квалификовани облик клевете из члана 92. став 2. КЗ РС, а утврђивање чињенице да ли је предметни билтен био намењен јавности представља чињенично питање из ког разлога подизање захтева за заштиту законитости није дозвољено, па је захтев за заштиту законитости одбијен као неоснован."

(Пресуда Врховног суда Србије, Кзз. бр. 39/04 од 23.06.2004. године)

Противприродни блуд, тешка телесна повреда и принуда

Учиниоца који без намере задовољења или изазивања свог полног нагона нанесе оштећеној тешку телесну повреду и при том је принуди да празну пивску флашу ставља у свој полни орган, не чини кривично дело противприродног блуда из члана 110. став 2. у вези става 1. КЗ РС, већ кривично дело тешке телесне повреде из члана 53. став 1. КЗ РС у реалном стицају са кривичним делом принуде из члана 62. став 1. КЗ РС.

Из образложења:

"Кривично дело противприродног блуда из члана 110. КЗ РС постоји само када је мотив извршиоца задовољење или изазивање свог полног нагона.

Оптужени се брани да је оштећену тукао, стављао пивску флашу у њен полни орган и принудио је да то исто и она чини, из разлога како би је "казнио због неверства", па је првостепени суд у тој ситуацији био дужан да утврди да ли је намера окривљеног била да критичном приликом задовољи или изазове код себе полни нагон и потом уколико утврди да је одбрана оптуженог да је оштећену хтео само да "казни због неверства" а не и да на такав начин задовољава свој полни нагон, тачна, тада је првостепени суд био дужан да испита да ли се у радњама окривљеног садрже елементи кривичног дела тешке телесне повреде из члана 53. став 1. КЗ РС, с обзиром на утврђење да је окривљени оштећеној ударајући је песницама нанео прелом носних костију и да испита да ли се у радњама окривљеног садрже и елементи кривичног дела принуде из члана 62. став 1. КЗ РС, с обзиром на утврђење да је окривљени стављао пивску флашу у полни орган оштећене, а такође је исту принудио да то чини и сама.

Првостепени суд није поступио на напред наведени начин, па иако је оптужницом окривљеном стављено на терет да је извршио кривично дело противприродног блуда из члана 110. став 2. у вези става 1. КЗ РС, истог огласио кривим само за основни облик наведеног кривичног дела, а у образложењу пресуде је навео да тешка телесна повреда није резултат извршења основног облика кривичног дела противприродног блуда из члана 110. став 1. КЗ РС, па је на тај начин учио битну повреду одредаба кривичног поступка из члана 368. став 1. тачка 8. ЗКП, јер није решио предмет оптужбе у односу на утврђену тешку телесну повреду код оштећене коју јој је критичном приликом нанео окривљени, а изреку осуђујућег дела пресуде учинио неразумљивом и противречном самој себи јер остаје нејасно, неразумљиво и противречно како је окривљени предузимајући напред наведене радње према оштећеној могао да задовољи своји полни нагон, значи ради се о битној повреди одредаба кривичног поступка из члана 368. став 1. тачка 11. ЗКП, па како су у питању апсолутно битне повреде одредаба кривичног поступка то се укидање првостепене пресуде показује нужним."

(Решење Врховног суда Србије, Кж I 35/04 од 29.06.2004. године)

ГРАЂАНСКО ОДЕЉЕЊЕ

ЗАКЉУЧАК ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА

Суд може одложити извршење на образложени захтев Републичког јавног тужиоца под условима из члана 17. и 18. Закона о јавном тужилаштву.

Образложење:

Одлагање извршења, као институт извршног процесног права, уређено одредбама чл. 59, 60. и 61. Закона о извршном поступку, било је могуће само у случају да извршење није отпочело, ни изричити предлог повериоца, а време за које се извршење одлаже одређивао је поверилац, осим када је законом било предвиђено да се извршење има тражити у одређеном року. Тада се извршење могло одложити до истека тог законског рока. Ригидност овог института извршног процесног права, заснована на начелу ефикасности извршног поступка и спречавања злоупотребе овлашћења која дужник има у поступку, исказана је и посебно когентном нормом из члана 263. ЗПП којом је прописано да се одредбе других закона које се односе на захтев за одлагање и прекид извршења неће примењивати у извршном поступку.

Усвајањем Уставне повеље Државне заједнице Србија и Црна Гора престала је хијерархијска субординација Закона о извршном поступку у односу на Закон о јавном тужилаштву. На то упућује одредба члана 20. став 5. Закона о спровођењу Уставне повеље Државне заједнице Србија и Црна Гора, којом је прописано да се ранији савезни закони којима су уређене области мимо Уставном повељом утврђених надлежности Државне заједнице Србије и Црне Горе примењују као републички. На тај начин извршена је правна трансформација Закона о извршном поступку као бившег савезног закона у републички. Тиме је престала и субординација одредбе члана 263. Закона о извршном поступку у односу на одредбу члана 17. и 18. Закона о јавном тужилаштву. У конкуренцији тих прописа одредбе члана 17. и 18. Закона о јавном тужилаштву представљају специјалне законске одредбе у односу на одредбе Закона о извршном поступку. Због тога се применом правила *lex specialis derogat legi generali* ствара правна могућност одлагања поступка извршења позивом на одредбу члана 17. и 18. Закона о јавном тужилаштву.

Међутим, одлагање спровођења извршења, односно прекидање извршења на захтев Републичког јавног тужиоца по одредбама члана 17. и 18. Закона о јавном тужилаштву није обавезно. На овакав закључак упућује и формулација става 1. члана 18. Закона о јавном тужилаштву: **(Ако захтев јавног тужиоца буде усвојен, одлагање или прекид извршења траје...)**. Зато о оправданости разлога јавног тужиоца за одлагање, односно прекид и извршења одлучује суд обзиром на све околности случаја, па зато и може донети одлуку којом ће, на образложени захтев јавног тужиоца, одложити извршење под условима из члана 17. и 18. Закона о јавном тужилаштву.

(Правни закључак Грађанског одељења Врховног суда Србије утврђен на седници 06. априла 2004. године са верификованим образложењем на седници од 29. јуна 2004. године)

С Е Н Т Е Н Ц Е

ПРОЦЕСНО ПРАВО

Одбацивање тужбе

Суд не може одбацити тужбу против туженог физичког лица због тога што тужилац није у одређеном року доставио суду тачну адресу туженог, а исту није могао прибавити службеним путем ни суд који води парнични поступак. Суд је у таквом случају дужан поставити туженом привременог заступника под условима из члана 84. ЗПП.

Из образложења:

"Према стању у списима, првостепени суд је применом члана 186. ЗПП, у вези члана 106. и члана 109. ЗПП, одбацио тужбу тужиоца као неуредну, с обзиром да је тужени непознат на адреси тужбе, а тужилац није у остављеном року прибавио тачну и потпуну адресу за туженог, јер је суд у настојању да прибави тачну адресу туженог, упутио акте органима унутрашњих послова у Ваљево и у Рашки, по којима је уследио извештај да тужени нема пребивалиште, односно боравиште на територији ових општина. Другостепени суд је прихватио разлоге првостепеног суда у погледу одбацивања тужбе.

Изложено становиште нижестепених судова у погледу прописа релевантних за доношење правилне и законите одлуке се по оцени Врховног суда не може прихватити као правилно.

Суд не може одбацити тужбу против туженог физичког лица, због тога што тужилац није у одређеном року доставио суду тачну адресу туженог, а исту није могао прибавити службеним путем ни суд који води парнични поступак. Суд је у таквом случају дужан поставити туженом привременог заступника под условима из члана 84. ЗПП.

Са изнетих разлога, Врховни суд је на основу члана 395. став 2. ЗПП, укинуо оба решења нижестепених судова и предмет вратио првостепеном суду на поновно суђење".

(Решење Врховног суда Србије, Рев.779/04 од 29.априла 2004. године)

Постојање правног интереса за вођење парнице

Када је стан из којег се тражи исељење туженог срушен, тада тужилац нема правни интерес за вођење парнице.

Из образложења:

"Из садржине списка произилази да је тужилац својим тужбеним захтевом тражио исељење туженог из стана који је током поступка срушен, а тужилац сам у ревизији наводи да су станари због поплаве исељени и да је објекат у коме се налазио спорни стан срушен. У таквој ситуацији правилан је закључак нижестепених судова да тужилац више нема правни интерес за обавезивање туженог да се исели из стана који више не постоји, а

за такав закључак нижестепени судови су дали ваљане разлоге које прихвата и ревизијски суд. Ово из разлога што тужилац доношењем мериторне одлуке о његовом тужбеном захтеву за исељење туженог не би остварио одређену правну корист, нити би могао остварити већи степен правне заштите од онога који је већ остварен рушењем објекта из којег је тужбеним захтевом тражено исељење туженог.

На основу наведеног, применом члана 393. у вези са чланом 400. Закона о парничном поступку, одбијена је као неоснована ревизија тужиоца изјављена против другостепеног решења којим је потврђено првостепено решење о одбацивању тужбе због недостатка правног интереса на страни тужиоца."

(Решење Врховног суда Србије, Рев. 4414/00 од 9. маја 2001. године)

Благовременост ревизије умешача у спору за поништење одлуке о додели стана

Када умешач у парници има положај јединственог супарничара, рок за изјављивање његове ревизије почиње тећи од дана достављања правноснажне пресуде умешачу.

Из образложења:

"Према утврђеном чињеничном стању умешачу је решењем туженог од 13. новембра 1990. године додељен стан у Вршцу, површине од 66,40м², а након спроведеног поступка на конкурс за доделу стана расписаном 12. септембра 1990. године. Нижестепеним одлукама усвојен је тужбени захтев тужиоца за поништење одлуке туженог којом је спорни стан додељен у закуп умешачу.

Нису основани наводи тужиоца изнети у одговору на ревизију да је ревизија умешача неблаговремена. Тужбеним захтевом се тражи поништење одлуке туженог којом је предметни стан додељен у закуп умешачу, па се дејство пресуде о поништају одлуке о додели предметног стана односи и на умешача, тако да умешач у смислу одредби члана 209. Закона о парничном поступку има у овој парници положај јединственог супарничара. Из тог разлога нису основани наводи тужиоца да је умешач могао поднети ревизију само у року у коме је то могао тужени, већ је умешач у смислу одредби члана 202. Закона о парничном поступку ревизију могао поднети у року који се рачуна од достављања правноснажне пресуде умешачу, а у конкретном случају тако је и поступљено."

(Решење Врховног суда Србије, Рев. 3749/99 од 11. априла 2001. године)

Ослобађање од давања ствари плаћањем новчаног износа

Тужилац који има право да тражи предају ствари, може изразити вољу да уместо ствари прими одређену суму новца. У том случају туженом припада право избора. Ако тужени и тако постављени захтев тужиоца оспори, суд ће, ако усвоји

тужбени захтев изрећи у пресуди да се тужени може ослободити од давања ствари, ако плати тај новчани износ.

Из образложења:

"У поступку је утврђено да су дана 28.јуна 1992. године органи ОУП-а Земун од тужиоца одузели 4.212 килограма прашка за прање веша "Факс хелизин", и након што су му о томе издали потврду пренели на чување Тржишној инспекцији у Земуну. По том основу је против тужиоца поднета кривична пријава, али је иста од надлежног Општинског јавног тужиоца одбачена и није изречена мера одузимања наведене количине прашка.

На основу таквог чињеничног утврђења нижестепени судови налазе да су за делатност ОУП-а Земун и Тржишне инспекције у Земуну одговорни Министарство унутрашњих послова и Министарство трговине и туризма, а за њихове обавезе одговара првотужена Република Србија у смислу члана 172. Закона о облигационим односима. Судови су усвојили тужбени захтев тужиоца и обавезали првотужену Републику Србију да тужиоцу преда количину од 4.212 килограма прашка "Факс хелизин", с тим да се ове обавезе првотужена може ослободити уколико тужиоцу исплати новчани износ од 814.179,00 динара, налазећи да се у конкретном случају ради о овлашћењу тужене, која се може користити том могућношћу, а не и о праву тужиоца да тражи извршење обавезе тужене исплатом тог износа.

Изражено становиште суда у погледу примене релевантних прописа за оцену основаности захтева тужиоца је правилно. У образложењу побијане пресуде наведени су јасни и правилни разлози које прихвата и Врховни суд.

Наводи ревизије да је износ од 814.179,00 динара, као противвредност одузете робе, одређен произвољно, не утичу на законитост побијане пресуде. Ово због тога, што се у конкретном случају ради само о алтернативном овлашћењу тужене, па може користити ту могућност, али не и о праву тужиоца да тражи извршење обавезе исплатом тог износа, јер је сходно одредби члана 327. ЗПП, тужилац тражио да му се врати предметна количина прашка, с тим да се ове обавезе тужена може ослободити уколико исплати наведени новчани износ. То значи да тужилац који има право да тражи предају ствари, не може тражити исплату њене противвредности. Али он може изразити вољу да уместо ствари прими одређену суму новца. У том случају туженом припада право избора. Ако тужени и тако постављени захтев тужиоца оспори, суд ће одлучити у смислу одредбе члана 327. ЗПП. Истина тужени ће право избора имати и у извршном поступку.

Са изнетих разлога, Врховни суд је, на основу члана 393. ЗПП, одлучио као у изреци".

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев.2610/03 од 4. фебруара 2004. године)

Одлучивање о више изјављених жалби

Када је против првостепене пресуде изјављено више жалби, тада је другостепени суд дужан да истовремено једном одлуком одлучи о свим жалбама.

Из образложења:

"Из садржине списка произилази да је тужени умро 24.8.1998. године и да је његов пуномоћник благовремено изјавио жалбу против првостепене пресуде која је као неоснована одбијена другостепеном пресудом. Међутим, у списима постоји и жалба супруге покојног туженог, коју је наведена правна следбеница туженог изјавила против првостепене пресуде 1.9.1998. године, али је другостепени суд пропустио да одлучи и о овој жалби, како се основано истиче у ревизији.

Када је против првостепене пресуде изјављено више жалби, тада је другостепени суд дужан да истовремено једном одлуком одлучи о свим жалбама. Наведени пропуст другостепеног суда да одлучи и о жалби правне следбенице покојног туженог представља битну повреду одредаба парничног поступка учињену у поступку пред другостепеним судом, па је применом члана 394. став 1. Закона о парничном поступку ревизија усвојена и другостепена пресуда укинута, а предмет је враћен другостепеном суду на поновно суђење.

У новом поступку потребно је отклонити наведену битну повреду одредаба парничног поступка на тај начин што ће се о изјављеним жалбама против првостепене пресуде одлучити једном одлуком."

(Решење Врховног суда Србије, Рев. 3710/99 од 6. октобра 1999. године)

Одлука другостепеног суда о преурањеном тужбеном захтеву

Када је тужбени захтев преурањен, о томе се одлучује мериторно, али другостепени суд не може пресудом да преиначи решење о одбачају тужбе као преурањене и да одбије тужбени захтев.

Из образложења:

"Решењем Општинског суда одбачена је тужба тужиоца као преурањена а другостепени суд је одлучујући по жалби пресудом преиначио решење о одбачају тужбе и одбио тужбени захтев као неоснован.

Одлучујући по изјављеној ревизији тужиоца, Врховни суд је укинуо и пресуду Окружног суда и решење Општинског суда и предмет вратио првостепеном суду на поновни поступак.

Закон о парничном поступку предвиђа могућност одбачаја тужбе ако је исту поднело лице које не може бити странка у поступку, а тај недостатак није отклоњен (члан 83. Закона о парничном поступку), ако је тужба неразумљива и не садржи све што је потребно да би се по њој могло поступати, а недостаци нису отклоњени (члан 106. и 109. Закона о парничном поступку), ако странка нема правни интерес за подношење тужбе за утврђење (члан 180. Закона о парничном поступку), а посебни закони могу предвиђати рок у коме се тужба може поднети па је неблаговремена ако је поднета по протеку рока или

ако нису испуњени услови за судску заштиту може бити одбачена као недозвољена. Међутим, Закон о парничном поступку не предвиђа могућност да се тужба одбаци као преурањена. Ако је захтев преурањен о томе се мериторно одлучује. Ако је постављени тужбени захтев тужиоца преурањен, онда је првостепени суд могао само да такав захтев одбије пресудом а не решењем како је то погрешно учињено и чиме је учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 354. став 1. Закона о парничном поступку како се то основано указује у жалби и ревизији. Када се одбије тужбени захтев као преурањен, тужилац је може поново поднети, нема пресуђене ствари, јер су наступањем услова за подношење тужбе престали разлози због којих је захтев одбијен.

Одлучујући по жалби на решење другостепени суд је могао да донесе само одлуку предвиђену чланом 380. став 1. тачка 1, 2. и 3. Закона о парничном поступку, али у сваком случају одлука другостепеног суда је такође морала да буде донета у форми решења без обзира да ли се жалба одбија или се уважава и преиначава првостепена одлука. Другостепени суд није могао пресудом да одлучи о решењу јер је пресудом могао да преиначи само првостепену пресуду како то произилази из члана 373. Закона о парничном поступку а не и првостепено решење. Обзиром на учињене битне повреде одредаба парничног поступка пред првостепеним и пред другостепеним судом Врховни суд је применом члана 394. став 1. Закона о парничном поступку укинуо обе одлуке и предмет вратио на поновни поступак и пресуђење."

(Решење Врховног суда Србије Рев-II- 922/02 од 27. новембра 2002. године)

Признање и извршење стране судске одлуке

Принудно извршење одлуке страног суда може се одредити и спровести ако одлука испуњава законом прописане услове за признање о чему, као претходном питању, у поступку за њено принудно извршење одлучује извршни, а не окружни суд.

Кад се страна у спору није користила правом да расправља пред иностраним судом, већ се у том поступку држала пасивно и није искористила сва расположива правна средства ради отклањања неправилности у поступку пред државом одлуке, не може због тога захтевати одбијање признања стране судске одлуке позивом на јавни поредак земље признања.

Из образложења:

"Према разлозима побијане првостепене одлуке Земаљски суд у Минхену СР Немачка је 11.6.1992. године пресудом због изостанка, обавезао туженог – у овом поступку противника предлагача, да плати предлагачу 10.804,96 ДЕМ са 11,9% камате од 1.10.1991. године и трошкове спора, које су пуномоћници определили на 2.254,65 ДЕМ. Рочиште на коме је донета та одлука заказано је писменим актом тога суда од 22.4.1992. године којим је упозорен на последице непоступања по налозима суда и пропуштања предузимања правних радњи преко адвоката, оспоравања потраживања, изјављивања приговора, жалби и друго. Противник предлагача је на заказано рочиште приступио без

адвоката, што је санкционисано доношењем пресуде због изостанка без образложења, иако му тужба није била уручена.

Полазећи од наведених околности првостепени суд је закључио да нису испуњени услови за признање стране судске одлуке, јер у поступку у коме је донета противнику предлагача није била дата могућност да расправља, будући да му тужба није била уручена, које недостатке је првостепени суд оценио према правилима домаћег процесног законодавства - Закона о парничном поступку.

Имајући у виду наведене околности, Врховни суд је нашао да је Окружни суд као првостепени, о признању и извршењу наведене стране судске одлуке одлучио по правилима ванпарничног поступка иако су предлагачи захтевали и њено принудно извршење истовремено са њеним признањем. Зато је, по ставновишту Врховног суда, за одлучивање о овом предлогу био стварно надлежан да одлучи извршни суд, у смислу члана 12. Закона о извршном поступку, обзиром да се принудно извршење одлуке страног суда може одредити и спровести ако одлука испуњава законом прописане услове за признање о чему, као претходном питању, у поступку за њено принудно извршење одлучује извршни, а не окружни суд.

Осим тога, услови за признање стране судске одлуке одређени су одредбама члана 86-92. Закона о решавању сукоба закона са прописима других земаља, а сметња за признање стране судске одлуке поред осталог је и њена супротност Уставом утврђеним основама друштвеног уређења. Међу процесно-правне разлоге због којих се позивом на јавни поредак може отклонити признање стране судске одлуке су начело саслушања странака, независност и непристрасност суда, случајеви у којима је одлука донета на преваран начин или постојање правоснажне домаће одлуке о истој ствари, одсуство права на жалбу или друго правно средство, или права на одбрану. Међутим, кад се страна у спору није користила својим правима већ се пред иностраним судом који је одлуку донео држала пасивно, па није искористила сва расположива правна средства ради отклањања неправилности у поступку пред државом одлуке, не би се пред државом признања могла користити приговором супротности спорне стране судске одлуке јавном поретку земље признања.

Првостепени суд је одбијајући признање спорне стране судске одлуке и одлучујући о предлогу за њено принудно извршење, иако за то није стварно надлежан, пропустио и да оцени све околности овога случаја и на несумњив начин утврди да ли је противнику предлагача који је учествовао у поступку пред иностраним судом било омогућено расправљање обзиром да је на рочиште приступио без адвоката, иако је на обавезу да рочишту приступи са адвокатом био уредно упозорен и да против ове одлуке није изјавио жалбу, јер су по оцени Врховног суда ове околности од одлучног значаја за доношење одлуке о предлогу за признање и принудно извршење ове стране судске одлуке.

У поновном поступку надлежни првостепени суд ће отклонити наведене недостатке у погледу процесно-правних разлога за признање ове стране судске одлуке, оценити и да ли су испуњени материјално-правни разлози за признање ове стране судске одлуке у целини и у погледу главног захтева и у погледу камате, обзиром на императивне прописе о затезној камати по домаћем законодавству, и донети закониту и правилну одлуку."

(Решење Врховног суда Србије, Гж 9/04 од 18. марта 2004. године)

СТВАРНО ПРАВО

Права заједничара

Ако се већина власника станова изјасни да заједничку својину уреди на одређен начин, онда је законодавац ту заједничку вољу власника којима припада више од половине укупне површине станова управо признао као вољу којом се стање на заједничкој својини може мењати.

Из образложења:

"Из списка предмета произилази да су странке закључиле уговор о надградњи стамбене зграде дана 04.09.2000. године. Уговор је оверен у суду под Ов. 3708/2000 од 14.09.2000. године.

Према наводима првостепене и другостепене одлуке уговор је закључен без сагласности свих власника станова у стамбеној згради, али уз сагласност већине власника чија површина прелази 51% укупне површине станова.

Тужилац је тужбом тражио да се утврди да је наведени уговор ништав и да не производи правно дејство, јер је исти супротан принудним прописима – конкретно Закону о основним својинско правним односима. Образлажући свој став нижестепени судови су се позвали на члан 15. поменутог закона налазећи да власници станова у једној згради имају статус сувласника па да, сагласно овом пропису имају право да заједнички управљају ствари.

Републички јавни тужилац је, оспоравајући законитост донетих одлука којима је усвојен тужбени захтев и утврђена ништавост закљученог уговора, навео да на правне односе странака се не може применити одредба члана 15. Закона о основним својинско правним односима. На те правне односе странака треба, по мишљењу Јавног тужиоца, применити одредбе Закона о одржавању стамбених зграда. Закључени уговор је у потпуној сагласности са тим законом, па је предложио да се побијане одлуке преиначе и тужбени захтев одбије.

Захтев за заштиту законитости је основан управо због погрешне примене материјалног права. Наиме, нижестепени судови, при одлучивању у овој парници нису имали у виду све одредбе Закона о основним својинско правним односима. Пре свега нису имали у виду одредбу члана 18. овог закона по којој одредби, поред сусвојине постоји и заједничка својина. Према ставу 2. члана 18. поменутог закона заједничка својина је својина више лица на неподељеној ствари кад су њихови удели одредиви, али нису унапред одређени. Чланом 19. истог закона се даље питање заједничке својине посебно уређује, па овај члан прописује да право својине на посебном делу зграде може постојати на стану, пословној просторији или гаражи, односно гаражном месту, а према ставу 2. на заједничким деловима зграде и уређајима у згради власници посебних делова зграде имају право заједничке недељиве својине.

Закон о одржавању стамбених зграда ("Службени гласник РС" бр.44/95, 46/98 и 1/2001) је управо дао могућност заједничарима, у овом случају власницима станова и других посебних делова зграде да уређују заједничке делове зграде прописујући да се

заједнички делови зграде могу уређивати на начин како то одреде власници зграде којима припада више од половине укупне површине станова и других посебних делова зграде. Законодавац је имао у виду да уређењу треба приступити онда када се за то уређење изјасне власници станова којима припада више од половине површине станова и других посебних делова зграде. То је и логично јер станар у приземљу нема интерес који има станар у поткровљу. Али, ако се већина власника станова изјасни да заједничку својину уреди на одређен начин, онда је законодавац ту заједничку вољу власника којима припада више од половине укупне површине станова управо признао као вољу којом се стање на заједничкој својини може мењати.

Врховни суд је стога мишљења да има места примени одредаба Закона о одржавању стамбених зграда на правне односе странака. Али не само из наведених разлога, већ и из следећих разлога. Ступањем на снагу Уставне повеље државне заједнице Србије и Црне Горе ("Службени лист Србије и Црне Горе" бр. 1 од 04.02.2003. године) је у члану 64. став 2. наведено да закони Савезне Републике Југославије, изван послова Србије и Црне Горе примењиваће се као закони држава чланица, до доношења нових прописа од стране држава чланица, осим закона које Скупштина државе чланице одлучи да се не примењује. Дакле, имамо сада нову ситуацију у којој Закон о одржавању стамбених зграда и станова, у односу на Закон о основним својинско правним односима сада представља лекс специјалис, па и са ових разлога је правилно у захтеву за заштиту законитости наведено да је материјално право погрешно примењено.

Међутим, из списка предмета се не може са извесношћу закључити да је скупштина зграде добила за закључење уговора о надоградњи стамбене зграде сагласност власника станова којима припада више од половине укупне површине станова. Са ових разлога није било услова за преиначење нижестепених одлука, па су побијане одлуке укинуте и предмет враћен првостепеном суду на поновно суђење.

У поновном поступку првостепени суд ће утврдити да ли потписницима одлуке о извођењу радова на равном крову припада више од половине укупне површине станова и посебних делова зграде, па ће након што утврди ту битну чињеницу донети нову одлуку у овој парници."

(Решење Врховног суда Србије, Гзз. 55/03 од 01. априла 2004. године)

Границе државинске заштите

Државина парцеле није само државина површине земљишта које се може користити, већ и ваздушни простор изнад тог земљишта до дозвољене сигурносне висине до које је могуће подизање грађевинског објекта. Држалац парцеле прибављене за изградњу грађевинског објекта, без обзира што објекат још није саграђен, има право на заштиту државине ако га неко постављањем кабла нисконапонске мреже унутар граничне вертикале у томе омета.

Из образложења:

"Нижестепени судови су утврдили да је тужини ЈП "Електродистрибуција" поставио бетонску бандеру испред плаца тужица, да је од бандере а преко тужиочевог

плаца превучен кабл до новоизграђеног стамбеног објекта трећег лица, да тужена за извођење ових радова на нисконапонској мрежи није претходно прибавила потребно одобрење, да је на тај начин њено понашање противправно у погледу постављања кабла, али тужилац у постављању спорног електричног кабла није сметан у државини, јер у време када је кабл постављен није градио стамбени објекат, а дозволу за градњу истог добио је тек годину дана након постављања кабла. Налазећи да нема узнемиравања ни одузимање државине, да није промењено фактичко стање без обзира на противправну радњу туженог, судови су одбили тужбени захтев за сметање поседа.

Одлучујући по захтеву за заштиту законитости Републичког јавног тужиоца, Врховни суд је укинуо нижестепена решења и предмет вратио првостепеном суду на поновно суђење.

Државина земљишта не подразумева само површину тог земљишта које се може користити за обраду, већ и ваздушни простор изнад тог земљишта унутар граничне вертикале до искористиве висине до које је могуће подизање грађевинског објекта. Како државина као фактичка власт на ствари подразумева стварну могућност где држалац по свом нахођењу користи ствар у конкретном случају парцелу, то тужилац као власник парцеле исту може користити за изградњу куће, што му је био и циљ а што се може закључити из дозволе за градњу без обзира на време када је ту дозволу добио. Ако га неко омета у томе, онда га омета у државини. Ако је то ометање још и противправно, онда су се стекли услови за заштиту државине предвиђене чланом 75, 77. и 78. Закона о основама својинско-правних односа. Када се има у виду шта је државина као фактичка власт, које све атрибуте садржи, то онда ако неко омета држаоца парцеле да је користи на начин који је уобичајен и у ком циљу је прибављен, а тужилац је то учинио ради изградње куће онда свака противправна радња трећег лица представља сметање државине и самим тим тужилац ужива заштиту. Како за правилну примену материјалног права судови су морали имати у виду правилнк о техничким нормативима за изградњу надземних електро-енергетских водова називног напона ("Службени лист СФРЈ" од 4.11.1988. године) донет на основу Закона о стандардизацији који предвиђа начин преласка водова и њихово приближавање објектима, посебно у насељеним местима, предвиђа висину сигурносног вода који према члану 120. у насељеним местима износи 7 м. Утврдиће да ли је кабл испод дозвољене сигурносне висине или изнад ње, утврдиће услове из члана 96, 103. и 105. овог Правилника па у зависности од тако утврђених чињеница моћи ће да утврди да ли је преласком кабла преко парцеле тужиоца исти сметан у државини парцеле јер свака промена фактичког стања преко одређених норматива може да буде сметање поседа."

(Решење Врховног суда Србије број Гзз. 152/02 од 20. новембра 2003. године)

Привремени објекат и стварна права на главном објекту

Привремени објекат саграђен без грађевинске дозволе не утиче на повећање вредности главног објекта и не може бити основ за измену сувласничких права на непокретности на којој је подигнут.

Из образложења:

"Према утврђеном чињеничном стању правни претходник тужилаца Б.А., је као сувласник породичне стамбене зграде у ул. Горичка бр. 7, у Зрењанину, подигао пластеник у дворишту наведене стамбене зграде. Изградња пластеника је започета 1980. године. Према налазу и мишљењу вештака изградњом пластеника вредност наведене стамбене зграде у ул. Горичкој бр. 7, у Зрењанину, повећана је за 26%.

На основу наведених чињеница нижестепени судови су закључили да је основан захтев тужилаца за признање права својине на основу улагања на непокретностима које се налазе у ул. Горичкој бр. 7, у Зрењанину. По оцени ревизијског суда такав закључак нижестепених судова се за сада не може прихватити, јер нижестепени судови нису утврдили све чињенице које су релевантне за правилну примену материјалног права.

Наиме, тужени су током поступка истицали, а то понављају и у ревизији, да је предметни пластеник изграђен без потребних грађевинских дозвола и да постоји могућност налагања његовог рушења, те да се ради о привременом објекту који због своје намене и садашњег стања није утицао на повећање вредности стамбене зграде као главног објекта. Потребно је проверити и оценити ове наводе тужених, јер привремени објекат не може бити предмет својине који се уписује у јавне књиге и са престанком могућности коришћења привременог објекта он се мора уклонити. Из до сада утврђеног чињеничног стања пластеник је изграђен у дворишту стамбене зграде и не утиче на коришћење главног објекта који је уписан у земљишну књигу, тако да није довољно јасно како је његова изградња могла утицати на промену својинских права на стамбеној згради. Уколико се ради о бесправно подигнутом објекту, могло би се одлучивати само о међусобним правима учесника у изградњи тог објекта док он постоји, али таква одлука не може да промени статус бесправно подигнутог објекта.

Из наведених разлога, применом члана 395. став 2. Закона о парничном поступку, ревизија тужених је усвојена и нижестепене пресуде укинуте, а предмет је враћен првостепеном суду на поновно суђење."

(Решење Врховног суда Србије, Рев. 5524/01 од 11. септембра 2002. године)

Административно - правни пренос непокретности у друштвеној својини

Када се правноснажним решењем надлежног органа непокретност у друштвеној својини пренесе на правно лице без накнаде, с правом на промену у земљишној књизи и упис права трајног коришћења не може се накнадно донесеним решењем истог органа ставити ван снаге извршени административно-правни пренос.

Из образложења:

"Решење Скупштине општине од 27.децембра 1965. године, којим је извршен административни пренос спорне непокретности у друштвеној својини на правног претходника тужиоца, без накнаде правом на промену у земљишној књизи и упис

коришћења у корист тужиоца, донесено је на основу Закона о промету земљишта и зграда ("Сл. лист ФНРЈ" бр. 26/54 са каснијим изменама и допунама и "Сл. лист СФРЈ" бр. 15/65). Овим законом одређено је да зграде у друштвеној својини могу бити у промету под условима одређеним овим законом (члан 1. став 3.). За овакву промену титулара права коришћења ни после тога изричитих законских забрана за пренос непокретности у друштвеној својини није било. Напротив, Закон о удуженом раду ("Сл. лист СФРЈ" бр. 53/76, са изменама и допунама), прописивао је могућност да и када непокретност постане друштвено средство без правног основа, враћање се може захтевати у року од пет година, почев од дана сазнања, а најдоцније у року од десет година (члан 226. пречишћеног текста ЗУР-а "Сл. лист СФРЈ" бр. 11/88). Овај закон се примењивао све до доношења Закона о предузећима ("Сл. лист СФРЈ" бр. 77/88).

С обзиром на речено, без значаја је накнадно донесено решење Скупштине општине од 12.маја 1994. године, којим је стављено ван снаге првобитно донесено решење од 27.децембра 1965. године, којим је извршен административни пренос спорне непокретности на правног претходника тужиоца с правом уписа права коришћења у земљишне књиге.

Дакле, овде се не ради о правном основу одржаја за стицање права и располагање коришћења спорних непокретности, већ је искључиво о административно-правном преносу на непокретности који је извршен од стране надлежног органа правноснажним и извршним решењем које је по службеној дужности требало бити достављено земљишно-књижном одељењу суда, с обзиром да то произилази из самог решења.

Налазећи, да је на правилно и потпуно утврђено чињенично стање материјално право погрешно примењено, Врховни суд је преиначи обе пресуде нижестепених судова, тако што је усвојио тужбени захтев у смислу члана 395. став 1. ЗПП.

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев.581/03 од 27.новембра 2003. године)

Фактичко депоседирање и право на накнаду

Изградња јавног пута без доношења одлуке о изузимању из поседа грађевинског земљишта представља фактичко депоседирање које може бити основ за остваривање права на накнаду.

Из образложења:

"Према утврђеном чињеничном стању решењем Комисије за враћање земљишта тужиоцу и његовим сродницима је признато право на новчану накнаду за одузето земљиште које је издвојено из поседа њиховог правног претходника, те је одређено да исплата пада на терет ПИК "Таково" из Горњег Милановца, као корисника одузетог земљишта, односно организације која је део тог земљишта отуђила из друштвене својине. У поступку одређивања накнаде за одузето земљиште 18. фебруара 1993. године између предлагача којима је враћено одузето земљиште и противника предлагача ПИК "Таково" из Горњег Милановца, закључено је поравнање према коме је предлагачима за одузето

земљиште дато друго пољопривредно земљиште, а предлагач, у овом предмету тужилац је добио и земљиште захваћено изграђеним путем, којим се служи неодређен број домаћинстава.

Из наведених чињеница произилази да је закљученим поравнањем од 18. фебруара 1993. године окончан поступак по Закону о начину и условима признавања права и враћања земљишта које је прешло у друштвену својину по основу Пољопривредног земљишног фонда и конфискацијом због неизвршених обавеза из обавезног откупа пољопривредних производа. Иначе, у овој парници тужилац и не тражи накнаду по основу наведеног Закона, већ тражи накнаду из разлога што је на парцели која му је враћена изграђен јавни пут, а што фактички представља депоседирање тужиоца, како се основано истиче у ревизији и у захтеву за заштиту законитости.

Имајући у виду наведену фактичку ситуацију, потребно је утврдити да ли је наведено земљиште приведено намени у складу са урбанистичким планом, те карактер овог земљишта утврдити према одредбама Закона о грађевинском земљишту, без обзира што пре изградње пута није донета одлука о изузимању из поседа овог земљишта. Такође, потребно је проверити и ценити наводе ревизије и захтева за заштиту законитости да се ради о путу и улици у насељу, те обавезу тужених као евентуалних крајњих корисника ценити и у складу са одредбама Закона о путевима.

Уколико првостепени суд након, у наведеном смислу, утврђених чињеница закључи да постоји обавеза тужених да тужиоцу плате накнаду за фактички депоседирано земљиште, потребно је висину те накнаде утврдити у складу са одредбама Закона о експропријацији.

На основу наведеног, применом члана 395. став 2. и члана 408. став 2. Закона о парничном поступку, ревизија тужиоца и захтев за заштиту законитости су усвојени и нижестепене пресуде укинуте, а предмет је враћен првостепеном суду на поновно суђење."

(Решење Врховног суда Србије, Рев. 1319/02 и Гзз. 43/02 од 3. децембра 2003. године)

Право власника земљишта по основу пронађеног скривеног блага

Власник земљишта има право да захтева исплату правичне накнаде за скривено благо ископано на његовој парцели без обзира што је Законом о културним добрима то право признато само налазачу истог.

Из образложења:

"Предмет овог спора је исплата новчане награде тужиоцу за скривено благо ископано на његовом земљишту. Нижестепени судови су одбили такав тужбени захтев, иако је златна појасна гарнитура пронађена на парцели у власништву тужиоца. Тако је одлучено јер је одредбом чл.28. Закона о културним добрима прописано да новчана накнада за ископано културно добро од изузетног значаја припада само налазачу.

Врховни суд налази да се изнето становиште не може прихватити, јер је засновано на погрешној примени материјалног права. Законом о културним добрима нису уређена имовинска права власника земљишта према скривеном благу ископаном на његовој парцели. Одредбама тог закона је само прописано да су тако пронађене ствари културна добра у власништву државе и да проналазачу истих припада новачана награда. То јасно указује да овај закон не регулише и права власника земљишта на коме је скривено благо пронађено. Међутим, то не значи да се због тога могу ускратити имовинска права власнику земљишта која му по том основу припадају. Напротив, право својине представља најширу власт на ствари. Остварење тог права јемчи се и одредбом чл.34. Устава Републике Србије. Због тога се сагласно одредби чл.8. Закона о основама својинско правних односа и право својине може одузети или ограничити само у складу са уставом или законом. Одредбом чл.12. Закона о културним добрима је прописано да културна добра представљају државну својину. Тиме је власнику земљишта одузето право својине на скривеном благу ископаном на његовом земљишту. То је учињено из разлога што се ради о материјалној творевини – културном добру од општег интереса. Очито је да је у том случају законом прописано одузимање права својине власнику земљишта на скривеном благу пронађеном на тој парцели. Међутим, Законом о културним добрима прописан је само основ одузимања права својине власнику земљишта на скривеном благу, али му тим поводом није ускраћено и имовинско право на правичну новчану накнаду. Истина, нашим позитивним правом није прописано колико износи и како се одређује висина новчане накнаде која припада власнику на чијем земљишту је пронађено скривено благо. То питање је уређено правним правилима параграфа 250. и 251. Српског грађанског законика. С тога се сходно тим правилима, а на темељу одредбе члана1. Закона о неважности правних прописа донетих пре 6.4.1991. године и за време непријатељске окупације мора расправити и основаност захтева који је предмет овог спора."

(Решење Врховног суда Србије Рев.3471/03 од 12.марта 2004. године)

ПАТЕНТНО ПРАВО

Спор о висини накнаде за техничко унапређење

У случају спора између проналазача и његовог послодавца о висини накнаде за техничко унапређење одлучује стварно надлежни суд – окружни суд према правилима парничног а не ванпарничног поступка

Из образложења:

"Предмет судског поступка је предлог предлагача као аутора техничког унапређења за обавезивање противника предлагача као послодавца да му исплати једнократну новчану накнаду за прихваћено техничко унапређење у складу са

Правилником послодавца о заштити проналазака и прихватању техничких унапређења и конкретних предлога и њиховој примени. У поступку је утврђено да је предлагач аутор техничког унапређења, да ово техничко унапређење користи и примењује послодавац у производњи, а међу странкама је спорна висина накнаде за ово техничко унапређење. Након спроведеног поступка нижестепени судови утврђују висину једнократне новчане накнаде и сада побијаним решењима обавезују противника предлагача да предлагачу као аутору исплати досуђени износ главнице са припадајућом затезном каматом и трошковима поступка.

С обзиром на напред наведено, по мишљењу Врховног суда, побијана решења су донета уз погрешну примену материјалног права.

Према стању у списима и утврђеном чињеничном стању, аутор означен као предлагач обратио се суду са захтевом да му суд у ванпарничном поступку утврди висину накнаде за прихваћено техничко унапређење од стране противника предлагача односно послодавца и да истог обавезе да му исплати утврђену накнаду. Међу странкама је спорна висина тражене накнаде. Из садржине списка произилази да је предметно техничко унапређење заштићено на име послодавца, а да аутору, односно проналазачу у смислу одредаба члана 96. став 2. и 3. Закона о патентима припадају морална права у вези са тим проналаском као и право на накнаду зависно од ефекта економског искоришћавања проналаска. Проналазачу припада право на накнаду и у случају када послодавац пренесе право или уступи лиценцу за искоришћавање заштићеног проналаска и на треће лице. Према одредбама члана 99. став 1. и 2. истог закона, критеријуми за утврђивање висине накнаде и начин и време плаћања накнаде одређује се општим актом, уговором којим се уређује радно правни однос између послодавца и запосленог или посебним уговором који послодавац или проналазач закључују поводом конкретног проналаска. У случају спора о висини, начину и времену плаћања накнаде одлучује суд, на захтев проналазача или послодавца, узимајући у обзир допринос тог проналаска повећању добити, односно стварању уштетеде предузећу. С обзиром на то, а будући да се ради о спору о висини накнаде за техничко унапређење, поступак утврђивања накнаде се има расправљати, значи према правилима члана 2. Закона о парничном поступку, а не према правилима Закона о ванпарничном поступку, како су то нижестепени судови учинили у конкретном случају.

Због погрешне примене материјалног права нижестепене пресуде су морале бити укинуте на основу одредаба члана 395. став 2. ЗПП. Истовремено нижестепене одлуке су донете и од стварно ненадлежних судова. Наиме, према одредбама члана 14. став 1. тачка 5. Закона о судовима које се одредбе и даље примењују на основу члана 85. Закона о уређењу судова, окружни суд суди у првом степену спорове који се односе на заштиту или употребу проналазака и због чега се предмет враћа Окружном суду као првостепеном суду на надлежност за суђење у овом спору."

(Решење Врховног суда Србије, Београд, Рев. 4471/03 од 05. фебруара 2004. године)

СТАМБЕНО ПРАВО

Активна легитимација у спору за поништај уговора о откупу настојничког стана

Власник стана у згради у којој се налази стан изграђен за настојника је активно легитимисан да тражи поништај уговора о откупу настојничког стана, ако је својим средствима учествовао у његовој изградњи.

Из образложења:

"Нижестепени судови су одбили захтев тужиоца као једног од власника стана у згради у којој се налази стан изграђен за настојника за поништај уговора о откупу настојничког стана, због недостатка активне легитимације а уз образложење да јавно предузеће за стамбене услуге у смислу одлуке о начину и условима коришћења службених настојничких станова и службених просторија у стамбеним зградама је било овлашћено да изврши пренамену и прода настојнички стан. Републички јавни тужилац је подигао захтев за заштиту законитости због повреда одредаба закона о основама својинско-правних односа и то члана 18. и 19. истога закона.

Одлучујући по подигнутом захтеву за заштиту законитости, Врховни суд је усвојио захтев и укинуо обе одлуке.

Настојнички стан је у време изградње био заједнички део стамбене зграде на којој су сви сопствени посебних делова имали трајно право коришћења. Статус ових станова у складу са њиховом наменом био је уређен законом о својини на деловима зграда који се као савезни примењивао до 1971. а као републички до 19.јуна 1996. године. Закон о основама својинско-правних односа предвиђа у члану 18. да у случајевима и под условима одређеним законом може постојати право заједничке својине, да је заједничка својина својина више лица на непољеној ствари када су њихови удели одредиви али нису напред одређени, док члан 19. предвиђа да право својине на посебном делу зграде може постојати на стану, на пословној просторији, на гаражи и на заједничким деловима зграде и уређајима у згради при чему власници посебних делова зграде имају право заједничке недељиве својине.

Како су носиоци права располагања на посебним деловима зграде па и настојничком стану када је исти изграђен била она лица која су дала средства за изградњу тих станова, то је у конкретном случају било потребно утврдити да ли је јавно предузеће за стамбене услуге заиста носилац права располагања и власник конкретног настојничког стана да би на тај стан могла да се примени одлука о начину и условима коришћења службених настојничких станова и службених просторија у стамбеним зградама. Тужилац током поступку тврди да су средства за куповину настојничког стана дали власници осталих станова још приликом куповине својих станова, а тужени да је плаћао ануитете по кредитима па је било нужно утврдити ко је све дао средства за изградњу стана јер од тога зависи и легитимација за поништај уговора о откупу стана. Ако је уговор закључен

противно принудним прописима онда се на ништавост уговора може позвати свако заинтересовано лице, а тужилац као лице које има стан у згради у којој је настојнички стан сазидан и који тврди да је платио одређени износ за изградњу тог стана јесте заинтересовано лице из члана 109. Закона о облигационим односима. Првостепени суд ће у поновном поступку утврдити ко је учествовао у изградњи настојничког стана, па уколико се утврди да је то био и тужилац, онда је он један од заједничких власника стана, затим да ли је јавно предузеће за стамбене услуге такође учествовало и да ли је евентуално и јавно предузеће за стамбене услуге онда заједнички власник стана и да ли уколико није носилац права располагања или власник стана могао да пренамени предметни стан и дозволи његову продају сходно одлуци о начину и условима коришћења службених настојничких станова јер по члану 1. те одлуке истом се утврђују услови и начин коришћења настојничких станова на којима је јавно предузеће за стамбене услуге – тужени носилац права располагања."

(Врховни суд Србије, Гзз. 266/01 од 20. новембра 2001. године)

Право приоритета за доделу стана

Запослени, коме је у недостатку одговарајућег стана додељен стан на привремено коришћење, нема предност у добијању одговарајућег стана пре запослених којима је пре њега додељен неодговарајући стан на привремено коришћење, али има у односу на све оне који учествују у каснијим расподелама, без обзира на њихово рангирање, на број утврђених бодова и њихову стамбену угроженост.

Из образложења:

"Тужиоцу је, у проведеном поступку од стране туженог додељен на привремено коришћење стан у Рушњу који није одговарао потребама његовог домаћинства. На исти начин, по истом конкурсном додељени су станови још четворици запослених радника пре њега. По каснијем конкурсном трећем лицу – умешачу додељен је на коришћење стан који је одговарајући за домаћинство тужиоца.

Судови су одбили тужбени захтев тужиоца за поништај ове одлуке сматрајући да тужилац нема право на добијање одговарајућег стана док се не реши питање лица која су право на одговарајући стан стекла пре њега, па су тужбени захтев одбили.

Врховни суд је укинуо обе одлуке уз образложење да је радник коме је привремено додељен неодговарајући стан има предност у добијању одговарајућег стана ако му је неодговарајући стан додељен по редоследу на ранг листи. Он има право да добије одговарајући стан на трајно коришћење и ван новог поступка расподеле, када давалац на коришћење буде имао одговарајући стан, али тек онда ако лица која су пре њега уместо неодговарајућег стана добили одговарајући стан на трајно коришћење. И тужилац има то право али би могао да га оствари под условом да су лица која су то право по приоритету ранг листе стекла пре њега и остварила га, односно како кажу нижестепени судови дужан је да издржи конкуренцију учесника у истој расподели, тј. оних четворице који су се на

ранг листи из године када му је додељен стан налазили пре њега а од којих су тројица такође добили на привремено коришћење неодговарајући стан. Али дужност да издржи ту конкуренцију постоји ако је конкуренције било, тј. ако она тројица радника (један је добио стан на трајно коришћење) са ранг листе пре тужиоца нису остварила то право а желе да га остваре у добијању одговарајућег стана. Тужилац не може у том случају добити стан пре њих али може ако су они своје право остварили то учинити пре трећих лица па и у мешача јер он има предност у односу на све оне који учествују у каснијим расподелама без обзира на њихово рангирање на број утврђених бодова и њихову стамбену угроженост.

Како судови нису утврдили шта је било са решењем стамбеног питања она три радника са ранг листе пре тужиоца, а тужилац је током поступка тврдио да су они проблем свог становања трајно решили, па чак и откупили додељене станове то ако је та чињеница тачна, онда тужилац нема конкуренцију, јер предност у добијању одговарајућег стана а у односу на тужиоца имају само они. У конкретном случају није било места да се стан који је предмет овога спора додели умешачу пре него што се трајно реши питање свих или било кога са претходне ранг листе из 1990. године а који су добили неодговарајуће станове на привремено коришћење. Та лица и тужилац имају предност у добијању одговарајућег стана, а стан који им је додељен на привремено коришћење и који ће иселењем лица које добије одговарајући стан остати празан иде у нову расподелу и тај стан се може доделити лицима са ранг листе из каснијег конкурса."

(Врховни суд Србије Рев-II-1396/03 од 25. март 2004. године)

*Овлашћења јавног предузећа у поступку
пренамене и откупа настојничког стана*

Јавно предузеће за стамбене услуге може да изврши пренамену настојничког стана и дозволи откуп истог само ако је власник стана или носилац права располагања на истом, а не и кад му је стан дат на управљање.

Из образложења:

"Пресудом Трећег општинског суда поништен уговор о откупу стана закључен између првотуженог јавног предузећа за стамбене услуге и друготуженог ДД из Београда. Окружни суд је потврдио ову одлуку.

Одлучујући по поднетој рчевизији првотуженог јавног предузећа за стамбене услуге, Врховни суд је нашао да ревизија није основана. Према чињеничном стању које су утврдили нижестепени судови тужилац је земљишно-књижни власник стана који је првотужени као настојнички доделио на коришћење свом раднику – друготуженом који се налазио на радном месту домаћиног блока и то 6.05.1974. године. На дан 14.12.1996. године између првотуженог и друготуженог закључен је уговор о откупу овога стана, па је предмет тужбеног захтева поништај уговора о откупу стана.

Тужилац је земљишно-књижни власник стана – непокретности и као власник има право да своју непокретност држи и да је користи и са њоме располаже у границама

одређеним законом (члан 3. Закона о основама својинско-правних односа). Власник не мора да лично користи своју ствар али и онда када је не користи он и даље остаје власник а својину на ствари може да изгуби само ако друго лице стекне право на предмету својине или ако ствар напусти на несумњив начин изражавајући вољу да не жели више да је држи. У конкретном случају ти услови нису испуњени. Тужилац је и надаље власник непокретности – стана који је првотужени јавно стамбено предузеће дао на коришћење друготуженом. Тужилац није показао вољу да своју ствар напусти а првотужени није доказао да је у међувремену стекао власништво на истој. Не упуштајући се у то да ли је првотужени имао право да предметни стан да на коришћење као настојнички друготуженом а на основу раније важећих прописа, право на промет тога стана и право на откуп истог првотужени није имао јер није власник стана. Стан је у смислу члана 16. Закона о становању могао да да на откуп само тужилац као власник па како је уговор о откупу закључен између тужених од којих ни један није власник стана за располагање првотуженог извршено противно члану 16. Закона о становању и члану 3. Закона о основама својинско-правних односа и како је на друготуженог пренето право са којим првотужени није располагао, то тако закључени уговор представља ништав правни посао и правилном применом члана 103. Закона о облигационим односима а у вези са цитираним чланом 16. Закона о становању и чланом 3. Закона о основама својинско-правних односа је поништен.

Неосновани су наводи ревизије којима се првотужени Јавно предузеће за стамбене услуге позива на одредбу одлуке о начину и условима коришћења службених настојничких станова и службених просторија у стамбеним зградама у које је могао да изврши пренамену настојничког стана а затим да настојнику који је стан користио као службени дозволи откуп стана, јер се овом одлуком, коју је донео управни одбор јавног предузећа и то чланом 1. утврђују услови и начин коришћења службених-настојничких станова на којима је носилац права располагања односно власник јавно предузеће за стамбене услуге. Пошто јавно предузеће за стамбене услуге није власник и носилац права располагања на конкретном стану, то се и у погледу промета тог стана и откупа не могу применити одредбе цитиране одлуке."

(Врховни суд Србије Рев. 2614/02 од 05. фебруара 2003. године)

Ништавост уговора о закупу стана

Када је решење о додели стана Извршног одбора Општине постало правноснажно и коначно, Извршни одбор Општине није могао то решење након његове правноснажности и коначности ставити ван снаге из разлога што Правилник о решавању стамбених потреба за све категорије лица није усаглашен са одредбом члана 27. и 28. Закона о становању.

Како је решење о додели стана, а које је било основ за закључење уговора о закупу стана, законито и пуноважно, уговор о закупу стана није ништав, јер је за његово закључење постојао допуштен основ.

Из образложења:

"Према утврђеним чињеницама, закључком Извршног одбора Општине – тужиље од 21.11.1996. године, спорни стан је додељен првотуженом С. у закуп на неодређено време, а на основу кога је донето и решење у коме је наведено да ће он тај стан користити са супругом и двоје деце. На основу тог решења, између туженог С. и јавног предузећа за стамбене услуге закључен је уговор о закупу стана 02.12.1996. године. Закључком Извршног одбора Општине од 12.03.1997. године, стављени су ван снаге сви закључци Извршног одбора којима су у периоду од 19.09.1996. године, до 06.01.1997. године додељивани станови у закуп из разлога што је повређен Закон о становању и Закон о средствима у својини Р.С. Извршни одбор Општине је ставио ван снаге решење којим је првотуженом дат у закуп на неодређено време спорни стан, а решењем Одељења за комунално-грађевинске и стамбене послове Општине, предметни стан је дат у закуп на неодређено време умешачу на страни тужиоца, који је поднео захтев за закључење уговора о закупу на неодређено време.

На основу овако утврђеног чињеничног стања, нижестепени судови су правилно применили материјално право када су одбили тужбени захтев Општине којим је тражила да се утврди да се уговор о закупу спорног стана закључен између тужених, ништав.

Наиме, одредбом члана 52. ЗОО је прописано да ако основ не постоји или је недопуштен, уговор је ништав, а одредбом члана 51. истог Закона је прописано да свака уговорна обавеза мора имати допуштен основ. У смислу наведених законских одредби произилази да основ уговорне обавезе представља један од битних услова за настанак пуноважног уговора. Основ је недопуштен ако је противан принудним прописима, јавном поретку и добрим обичајима, а санкција због одсуства и недопуштености основа огледа се у чињеници да такав уговор не производи правно дејство. На ову ништавост може се позивати свако заинтересовано лице и на њу се пази по службеној дужности (члан 109. ЗОО). Код двострано обавезних уговора одсуство основа постоји у случају када је једна обавеза без предмета или када је предмет немогуће извршити. Према одредби члана 47. став 2. Закона о становању, предузеће и установе могу у складу са својим општим актом, односно, прописом о решавању стамбених потреба, да дају станове у закуп на неодређено време.

Одлуком о начину стицања, располагања и коришћењу станова Општине ("Службени лист града Београда", бр. 94/93, 32/93, 3/95), која је била на снази у време доделе наведеног стана првотуженом, уређен је начин стицања, услови и поступак давања станова на коришћење, на којима је носилац права располагања Општина, обавеза Општине у задовољењу стамбених потреба одређених лица, начин располагања становима, откуп станова и др.

Првотужени је предметни стан добио на коришћење на основу закључка и решења Извршног одбора скупштине Општине В. У наведеном закључку и решењу се наводи да се закључак, односно решење доноси у складу са Законом о становању и одлуком о начину стицања, располагања и коришћења станова Општине. На основу правноснажног и коначног решења о додели стана првотужени са друготуженом је закључио уговор о закупу стана на неодређено време. Пошто је решење о додели стана постало правноснажно и коначно, Извршни одбор Општине није могао то решење након његове правноснажности и коначности ставити ван снаге из разлога што Првилник о решавању

стамбених потреба за све категорије и лица није усаглашен са одредбом члана 27. и 28. Закона о становању. И по оцени ревизијског суда, неосновано се тужиља Општина позива на ништавост уговора о закупу стана на основу одредбе члана 52. ЗОО, јер је решење о додели стана, а које је било основ за закључење уговора о закупу стана законито и пуноважно, а што значи да је основ за закључење предметног уговора у време његовог закључења постојо и био допуштен."

(Пресуда Врховног суда Србије у Београду, Рев. 1285/03 од 12. маја 2003. године)

Право ванбрачног друга закупца стана

Ванбрачни друг закупца стана може да после његове смрти настави са коришћењем стана у колико је између њих постојала обавеза издржавања.

Из образложења:

"Према утврђеном чињеничном стању, тужени је живео у ванбрачној заједници са В.Ш. од 1975. године до њене смрти 23.3.1994. године. Живели су код тужениковог брата, а када је В. Ш. добила на коришћење предметни стан на основу решења тужиочевог правног претходника од 9.2.1979. године, са туженим се преселила у добијени стан, који је тужени наставио да користи и након смрти ванбрачне супруге. Сада пок. В. Ш. је била ужилавац инвалидске пензије, а тужени је од 1978. године па до данас запослени на неодређено време са месечном зарадом од 7.000,00 динара. Нема решену стамбену потребу на други начин.

Код тако утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је одбио тужбени захтев тужиоца полазећи од садржине одредби члана 34. Закона о становању, закључујући да је тужени као ванбрачни друг пок. В.Ш, као закупца предметног стана изједначен са брачним другом односно са лицем кога је по закону купац дужан да издржава, а нема решену стамбену потребу.

Другостепени суд је преиначујући првостепену пресуду, усвајањем тужбеног захтева тужиоца за иселење туженог из предметног стана, закључио да је првостепени суд погрешно применио наведену одредбу Закона о становању, налазећи да обавеза издржавања ванбрачних другова не постоји, изузев ако је престала ванбрачна заједница под условом из члана 293. Закона о браку и породичним односима.

Врховни суд налази да је право тужиоца да у смислу члана 34. Закона о становању, настави са коришћењем стана ванбрачног друга, као закупца предметног стана, условљено постојањем обавезе издржавања ванбрачних другова у смислу члана 293. Закона о браку и породичним односима и уз постојање претпоставки из члана 287. став 1. истог Закона, а то је да се ради о брачном другу који нема довољно средстава за издржавање, неспособан је за рад или се не може запослити. У ситуацији када су и пок. В.Ш. и тужени обезбеђивали редовне приходе од којих су се издржавали, тужилац као ванбрачни друг се не може сматрати чланом породичног домаћинства пок. В.Ш, јер између њих није било, нити је могло бити остварено право на законско издржавање у складу са чланом 293. поменутог Закона."

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 2636/03 од 19. фебруара 2004. године)

ПОРОДИЧНО ПРАВО

Настанак права на законско издржавање

Родитељ који је фактички сносио трошкове издржавања малолетног детета, може, у смислу одредбе члана 319. Закона о браку и породичним односима, у своје име остваривати право на накнаду тих трошкова од другог родитеља, који је по закону био дужан да их сноси, за период пре истицања захтева малолетног детета за издржавање.

Из образложења:

"У проведеном поступку је утврђено да су З.Б. и С.П. закључили брак 15.06.1996. године и да је у браку рођена ћерка К. 02.09.1996. године. Заједница живота З. и С. престала је да постоји 28.01.2000. године, када је С. напустила брачну заједницу и отишла у Бор. С. је дана 19.01.2000. године, поднела општинском суду тужбу ради развода брака, али је у току парничног поступка тужба повучена, јер је тужена С. била гравидна. У истој парници донето је решење о одређивању привремене мере 03.10.2000. године, којом је малодобна К. поверена оцу З. на негу, чување и васпитање, до правноснажног окончања бракоразводне парнице. Након престанка заједнице живота З. и С, С. је засновала ванбрачну заједницу и живи у Бору. По престанку заједнице малолетна К. живи са оцем у двособном стану.

На тако утврђено чињенично стање, правилно је другостепени суд применио материјално право, када је тужбени захтев малолетне тужиље за издржавање за период од 28. јануара 2000. године, па до подношења тужбе 03. јула 2001. године, одбио.

Право на законско издржавање настаје и престаје настанком односно престанком законом прописаних услова. Ако је малолетно дете поверено једном родитељу на чување и васпитање, обавеза другог родитеља на плаћање доприноса за издржавање настаје од дана постављеног захтева за издржавање у току парнице. Родитељ који је фактички сносио трошкове издржавања малолетног детета, може, у смислу одредбе члана 319. Закона о браку и породичним односима, у своје име остваривати право на накнаду тих трошкова од другог родитеља, који је по закону био дужан да их сноси, за период пре истицања захтева малолетног детета за издржавање.

Малолетна тужиља је захтев за издржавање од тужене мајке поставила у тужби од 03. јула 2001. године па је обавеза тужене као другог родитеља на плаћање доприноса за издржавање настала од дана постављеног захтева за издржавање, а како то правилно закључује и другостепени суд. Из наведених разлога, неосновано је истицање у ревизији да је другостепени суд погрешно применио материјално право када је захтев малолетне тужиље за издржавање за период до подношења тужбе одбио."

(Пресуда Врховног суда Србије у Београду, Рев. 292/04 од 12. фебруара 2004. године)

Одговорност за дугове оставиоца

Давалац издржавања после смрти примаоца издржавања, не одговара за његове дугове, уколико то није уговорено.

Из образложења:

"Према утврђеном чињеничном стању, тужиоци су као даваоци издржавања закључили 30.4.1993. године уговор о доживотном издржавању са сада пок. Д. Ђ. као примаоцем издржавања. Правноснажном пресудом Општинског суда у Бачкој Тополи, овај уговор је раскинут. У току трајања ове парнице, 15.11.1995. године Д.Ђ. је закључио нов уговор о доживотном издржавању са овде туженим Д.М. на кога је одмах извршен пренос права својине на непокретностима обухваћеним овим уговором, као накнада за дато издржавање. Ниједном одредбом овог уговора није уговорена одговорност даваоца издржавања за евентуалне дугове примаоца издржавања. Д.Ђ. је умро, а предмет тужбеног захтева тужиоца се односи на накнаду трошкова које су тужиоци имали за његово издржавање.

Код тако утврђеног чињеничног стања, нижестепени судови су правилно закључили да тужени није универзални сукцесор пок. Д.Ђ. и да с обзиром да то није уговорено, не одговара за дугове примаоца издржавања, због чега је такав захтев тужилаца правилно одбијен као неоснован.

Наиме, према одредби члана 119. Закона о наслеђивању који је важио у време закључења уговора о доживотном издржавању са туженим ("Сл. гласник СРС" бр. 52/74), давалац издржавања не одговара после смрти примаоца издржавања за његове дугове, али се то може уговорити. У конкретном случају таква обавеза туженог као даваоца издржавања није уговорена, те тужени као сингуларни сукцесор примаоца издржавања не одговара за његове дугове, како су то правилно закључили и нижестепени судови."

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 3166/03 од 11. марта 2004. године)

ОБЛИГАЦИОНО ПРАВО

Непостојећи уговор

Заблуда о природи уговора или основу или о предмету обавезе доводи до неспоразума у погледу нужних услова за настанак уговора, па њихово присуство даје право заинтересованом лицу да тужбом за утврђење тражи од суда констатацију да такав уговор није ни настао.

Из образложења:

"Према утврђеним чињеницама спорним уговором о поклону овереним од стране суда 21.07.1995. године, тужилац је у својству сувласника са 2/3 делова куће и корисника воћњака и њиве, описане непокретности поклонио туженом и то 1/6 сувласничког дела. Овим уговором тужени је поред дотадашњег права власништва и права коришћења на спорним некретнинама у 1/3 дела стекао још 1/6 делова од 2/3 дела тужиоца. Предметни уговор је закључен у кући туженог. Уговор је сачинио адвокат кога је довео тужени. Тужилац је уговор потписао али примерак уговора није добио и није знао тачан садржај уговора, па је тако дошло до тога да је предмет уговора поклон 1/2 дела куће иако он то није намеравао учинити. Тужилац је алкохоличар, о садржају уговора нису обавештени ни мајка странака као плодуживалац, а ни остали чланови породице тужиоца, који су за садржину уговора сазнали тек након што је тужилац ангажовао адвоката и објаснио садржину уговора.

На тако утврђено чињенично стање, правилно је примењено материјално право када је тужбени захтев тужиоца усвојен. Предмет тужбеног захтева тужиоца је да се утврди да је уговор о поклону ништав због заблуде о предмету обавезе.

Одредбом члана 63. Закона о облигационим односима је прописано да кад стране верују да су сагласне, а у ствари међу њима постоји неспоразум о природи уговора или о основу или о предмету обавезе, уговор не настаје. Наведена одредба члана 63. говори о неспоразуму, док члан 26. Закона о облигационим односима прописује кад је уговор закључен. Према одредби члана 26. ЗОО, уговор је закључен кад су се уговорне стране сагласиле о битним састојцима у говора, па у складу са тим уговор настаје тек постизањем сагласности а уговора нема ако нема ни споразума. Пошто је предмет обавезе поред природе и основа уговора нужан услов сагласности, то заблуда о предмету спречава настанак уговора. С`обзиром да заблуда о природи уговора или основу или о предмету обавезе доводи до неспоразума у погледу нужних услова за настанак уговора, то њихово присуство даје право заинтересованом лицу да тужбом за утврђење тражи од суда констатацију да такав уговор није ни настао. Право на подизање ове тужбе се не гаси, јер заблуде, препреке, које доводе до неспоразума, чине уговор непостојећим, за разлику од битне заблуде (члан 61, 62) које чине уговор рушљивим (члан 111-117. ЗОО).

Из утврђених чињеница произилази да је тужилац приликом закључења уговора о поклону био у заблуди у погледу предмета уговора, јер је био у уверењу да ће закљученим уговором регулисати питање коришћења баште а не куће. Како у конкретном случају постоји неспоразум о битном услову за настанак уговора, уговор није ни настао, па је тужилац овлашћен да тужбом у смислу одредбе члана 63. ЗОО, тражи да се утврди да је предметни уговор о поклону ништав.

Из наведених разлога, неосновано је истицање у ревизији туженог да су нижестепени судови погрешно применили на конкретан случај одредбу члана 63. Закона о облигационим односима, као и навод у захтеву за заштиту законитости да нису утврђене све релевантне чињенице за правилну примену материјалног права, као што је предмет уговора, карактер спорних некретнина. По оцени Врховног суда, нижестепени судови су утврдили све релевантне чињенице за примену материјалног права и правилно на утврђене чињенице применили одредбу члана 63. Закона о облигационим односима."

(Пресуда Врховног суда Србије у Београду, Рев. 1880/03 и Гзз. 138/03 од 08. октобра 2003. године)

Привидан уговор о промету непокретности

Привидан (симулован) уговор о промету непокретности не производи правно дејство и не може бити основ за стицање права својине.

Из образложења:

"Правноснажном пресудом окружног суда од 26. децембра 2001. године одбијена је као неоснована жалба првотуженог С.П. и потврђена пресуда општинског суда од 26. септембра 2000. године, којом је утврђено да је ништав купопродајни уговор закључен 17. новембра 1993. године и оверен пред општинским судом 18. новембра 1993. године између друготуженог М.Ђ., као продавца и првотуженог С.П., као купца, којим је друготужени отуђио 1/2 дела стамбене зграде у Петроварадину, као симуловани правни посао, те су првотужени и друготужени обавезани да трпе да се успостави земљишно-књижно стање пре овог симулованог правног посла, те су обавезани да трпе да се тужилац Ш.В. на основу купопродајног уговора закљученог и овереног 12. августа 1994. године укњижи као једини и искључиви власник предметне стамбене зграде.

Према утврђеном чињеничном стању дана 17. новембра 1993. године закључен је усмени уговор о зајму између друготуженог као зајмодавца и првотуженог као зајмопримца на износ зајма од 31.000 ДЕМ, а са роком враћања зајма до 18. децембра 1993. године уз камату од 9.000 ДЕМ. Дана 17. новембра 1993. године првотужени и друготужени су закључили купопродајни уговор у коме се друготужени појављује као продавац, а првотужени као купац 1/2 дела стамбене зграде по цени израженој у тадашњим динарима. У уговору је наведено да продавац има право одустанка од уговора уколико до 18. децембра 1993. године исплати противвредност износа од 40.000 ДЕМ. На основу овог уговора првотужени се укњижио као власник на 1/2 дела предметног стана. Друготужени је 25. септембра 1996. године пуномоћнику првотуженог на име дуга исплатио динарску вредност 17.000 ДЕМ. Тужилац је од друготуженог купио предметну стамбену зграду о чему су закључили и оверили уговор 8. јула 1994. године. Тужилац пре закључења уговора није проверавао земљишно-књижно стање и исплатом купопродајне цене ступио је у посед некретнине где се и сада налази. После извесног времена, а након што је платио порез на промет непокретности, он је покушао да изврши пренос права власништва, којом приликом је утврдио да је првотужени укњижен као власник на 1/2 дела наведене непокретности.

На утврђено чињенично стање правилно је примењено материјално право када је тужбени захтев тужиоца усвојен. Уговор од 17. новембра 1993. године био је привидан (симулован) правни посао, јер се радило о обезбеђењу враћања зајма, а не о продаји непокретности, па је правилан закључак нижестепених судова да се ради о ништавом уговору на основу кога првотужени није могао стећи право својине на 1/2 дела спорних непокретности. У таквој ситуацији правилан је и закључак нижестепених судова да је тужилац закључењем уговора о продаји од 8. јула 1994. године и овереног код суда 12. августа 1994. године, који уговор је у целини извршен, стекао право својине на спорним непокретностима. Из наведених разлога неосновано се у ревизији указује на погрешну примену материјалног права."

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 1899/02 од 17. децембра 2003. године)

уговор о раскиду постојећег цитираног пуноважног уговора. С тим, уколико су испуњени сви законски услови, једино може значити закључење новог уговора у коме су уговорне стране промениле улоге.

Склапање купопродајног уговора крајњи је циљ оваквог уговора није настанак и постојање самог уговора већ његово испуњење и чим се уговор изврши путем њега настала права и обавезе престају јер је престао дотад постојећи уговорни облигационоправни однос.

Са тога разлога правилна примена материјалног права, члана 295. Закона о облигационим односима, а код изложеног чињеничног стања, супротно је изражено правном схватању нижестепених судова.

Због тога је Врховни суд Србије преиначио нижестепене пресуде и тужбени захтев тужиоца у целости одбио а у смислу члана 395. став 1. Закона о облигационим односима."

(Пресуда Врховни суд Србије, Рев. 916/02 од 09. јула 2003. године)

Накнада штете и капара

Када тужилац није тражио извршење уговора, већ се задовољио враћањем удвојене капаре, не припада му и право на накнаду штете.

Из образложења:

"У поступку је утврђено да су странке дана 30.децембра 1997. године закључиле усмени уговор о делу, чији је предмет израда, постављење, хобловање и лакирање степеништа у породичној стамбеној згради тужиоца која се налази у Косову Пољу. Тужени је преузео обавезу да ове радове изведе до 15.фебруара 1998. године. Приликом закључења уговора тужилац је туженом дао капару у износу од 1.000 DM. Тужени своју обавезу није испунио и радови нису изведени ни до закључења расправе пред првостепеним судом.

Даље је утврђено да у истом спору по захтеву тужиоца донесена правноснажна пресуда П.240/99 од 14.априла 2000. године, којом је по захтеву тужиоца због неизвршења наведеног уговора тужени обавезан да тужиоцу на име удвојене капаре исплати динарску противвредност 2.000 DM, по курсу важећем у тренутку испуњења обавезе са домицилном каматом у динарској противвредности почев од 1.маја 1998. године, као дана доспећа овог износа, па до коначне исплате.

На основу таквог чињеничног утврђења нижестепени судови су одбили тужбени захтев тужиоца за накнаду штете због неизвршења уговора, као неоснован.

Према одредби члана 80. став 2. Закона о облигационим односима, ако је за неизвршење уговора одговорна страна која је примила капару, друга страна може, по свом избору, тражити извршење уговора, ако је то још могуће, или тражити накнаду штете и враћање капаре, или тражити враћање удвојене капаре. Сходно наведеној одредби, тужилац је могао да бира за случај неизвршења уговора једну од три правне могућности, па је он то право избора искористио, тако што је у истој парници због неизвршења уговора исходовао правноснажну првостепену пресуду којом је тужени обавезан да тужиоцу исплати удвојену капару.

Како се ради о *fakultas alternativa* а не кумулативно овлашћењу повериоца, тужиоцу не припада и право на накнаду штете, с обзиром да није тражио извршење уговора, већ се задовољио враћањем удвојене капаре.

Са изнетих разлога, Врховни суд је, на основу члана 393. ЗПП, одлучио као у изреци".

(Пресуда Врховног суда Србије Рев. 4117/03 од 17. марта 2004. године)

Право на накнаду штете у случају обуставе прекршајног поступка

Обустава прекршајног поступка, у одсуству незаконитог и неправилног рада органа, није довољан основ за заснивање одговорности државе за евентуалну штету коју је тим поводом претрпело лице против кога је прекршајни поступак покренут.

Из образложења:

"Према утврђеном чињеничном стању, против тужиоца је покренут прекршајни поступак због нарушавања јавног реда и мира, односно због сумње да је учинио прекршај из члана 12. став 1. Закона о јавном реду и миру, а покренут је прекршајни поступак и за прекршај из члана 35. и члана 36. став 1. Закона о оружју и муницији. Оба прекршајна поступка су обустављена. Пре покретања прекршајног поступка тужилац је у два наврата позиван у просторије органа унутрашњих послова, где је испитиван у вези наведених прекршаја, након чега је уследио и претрес његовог стана. У стану тужиоца није нађено оружје, али се у кући налазила мајка тужиоца која је болесна и његова ћерка, па комшије и грађани су са улице гледали читав овај догађај. Према мишљењу вештака неуропсихијатра, тужилац је приликом привођења, а касније током претреса његове куће и одузимања инкриминисаних предмета, трпео страх јаког интензитета, а касније све док није добио решење којим је обустављен прекршајни поступак, трпео је такође страх различитог интензитета. По мишљењу вештака, које је првостепени суд прихватио, тужилац је трпео и душевне патње одређеног интензитета које би на његово душевно здравље могле оставити одређене последице.

Другостепени суд је био другачијег становишта, односно на основу утврђеног чињеничног стања у првостепеном поступку закључио је да само подношење прекршајних пријава у одсуству незаконитог поступања органа туженог у виду малтретирања или неких притисака према тужиоцу, не оправдава досуђивање накнаде нематеријалне штете. Из тих разлога, преиначењем првостепене пресуде, другостепени суд је одбио тужбени захтев тужиоца у целости.

Врховни суд налази да се изложено становиште другостепеног суда заснива на правилној примени материјалног права. Наиме, одговорност тужене за проузроковану штету заснивала би се на одредбама члана 172. ЗОО, по коме правно лице одговара за штету коју његов орган проузрокује трећем лицу у вршењу или у вези са вршењем својих функција, односно на члану 25. Устава Републике Србије, по коме свако има право на накнаду материјалне и нематеријалне штете коју му незаконитим или неправилним радом нанесе службено лице или државни орган у складу са законом, а у

овом случају у вези са чланом 11. Закона о унутрашњим пословима и Правилником о начину вршења послова службе јавне безбедности, као подзаконском акту који је донет на основу закона. Дакле, да би се досудила правична новчана накнада нематеријалне штете у смислу члана 200. ЗОО, потребно је да је штета настала као последица противправности, односно незаконитог или неправилног рада органа унутрашњих послова. По поменутом Правилнику, органи јавне безбедности између осталог обављају послове одржавања јавног реда и мира, па су у смислу тог Правилника овлашћени на предузимање низа радњи, па и оних које су у конкретном случају предузете у односу на тужиоца. С обзиром да у вршењу тих послова нису прекорачили своја овлашћења, не може се говорити о незаконитом или неправилном раду ових органа, као основа за накнаду штете коју је тужилац тражио у овој парници. Тужилац свој захтев за накнаду штете заснива на чињеници да су оба прекршајна поступка обустављена, што по оцени овог суда не указује на незаконит рад органа безбедности, јер је и подношење пријава за одређене прекршаје у надлежности ових органа. Тужилац није лишен слободе, односно није задржан у прекршајном поступку, да би евентуално у смислу члана 300. став 1. тачка 2. Закона о прекршајима, имао право на накнаду штете, обзиром да је прекршајни поступак обустављен."

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 27127/03 од 19. фебруара 2004. године)

Принцип пропорционалности и накнада штете

Када је у погледу примењене мере одузимање путне исправе у кривичном поступку и остварења њеног легитимног циља нарушен принцип пропорционалности, оштећеном припада грађанско правна заштита у виду захтева за накнаду материјалне штете за коју одговара Република Србија према члану 172. ЗОО.

Из образложења:

"У поступку је утврђено да је поводом саобраћајне незгоде која се догодила 27.априла 1982. године, у којој је тужилац учествовао, од стране органа унутрашњих послова од тужиоца одузета путна исправа, а на основу захтева оштећених као тужилаца против њега је покренут кривични поступак. Будући да је тужилац имао и немачко држављанство и да му је одузета страна путна исправа, а да је власник гостионице у немачком граду Хеслингenu, његов бранилац је у току кривичног поступка више пута поднесцима указивао на дуго трајање поступка и предлагао враћање путне исправе тужиоцу, како не би трпео штету у обављању своје угоститељске делатности, предлажући да се размотри питање враћања путне исправе на основу понуђеног јемства. Одлуком кривичног суда, тужиоцу је враћена исправа 21.септембра 1984. године, а кривични поступак је правноснажно окончан доношењем ослобађајуће кривичне пресуде од 20.маја 1986. године. За све време неоправданог дугог трајања поступка враћање путне исправе тужилац је трпео штету у виду изгубљене зараде у вршењу угоститељске делатности, јер је долазило до снижења чисте добити.

Нижестепени судови налазе да је тужена Република Србија одговорна за материјалну штету у смислу члана 172. Закона о облигационим односима. Према разлозима судова мера привременог одузимања путне исправе од тужиоца која је трајала скоро двеипо године, због пропуста органа у вођењу кривичног поступка (одлагање претреса, неажурност и дуго трајање поступка) није оправдало овлашћење из члана 85. став 2. ЗКП, имајући у виду све околности конкретног случаја. На основу тога, судови су делимично усвојили тужбени захтев за утврђени износ изгубљене зараде са припадајућом каматом.

Изложено становиште нижестепених судова у погледу прописа релевантних за оцену основаности захтева тужиоца је по оцени Врховног суда правилно. У образложењу побијане пресуде наведени су јасни и правилни разлози, које прихвата и Врховни суд.

Поступање органа за чији рад одговара држава, законитост и правилност рада тог органа, оцењује се према прописаним правилима поступка за рад тог органа и околностима случаја. Из чињеничног утврђења произилази да у кривичном поступку законити циљ мере привременог одузимања путне исправе није оправдан, не само због исхода кривичног поступка у коме није доказано да је тужилац извршио кривично дело, већ и због дугог трајања поступка и чињенице да је тужилац указивао на могућност блаже мере (полагање јемства) којом се могло постићи обезбеђење његовог присуства у кривичном поступку, с обзиром на чињеницу да обавља делатност у Немачкој и да се ради о путној исправи која му је издата као држављанин Немачке. Поред тога, у току кривичног поступка ни једна околност није указивала на то да се кривични поступак није могао успешно провести и без привременог одузимања путне исправе, који је неоправдано дуго трајало. С обзиром да је у погледу предузете мере и остварења њеног легитимног циља нарушен принцип пропорционалности, тужиоцу у овом спору припада грађанско-правна заштита у виду захтева за накнаду материјалне штете која је проузрокована неправилним радом државног органа.

Са изнетих разлога, Врховни суд је на основу члана 393. ЗПП, одлучио као у изреци".

(Пресуда Врховног суда Србије Рев-II-2374/03 од 29. јануара 2004. године)

Повреда права личности расном дискриминацијом

Сви људи имају право на заштиту права личности без разлике на расу, боју, национално или етничко порекло. Дискриминација по било ком основу вређа људско достојанство, чије су компоненте част, углед, лични интегритет и слично и таква повреда права личности ужива судску заштиту како кроз захтев да се престане са повредом права личности, тако и кроз захтев за накнаду штете.

Из образложења:

"Према утврђеном чињеничном стању дана 08.07.2000. године тужиоци су били онемогућени од стране радника туженог да уђу на базен туженог само због тога што су Роми. Због овог догађаја тужиоци су трпели душевне болове због повреде права личности јер им нису омогућена сва права која имају лица која нису припадници ромске етничке

заједнице, због чега су трпели осећај повређености и понижености.

Нижестепени судови су правилно закључили да је тужбени захтев тужилаца основан, јер је дошло до повреде права личности тужилаца, због чега су испуњени услови из члана 157. и 199. Закона о облигационим односима за усвајање тужбеног захтев.

Неповредивност личних права као што су: част, углед, достојанство, лични интегритет и слично, ужива судску заштиту, која је дуги низ година код нас и Уставом гарантована.

Ратификоване међународне конвенције, по изричитим одредбама Устава, чине саставни део унутрашњег правног поретка. СФРЈ је још 1967. године потписала и ратификовала Међународну конвенцију о укидању свих облика расне дискриминације ("Службени листе СФРЈ" – Додатак, број 6/1967).

Према одредби члана 5. наведене Конвенције државе чланице се обавезују да забране и укину расну дискриминацију у свим њеним облицима и да гарантују право свакоме на једнакост пред законом без разлике на расу, боју и национално или етничко порекло, нарочито у погледу уживања права набројаних у тој одредби међу којима се под тачком "ф" наводи право приступа на сва места и службе намењеној јавној употреби, као што су превоз, хотели, ресторани, кафане, приредбе и паркови.

Године 1971. СФРЈ је ратификовала Међународни пакт о грађанским и политичким правима (Закон о ратификацији Међународног пакта о грађанским и политичким правима усвојен од стране Савезне скупштине на седници Већа народа од 29.1.1971. године и седници Друштвено политичког већа 27.1.1971. године, објављен у ("Службеном листу СФРЈ" 7/71).

Према одредби члана 26. цитираног Пакта сва су лица једнака пред законом и имају право на подједнаку заштиту закона. У том смислу, закон мора да забрањује сваку дискриминацију и да обезбеди свим лицима подједнаку и успешну заштиту против сваке дискриминације, нарочито у погледу расе, боје, пола, вере, политичког или другог убеђења, националног и социјалног порекла, имовног стања, рођења или сваког другог стања.

Закон о облигационим односима у члану 157. предвиђа да свако има право захтевати од суда или другог надлежног органа да нареди престанак радње којом се повређује интегритет људске личности, личног и породичног живота и другог права његове личности, а одредба члана 199. да у случају повреде права личности суд може наредити, на трошак штетника, објављивање пресуде, односно исправке, или наредити да штетник повуче изјаву којом је повреда учињена, или што друго чиме се може остварити сврха која се постиже накнадом.

Дакле, одредба члана 157. ЗОО се односи на превентивну заштиту од предузимања радње којом се тужиоцима наноси штета повредом права личности и наређује забрана понашања којим се вређају права личности тужилаца, част, углед, људско достојанство и слично, док одредба члана 199. ЗОО отклања последице повређених личних права на један од начина набројаних у том члану."

(Пресуда Врховног суда Србије Рев. 229/04 од 21. априла 2004. године)

Урачунавање породичне инвалиднине у новчану ренту

Породична инвалиднина, призната и утврђена по посебним прописима, представља врсту материјалног обезбеђења лица које је погинули издржавао и мора се узети у обзир приликом утврђивања висине новчане ренте, као накнаде штете коју то лице трпи смрћу лица које га је издржавало.

Из образложења:

"Према утврђеном чињеничном стању, сада пок. Б.Ђ. супруг и отац тужиља погинуо је 2.8.1991. године у борбеним дејствима у Тењу, а пре тога је радио као достављач. Тужиљама је решењем Општине Апатин, признато право на породичну инвалиднину почев од 1.9.1991. године и решењем Општине Стара Пазова, тужиље су оствариле право на допунску инвалиднину и пензију. Утврђујући претпостављену зараду покојног супруга и оца за спорни период, првостепени суд је закључио да су износи породичне инвалиднине већи од $\frac{2}{3}$ претпостављених примања пок. Б.Ђ., колико би он највише могао доприносити њиховом издржавању, да није било штетног догађаја.

На основу овако утврђеног чињеничног стања, нижестепени судови су правилном применом материјалног права основано закључили да тужиље не трпе материјалну штету у висини која би оправдавала досуђивање накнаде на име изгубљеног издржавања од стране покојног супруга и оца, а у спорном периоду, из којих разлога су правилно одбили њихов тужбени захтев за исплату доспеле накнаде по овом основу и ренте за будуће.

Према одредби члана 194. Закона о облигационим односима, лице које је погинули издржавао или редовно помагао, као и оно које је по закону имало право захтевати издржавање од погинулог, има право на накнаду штете коју трпи губитком издржавања, односно помагања. Ова штета накнађује се плаћањем новчане ренте, које се одмерава с обзиром на све околности случаја, а која не може бити већа од оног што би оштећени добијао од погинулог да је остао у животу. Висина новчане ренте досуђује се лицима које је погинули издржавао, одређује се у висини оног дела његове зараде коју би они добијали, односно имали право да захтевају да је остао у животу. У конкретном случају, како су то утврдили судови, тужиље су по основу смрти лица који их је издржавао, оствариле право на породичну инвалиднину, применом одредби Закона о основним правима војних инвалида и породица палих бораца ("Сл. лист СФРЈ" бр. бр. 31/86). Према одредбама овог Закона (члан 14, члан 22. и члан 30.), право на породичну инвалиднину могу остварити чланови породице погинулог борца које је он издржавао, а њена висина је везана за неопходно материјално обезбеђење, односно неопходна средства за издржавање тих лица.

Према томе, супротно наводима ревизије, породична инвалиднина коју тужиље примају представљају материјално обезбеђење, признато у висини неопходних средстава за издржавање и као такво мора се узети у обзир приликом утврђивања висине накнаде имовинске штете по траженом основу. Како су судови утврдили да висина тих примања премашује део претпостављених примања која би погинули могао издвајати за њихово

издржавање, тужиље по овом основу не трпе материјалну штету, те је њихов захтев за досуђивање накнаде на име изгубљеног издржавања, неоснован. "

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 4077/02 од 13. фебруара 2003. године)

Садржина судске заштите због повреде права личности

У случају повреде права личности суд може наредити на трошак штетника објављивање пресуде, односно исправке, или наредити да штетник повуче изјаву којом је повреда учињена, или што друго чиме се може остварити сврха која се постиже накнадом тако што се овлашћује суд да може изрећи и сваку другу чинидбу којом се може остварити сврха која се постиже накнадом, при чему није од значаја чињеница да ли тужиоци истовремено траже и накнаду штете.

Из образложења:

"Постављеним тужбеним захтевом тужиоци су тражили да суд утврди одговорност туженог за повреду права личности и обавезе га на објављивање јавног извињења тужиоцима у дневном листу "Политика" због њиховог онемогућавања да дана 08.07.2000. године уђу на базен у власништву туженог, јер су били припадници ромске етничке заједнице, што ако тужени не учини тужиоци су овлашћени да у истом дневном листу на терет туженог објаве изреку пресуде.

Закон о облигационим односима у члану 157. предвиђа да свако има право захтевати од суда или другог надлежног органа да нареди престанак радње којом се повређује интегритет људске личности, личног и породичног живота и другог права његове личности, а одредба члана 199. да у случају повреде права личности суд може наредити, на трошак штетника, објављивање пресуде, односно исправке, или наредити да штетник повуче изјаву којом је повреда учињена, или што друго чиме се може остварити сврха која се постиже накнадом.

Законодавац није експлицитно навео све могуће начине отклањања штетних последица, управо због деликатности ових повреда, па је оставио могућност индивидуализације за сваки конкретни случај формулацијом према којој суд може наредити осим објављивања пресуде и исправке, повлачења изјаве којом је повреда учињена и "што друго чиме се може остварити сврха која се постиже накнадом". Тиме је остављена могућност оштећеним лицима да према својим личним осећањима повређености, формулишу и захтев којим ће се на њима најбољи начин пружити сатисфкација за учињену повреду.

Неосновано се у ревизији туженог указује на погрешну примену одредбе члана 199. ЗОО по којој у случају повреде права личности суд може наредити, на трошак штетника објављивање пресуде, односно исправке или наредити да штетник повуче изјаву којом је повреда учињена, или што друго чиме се може остварити сврха која се постиже накнадом. Тужени сматра да се у смислу одредбе члана 199. ЗОО може објавити само пресуда, а не и одређени текст садржине коју предлаже тужилачка страна. Нижестепени судови су правилно закључили да у конкретном случају има места примени одребе члана 199. ЗОО,

јер она овлашћује суд да може изрећи и сваку другу чинидбу којом ће се остварити сврха која се постиже накнадом, па чињеница да тужиоци не траже накнаду штете није од утицаја."

(Пресуда Врховног суда Србије Рев. 229/04 од 21. априла 2004. године)

Рок застарелости потраживања код уговора о осигурању

Право осигуравача на регрес исплаћене накнаде штете осигуранику застарева према одговорном лицу у истом року као и право оштећеног лица за накнаду штете од штетника.

Из образложења:

"Према утврђеном чињеничном стању дана 13. априла 1994. године оштећено је путничко возило власништво Деоничког друштва из СМ, пошто тужени са својом запрегом није уступио првенство пролаза возачу путничког возила. Власник путничког возила је тужиоцу као осигуравачу по основу уговора о каско осигурању возила поднео пријаву штете 14. априла 1994. године. Накнаду штете у износу од 16.239,00 динара тужилац је исплатио власнику путничког возила 10. фебруара 1995. године. Тужилац је тужбу за регрес исплаћене накнаде штете поднео против туженог 23. јануара 1998. године.

На утврђено чињенично стање правилно је примењено материјално право када је усвајањем приговора застарелости потраживања тужбени захтев тужиоца одбијен, а за такву одлуку су нижестепени судови дали ваљане разлоге које прихвата и ревизијски суд.

Према одредбама члана 380. став 6. Закона о облигационим односима, застаревање потраживања које припада осигуравачу према трећем лицу одговорном за наступање осигураног случаја почиње тећи кад и застаревање потраживања осигураника према том лицу и навршава се у истом року. Тужилац је за настанак штете свакако сазнао када му је поднета пријава каско штете 14. априла 1994. године, тако да је до подношења тужбе 23. јануара 1998. године протекао рок од три године у коме застарева потраживање за накнаду штете прописан одредбама члана 376. став 1. Закона о облигационим односима. Стога нису основани наводи ревизије тужиоца којима се указује на погрешну примену материјалног права.

На основу наведеног, применом члана 393. Закона о парничном поступку, ревизија тужиоца је као неоснована одбијена."

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 5138/02 од 18. фебруара 2004. године)

Могућност прекида застарелости тужбом дужника

Прекид застарелости може се извршити само подизањем тужбе од стране повериоца, а не и тужбом поднетом од стране дужника.

Из образложења:

"Према утврђеном чињеничном стању у првостепеном поступку тужени је у доцњи исплатио главни дуг од 64.017,39 динара проистекао из мањка ускладиштене робе, који је утврђен 19.4.1995. године. Овај дуг је доспео за наплату 4.5.1995. године, а реализован је наплатом тужиочевог акцептног налога у периоду од 22.2.2002. до 13.3.2002. године. Реализација акцептног налога је извршена након правноснажно окончаног спора у коме је тужени повукао тужбу по којој је издата привремена мера забране реализације предметног акцептног налога. Овај спор је правноснажно окончан дана 12.12.1997. године, због чега је цитирана привремена мера укинута. На темељу тих чињеница нижестепени судови су заузели становиште да је тужилац подношењем акцептног налога на реализацију извршио прекид застарелости утуженог потраживања. Окончањем судског поступка по привременој мери којом је забрањена реализација тужениковог акцептног налога почео је да тече нови трогодишњи рок застарелости, који до подношења тужбе 25.3.2002. године није протекао. Стога је одбијен тужеников приговор застарелости и тужбени захтев за исплату доспеле камате у износу од 2.520.576,39 динара у целости усвојен. Међутим, Врховни суд налази да се правилност изнетог становишта за сада не може испитати. У првостепеном поступку није утврђен датум када је тужилац поднео акцептни налог на реализацију НБЈ - ЗОП. Тај датум представља одлучну чињеницу за утврђење почетка тока новог рока застарелости. Јер, правилно је становиште нижестепених судова да је тужилац подношењем акцептног налога НБЈ - ЗОП на реализацију извршио прекид застарелости утуженог потраживања. Оно има правно утемељење у одредби члана 389. ЗОО. Међутим, предузета радња у циљу реализације акцептног налога може довести до прекида законом прописаног рока застарелости само у случају да је предузета пре његовог истека. У том случају датум предузимања ове радње представља одлучну чињеницу и за утврђење почетка новог трогодишњег рока застарелости. При томе, околност да је за време новог застарног рока тужени покренуо парницу у којој је привременом мером забрањена реализација спорног акцептног налога не може водити наступању правних последица прописаних одредбом члана 392. став 3. ЗОО. Ово из разлога што се у случају прекида застаревања извршеног подизањем тужбе почетак новог застарног рока рачуна од датума правноснажног окончања тог спора само у случају када је прекид извршен подизањем тужбе од стране повериоца, а не и у случају када је спор покренут тужбом дужника. Дужник може прекинути застаревање само у случају предузимања радњи прописаних одредбом члана 387. ЗОО. Прекид застаревања се може учинити и радњама повериоца. Које повериочеве радње воде прекиду застаревања изричито је прописано одредбом члана 388. ЗОО. У те радње спада подизање тужбе и сваке друге радње предузете против дужника пред судом или другим надлежним органом у циљу утврђења, обезбеђења или остварења потраживања. Зато се застаревање може прекинути само тужбом коју је поднео поверилац, а не и тужбом поднетом од стране дужника. То је и логична последица правне сврхе постојања института застарелости. Она се исцрпљује у законском настојању очувања правне сигурности кроз заштиту дужника од временски претерано дуге неактивности повериоца у остварењу свог права. Осим тога, и да је прекид застарелости извршен подизањем тужбе од стране повериоца сматрало би се да исти није наступио ако је парнични поступак по тој тужби окончан њеним повлачењем. То је изричито прописано одредбом члана 389. став 1. Закона о облигационим односима. Зато

датум окончања ове парнице не може представљати почетак новог застарног рока у смислу одредбе члана 392. став 3. ЗПП, како то нижестепени судови погрешно закључују".

(Решење Врховног суда Србије Прев. 201/04 од 27. маја 2004. године)

Одговорност новооснованог предузећа за обавезе оснивача

Новоосновано предузеће увек одговара за обавезе свог оснивача до висине активе која му је пренета бестеретним правним послом.

Из образложења:

"Према утврђеном чињеничном стању ТРО "Д" ООУР "В" из В. је 26.1.1987. године закључио уговор са тужиоцем о набавци и чувању одређених роба за потребе робних резерви. Преузете обавезе из тог уговора нису извршене, па је тужбом тражено да тужени дуговане робе преда тужиоцу. Међутим, тужени није правни следбеник ТРО "Д" ООУР "В". Он је 12.6.1990. године основан одлуком ТИП "Д" В, као друштво са ограниченом одговорношћу. Тим поводом њему је пренета и својина на непокретностима и другој опреми. Одлука о оснивању туженог и његовом оснивачком капиталу уписана је у судски регистар по решењу Фи.1013/90 од 19.7.1990. године. Због тога не постоји правно следништво између туженог предузећа "Дива трејд" и ТРО "Д" ООУР "В". Из тих разлога, одбијен је захтев тужиоца да му тужени преда робе које су предмет овог спора.

Врховни суд налази да је одлука нижестепених судова о непостојању пасивне легитимације туженог у овом спору заснована на погрешној примени материјалног права. Неспорно је да се између новооснованог предузећа и његовог оснивача не успоставља статусно правна сукцесија. С тога се самим оснивањем, по правилу, не успоставља и одговорност новооснованог предузећа за обавезе његовог оснивача. Међутим, непостојање статусно правне сукцесије не води искључењу и облигационе одговорности новооснованог предузећа за обавезе оснивача. Она увек постоји када је у новоосновано предузеће бестеретно пренета целокупна актива или њен део, оснивачу. У том случају, новоосновано предузеће одговара солидарно са својим оснивачем за обавезе пема трећим лицима које је преузео оснивач на терет те имовине до висине њене вредности. То је прописано императивном одредбом чл.452. ст.1. Закона о облигационим односима. На тај начин законом је спречен дужник да отуђењем своје имовине онемогући намирење поверилаца за преузетее обавезе на терет те имовине. Из одлуке о оснивању туженог се види да је на њега пренета својина и на складишном простору у коме је, према цитираном уговору, била ускладиштена спорна роба. Зато је за правилно пресуђење овог спора потребно утврдити да ли је на тај начин успостављена и ограничена одговорност туженог за робу предату његовом оснивачу".

(Решење Врховног суда Србије Пзз. 11/04 од 1. априла 2004. године)

*Одговорност имаоца чија је непокретност продата
на јавној продаји*

Ималац-дужник чија је непокретност продата на јавној продаји, ради намирења повериоца, не одговара за материјалне и правне недостатке те непокретности.

Из образложења:

"Према утврђеним чињеницама, у предмету Четвртог општинског суда у Београду по предлогу повериоца предузећа "М.", донето је решење о извршењу од 16.12.1994. године, којим је ради намирења повериоца за обезбеђено потраживање у износу од 400.000,00 динара дозвољено извршење на четворособном стану, чији су сувласници и дужници овде тужени са по 1/2 идеалног дела. На основу налаза и мишљења судског вештака је утврђено да наведени стан има површину од 142м². Решењем суда од 12. марта 1997. године је утврђена цена стана у износу од 854.000,00 динара. На рочишту за главну продају од 30.09.1997. године, стан је продат тужиоцу, као уселјив, за поменуту цену. Решењем од 24.09.1998. године, враћен је дужницима, овде туженима, износ од 454.000,00 динара, а који је преостао од износа од 854.000,00 динара. Из налаза и мишљења судског вештака у парничном поступку је утврђено да површина стана тужених износи 99,37м². На тај начин тужени су продајом њиховог стана у извршном поступку на јавној продаји површине 99,37м², добили новац за 142м², тј. и за разлику у квадратури од 42,83м², што рачунајући по цени метра квадратног утврђеној у извршном поступку од 8.000,00 динара износи 255.780,00 динара.

На основу утврђених чињеница, првостепени суд је закључио да су тужени продајом стана у извршном поступку на јавној продаји, добили новац за 142м², иако је стан површине 99,37м², па да су с тога на основу одредбе члана 210. ЗОО, у обавези да тужиоцу врате тражену разлику у цени, а за коју су се неосновано обогатили.

Одлучујући о жалби тужених, другостепени суд је сматрао да је на правилно утврђено чињенично стање, првостепени суд погрешно применио материјално право и то одредбу члана 210. став 1. и 2. ЗОО, па је из тих разлога првостепену пресуду у побијаном усвајајућем делу преиначио, тако што је тужбени захтев тужиоца, одбио.

Правилно је другостепени суд применио материјално право када је тужбени захтев тужиоца одбио.

Одредбом члана 487. Закона о облигационим односима је прописано да ималац чија је ствар продата на принудној јавној продаји, не одговара за недостатке ствари. Принудна јавна продаја покретних и непокретних ствари, обавља се у посебним поступцима, а према посебним прописима. Законом у извршном поступку, прописани су поступци продаје покретних и непокретних ствари, ради намирења повериоца. Према природи принудне јавне продаје, не могу се примењивати правила о одговорности продавца за недостатке. Зато је одредбом овог члана искључена та одговорност. Ималац чија је ствар продата на принудној јавној продаји не одговара ни за материјалне ни за правне недостатке ствари.

Предметни стан, на коме су тужени били сувласници, је продат у поступку принудне јавне продаје, а ради намирења повериоца за дуг који су имали овде тужени као дужници, а по правилима које је прописао Закон о извршном поступку. Како је предметни

стан продат на принудној јавној продаји, тужени не одговарају за недостатке на продатом стану, па ни за разлику у квадратури предметног стана. Неосновано је позивање тужиоца на одредбу члана 200. ЗОО, са истицањем да су тужени дужни да утужени износ врате по основу неоснованог обogaћења. Прелаз новца тужиоца у имовину тужених има свој основ у закону и тај основ није отпао, па тужени нису дужни да га врате тужиоцу за накнадну утврђену разлику у квадратури стана."

(Пресуда Врховног суда Србије у Београду, Рев. 3878/03 од 03. марта 2004. године)

Одговорност превозника за штету

Превозник је одговоран за сигурност путника од почетка до завршетка превоза, како у случају превоза уз накнаду тако и у случају бесплатног превоза те је дужан накнадити штету која настане оштећењем здравља, повредом или смрћу путника.

Из образложења:

"Предмет спора је захтев тужилаца за накнаду штете коју су претрпели као путници у аутобусу туженог аутотранспортног предузећа из ВБ дана 26.5.1994. године, од експлозије ручне бомбе коју је активирао путник у истом возилу ВС из Р, којом приликом су тужиоци претрпели материјалну и нематеријалну штету, а једно лице је погинуло. Наиме, тога дана у аутобусу власништво туженог предузећа као регистрованог аутопревозника и на редовној линији на релацији К – К, а који иде и преко успутних станица између осталих и места Т и ВБ, у месту Т је у аутобус ушао и ВС, обучен у војничкој униформи и са војничким ранцем. ВС није имао паре за возну карту, а кондуктер, радник туженог који је иначе седео на предвиђеном месту на задњој платформи аутобуса, одобрио је да исти путује и без купљене возне карте. Исти кондуктер је одмах затим приметио да ВС вади бомбу из ранца и да је ставља у џеп. Иако је знао да ВС поседује бомбу и да је држи у џепу, кондуктер није предузео ниједну радњу да именованог удаљи из аутобуса или пак да аутобус заустави и путници излазе напоље, већ је дозволио да аутобус саобраћа даље, зауставља се на следећим успутним станицама где су нови путници улазили или излазили, све до уласка у село В, када је приметио да је ВС извадио бомбу из џепа, дигао руком у вис, и када је узео своју службену торбу и отишао напред, код возача аутобуса. Тада је ВС активирао бомбу и са задњег дела платформе бацио према предњем делу аутобуса, дошло до експлозије бомбе и повређивања путника, где је један путник од задобијених повреда преминуо.

С обзиром на тако утврђено чињенично стање, правилно је становиште нижестепених судова да је тужени одговоран за насталу штету а разлоге које су навели у свему прихвата и овај суд. Тужено предузеће као превозилац, одговоран је у смислу одредаба члана 648. став 1. Закона о облигационим односима за сигурност путника од почетка до завршетка превоза, како у случају превоза уз накнаду, тако и у случају бесплатног превоза те је дужан накнадити штету која настане оштећењем здравља, повредом или смрћу путника, изузев ако је проузрокована радњом путника или страним

узорком који се није могао предвидети ни избећи или отклонити. Закон о уговорима о превозу у друмском саобраћају ("Службени лист СФРЈ" бр.2/77 од 10.1.1974. године) који се примењивао у време настанка спорне штете у одредбама члана 10. предвиђа да превозилац није дужан да прими на превоз лице за које се због његовог понашања може оправдано претпоставити да ће онемогућити превозиоца у извршењу његових обавеза према другим путницима и да исти може искључити из превоза путника који својим понашањем узнемирава друге путнике или који се не придржава прописа о јавном реду у возилу за време путовања, без обавезе враћања превознине. Одредбама члана 20. овог закона предвиђено је да превозилац одговара за штету насталу због смрти, оштећења здравља или повреде путника, осим ако докаже да је штета проузрокована радњом путника, или страним узроком који се није могао предвидети, избећи или отклонити. Међу странкама је спорно да ли је у конкретном случају тужени превозилац доказао да ову штету није могао да предвиди, избегне или отклони. С обзиром на утврђено чињенично стање, правилно закључују нижестепени судови да се спорна штета могла избећи. Наиме, особље тужениковог аутобуса је најпре дозволило да се непосредни извршилац и проузроковач ове штете, као путник ВС превезе иако није платио возну карту, па нису ни били дужни да га приме као путника у аутобусу, а затим кондуктер у истом аутобусу иако је благовремено уочио да овај путник има код себе бомбу, није предузео мере да овог путника одстрани из аутобуса, нити пак да о томе обавести возача, зауставе аутобус и испразне аутобус од путника јер је морао да зна да бомба "кашикара" представља распрскавајуће оружје, већ напротив дозволио је да се под таквим околностима превоз наставља, на успутним станицама улазе нови путници, а други излазе из аутобуса, дакле, не предузимањем одговарајућих радњи – нечињењем дошло је до овог штетног догађаја. Истовремено правилно су нижестепени судови применили и одредбе члана 200. ЗОО када су тужиоцима, због претрпљене нематеријалне штете за поједине видове штете досудили одговарајуће новчане износе са припадајућом каматом дајући при том прихватљиве разлоге.

Из ових разлога Врховни суд је на основу одредаба члана 393. ЗПП, ревизију туженог као неосновану одбио."

(Пресуда Врховног суда Србије, Београд, Рев. 831/03 од 20. новембра 2003. године)

Форма уговора о посредовању

Уговор о посредовању не мора бити закључен у писменом облику и исти могу закључити физичка лица иако се не баве привредном делатношћу.

Из образложења:

"Утврђено је од стране нижестепених судова да су тужилац ЈП из Новог Сада и тужени ХТ и ДТ из Новог Сада закључили усмени уговор о посредовању, да је уговор извршен и обавезали тужене да тужиоцу исплате посредничку накнаду.

Неосновано се у ревизији указује да је уговор који су закључиле парничне странке забрањен правни посао, да је уговор о посредовању уговор о трговинским услугама у

привредном промету који могу да обављају само правна а не физичка лица и да је стога забрањен правни посао те ништав у смислу члана 103. Закона о облигационим односима.

Уговор о посредовању из члана 813. Закона о облигационим односима је уговор којим се обавезује посредник да настоји наћи и довести у везу са налогодавцем лице које би са њим преговарало о закључењу одређеног уговора, а налогодавац се обавезује да му исплати одређену накнаду ако уговор буде закључен. Уговор о посредовању не мора бити закључен у писменој форми, он може бити уговорен и усмено као што је то у конкретном случају учињено па тако закључени уговор није посредовање као привредна делатност који би условљавао да учесници буду правна или физичка лица која се баве привредном делатношћу. Члан 813. Закона о облигационим односима не искључује могућност да такав уговор закључе физичка лица што даље значи да се такав уговор може закључити и ван привредне делатности па га могу закључити међусобно и физичка лица."

(Пресуда Врховног суда Србије Рев. 5081/03 од 02. октобра 2003. године)

Престанак обавезе претварањем кредита у јавни дуг федерације

Престанак обавезе - претварањем кредита одобрених од банака носиоцима примарне пољопривредне производње и туристичке привеле у јавни дуг федерације се под једнаким условима односи на све кориснике кредита, правна или физичка лица - која у виду занимања у своје име трајно обављају делатност за коју су добили кредит.

Из образложења:

"Према утврђеном чињеничном стању тужилац и првотужени су 22.7.1994. године закључили уговор о кредитирању (одобравању средстава за текућу производњу са натуралним обрачуном враћања), по коме је тужилац одобрио првотуженом 10.000,00 динара за набавку 15 телади за даљи тов и 10.000 кгр, концентрата, а првотужени се обавезао на натурално враћање кредита у количини од 5.734 кгр товљене јунади. Првотужени је ради обезбеђења овог кредита уплатио депозит од 2.000,00 динара, а конституисана је и хипотека на непокретности друготужене. Последња рата доспевала је 30.6.1995. године, а последња уплата од 7.500,00 динара на име овог кредита плаћена је 18.10.1995. године. Првотужени није вратио тужиоцу кредит у уговореном року. Дуг тужиоца изражен у ревалоризованом новчаном износу са 30.6.2002. године представља 385.879,31 динар, по одбитку износа од 2.000,00 динара на име депозита са обрачуном каматом на тај износ до 30.6.1995. године.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања нижестепени судови су закључили да првотужени нема регистровану делатност за тов телади и да због тога нису испуњени услови за претварање потраживања тужиоца према туженима у јавни дуг федерације и престанак обавезе по наведеном основу. Зато су захтев тужиоца усвојили.

Ревизијом тужених се основано указује да су нижестепени судови због погрешне примене материјалног права чињенично стање непотпуно утврдили.

Према члану 1. став 2. и члану 4. Закона о претварању кредита одобрених од

банака носиоцима примарне пољопривредне производње и туристичке привеле у јавни дуг федерације ("Сл. лист СРЈ" бр. 12/98) сви кредити које су корисници кредита користили код банака за основне намене утврђене у овом закону, претварају се у јавни дуг под условима и на начин прописан овим законом (према књиговодственом стању на дан 31.12.1997. године са отписом казнене и затезне камате како то произилази из члана 3. истог закона). Претварање кредита у јавни дуг извршиће се: 1) за све намене у биљној производњи (ратарство, повртарство, воћарство и виноградарство); 2) за све намене у сточарству, живинарству и рибарству, укључујући и пчеларство; 3) за сезонске залихе основних пољопривредних и прехранбених производа; 4) за све намене у туристичкој привреди за припрему туристичких услуга; 5) за све намене по програмима ревитализације села и samozапoшљавања, у делу који се односи на област пољопривреде, а претварање средстава извршиће се само за средства кредита која су искоришћена за намене из става 1. члана 4. овог закона. Јавни дуг федерације настао по овом основу отплатиће се у року од 10 година, а федерација га ставља у редовну отплату почев од 1.1.2001. године.

Ове одредбе се под једнаким условима односе на све кориснике кредита правна или физичка лица, која у виду занимања у своје име трајно обављају делатност за коју су добили кредит од банке, па је без утицаја да ли физичко лице које у виду занимања трајно обавља пољопривредну делатност за коју је добило кредит под наведеним условима (корисник кредита) има регистровану делатност за тог телади како то неправилно закључују нижестепени судови.

За престанак обавезе коју корисник оваквог кредита има према банци зато је потребно утврдити да ли корисник кредита као физичко лице, у виду занимања трајно обавља пољопривредну делатност за коју је добило кредит под наведеним условима, и утврдити да ли су за престанак обавезе по овом основу испуњени остали наведени законски услови, а посебно да ли су у смислу члана 4. став 2. средства кредита искоришћена за намене из члана 4. став 1. истог закона."

(Решење Врховног суда Србије, Рев 1621/03 од 11. марта 2004. године)

МЕДИЦИНСКО ПРАВО

*Одговорност здравствене организације
за накнаду штете због повреде професионалне тајне*

Здравствени и други радници у здравственој организацији дужни су да чувају, као професионалну тајну, податке о здравственом стању болесника и узроцима, околностима и последицама тог стања. Уколико пацијент, због повреде професионалне тајне претрпи штету, здравствена организација је дужна да је надокнади.

Из образложења:

"Према утврђеном чињеничном стању, од стране надлежне службе туженог Здравственог центра од тужиле је пред крај трудноће узета крв ради контроле и праћења трудноће. Након порођаја, код туженог Здравственог центра је стигао лабораторијски налаз у коме је наведено да је у њеној крви утврђено присуство хив вируса уз упутство за поновну анализу крви и њеног новорођеног детета. Од тужиле је поново узета крв и пошто је налаз поново био позитиван, узорак крви је послат на поновну анализу надлежној служби Клиничког центра. Према лабораторијском налазу Клиничког центра у крви тужиле и њеног новорођеног детета нису пронађени трагови хив вируса. У међувремену тужиле и њен супруг су о присуству хив вируса обавештени од лекара туженог Здравственог центра, а поред медицинског особља које је непосредно радило на овом случају о лабораторијским налазима обавештени су и други лекари и сестре у дечијем диспанзеру туженог Здравственог центра, ради предузимања мере превенције. Истовремено вест о присуству хив вируса у крви тужиле убрзо се проширила по целом граду у коме тужиоци живе. Тужиоци су почели да избегавају мештани, пријатељи и родбина. Деца су избегавала да се играју са њиховом децом сада малолетним тужиоцима, називавши их сидашима и бежали су од њих. Тужилац, супруг тужиле имао је проблема и на радном месту јер нико од радника није хтео да ради са њим, да се са њим храни и пије воду па је послодавац где је тужилац био запослен морао да га распоређује на послове на којима је могао да ради сам. До пријема коначног лабораторијског налаза о стварном здравственом стању, тужиоци, као брачни пар, претрпели су душевне болове јаког интензитета због сазнања да болују од тешке и неизлечиве болести и због одбацивања од уже и шире социјалне средине и промена у свакодневном породичном животу, а душевне патње су претрпели и малолетни тужиоци, односно њихова деца, због тога што су била извргнута поругама и избегавању од стране друге деце.

Код овако утврђеног чињеничног стања правилно су нижестепени судови применили материјално право када су обавезали тужени Здравствени центар да им надокнади нематеријалну штету у виду претрпљених душевних болова због повреде угледа и права личности. Наиме, тужиоцима су ова права зајамчена Уставом Републике Србије. Чланом 18. Устава предвиђено је да су људско достојанство и право на приватни живот човека неповредиви, а чланом 20. зајамчена је заштита тајности података о личности. Чланом 12. Закона о здравственој заштити ("Службени гласник РС" бр.17/92 са потоњим изменама и допунама), ставом 1. предвиђено је да су здравствени и други радници дужни да чувају професионалну тајну. Ставом 2. истог члана закона, наведено је да се под професионалном тајном у смислу овог закона подразумевају подаци о здравственом стању болесника и узроцима, околностима и последицама тог стања. Ставом 3. истог члана одређено је да се подаци из претходног става не могу давати другим особама, нити објављивати на начин којим се открива идентитет болесника на кога се односе. У конкретном случају од стране здравствених радника туженог, супротно императивним одредбама члана 12. Закона о здравственој заштити, саопштени су подаци о здравственом стању тужиле након чега се по целом месту проширила вест да тужиле и њена породица болује од наведене болести и на тај начин је проузрокована сада спорна нематеријална штета. Стога је тужени Здравствени центар, као послодавац одговоран за штету коју су његови запослени у вези са радом проузроковали тужиоцима и у обавези је

да ову штету надокнади, у смислу члана 170. став 1. Закона о облигационим односима.

Из наведених разлога, Врховни суд је одлучио као у изреци, на основу члана 393. ЗПП."

(Пресуда Врховног суда Србије, Београд, Рев. 392/03 од 15. маја 2003. године)

РАДНО ПРАВО

Благовременост тужбе у радном спору

Када је о тужби поднетој против првостепене одлуке одлучено као о приговору, тада код оцене благовремености тужбе против коначне другостепене одлуке није релевантно када је првостепена одлука достављена тужиоцу.

Из образложења:

"Према садржини списка тужени је у складу са решењем општинског суда од 13. децембра 1996. године, тужбу поднету у наведеном предмету сматрао приговором тужиоца изјављеним против одлуке дисциплинског већа туженог од 13. септембра 1995. године, а којом одлуком је тужиоцу изречена дисциплинска мера престанка радног односа, те је одлуком управног одбора туженог од 4. јуна 1997. године приговор тужиоца (тужба у предмету број П. 126/96 од 2. априла 1996. године), одбијен као неоснован, а одлука дисциплинске комисије је потврђена.

У наведеној ситуацији тужилац је након доношења другостепене одлуке туженог, којом је одбијен његов приговор против одлуке о изрицању дисциплинске мере престанка радног односа, стекао право да у року од 15 дана од достављања коначне одлуке тражи заштиту својих права пред надлежним судом, како је прописано одредбама члана 97. Закона о радним односима.

Тужбом поднетом 3. јула 1997. године тужилац у овој парници побија коначну одлуку туженог од 4. јуна 1997. године, којом је одбијен његов приговор и потврђена првостепена одлука туженог од 13. септембра 1995. године, па је код оцене благовремености поднете тужбе потребно утврдити када је другостепена (коначна) одлука туженог од 4. јуна 1997. године достављена тужиоцу у складу са одредбама члана 94. став 1. Закона о радним односима. Више није релевантно да ли је и када тужиоцу достављена првостепена одлука донета 13. септембра 1995. године, како погрешно закључују нижестепени судови.

Због погрешног правног схватања, нижестепени судови су пропустили да утврде када је другостепена (коначна) одлука достављена тужиоцу, а од ког датума се може рачунати законом прописани рок од 15 дана за подношење тужбе.

Из наведених разлога, применом члана 395. став 2. у вези са чланом 400. Закона о парничном поступку, ревизија тужиоца је усвојена и нижестепена решења укинута, а предмет је враћен првостепеном суду на понован поступак."

(Решење Врховног суда Србије, Рев. II 1454/02 од 12. новембра 2003. године)

Упозорење и отказ уговора о раду

Законит је отказ уговора о раду у смислу члана 101. став 1. тачка 3. и 4. Закона о раду, ако је запослени због учињене повреде радних обавеза, пре давања отказа саслушан у правној служби туженог послодавца и омогућено да се брани и изјасни о постојању разлога за отказ уговора о раду.

Из образложења:

"Уведеном спору ради поништаја отказа уговора о раду, утврђено је да је тужилац био у радном односу код туженог на радном месту возача камиона све до 14.1.2002. године када му је отказом уговора о раду престао радни однос. У то време обављао је послове возача у месту С где се налази пункт туженог предузећа за одржавање путева. Утврђено је да је тужилац у току радног времена из хаварисаног возила које је било паркирано у близини круга предузећа противправно присвојио касете и спреј из тог возила и да је дана 29./30.11.2001. године из возила туженог предузећа које је било паркирано у кругу предузећа противправно присвојио 120 литара нафте. Због тога је директор туженог сада спорним актом од 14.1.2002. године отказао тужиоцу уговор о раду, односно утврдио да му је престао радни однос са даном 14.1.2002. године, са позивом на одредбе члана 101. став 1. тачка 3. и 4. Закона о раду јер је тужилац својом кривицом учинио повреду радне обавезе непоштовања радне дисциплине, односно његово понашање је такво да не може да настави рад код послодавца. Пре доношења спорне одлуке тужилац је саслушан на све ове околности у правној служби туженог предузећа, а у вези истог догађаја тужени је затражио и добио мишљење синдиката.

С обзиром на тако утврђено чињенично стање правилно је становиште нижестепених судова да је тужени послодавац могао тужиоцу да откаже уговор о раду.

Према одредбама члана 101. став 1. тачка 3. и 4. Закона о раду, послодавац може запосленом да откаже уговор о раду ако за то постоје оправдани разлози који се односи на радну способност запосленог, његово понашање и потребе послодавца и то: ако запослени својом кривицом учини повреду радне обавезе утврђене уговором о раду или ако не поштује радну дисциплину, односно ако је његово понашање такво да не може да настави рад код послодавца. Противправно присвајање означене количине нафте власништво послодавца, као и такво присвајање ствари из хаварисаног аутомобила трећег лица из безбедносних разлога паркираног у близини машинског парка, односно круга туженог послодавца, повредивши на тај начин и углед туженог као озбиљног правног субјекта, правилно нижестепени судови закључују да је побијана одлука туженог законита и да је тужени могао из таквих разлога на основу наведених одредаба Закона о раду да тужиоцу откаже уговор о раду.

Неосновани су наводи ревизије да је због инкриминисаних радњи тужиоца, послодавац био дужан да применом одредаба Закона о радним односима покрене дисциплински поступак против тужиоца. Наиме, према утврђењу нижестепених судова, тужени послодавац је за инкриминисане радње тужиоца сазнао 14.1.2002. године када је већ ступио на снагу Закон о раду и који не предвиђа дисциплински поступак због повреде радне обавезе. У ситуацији када је тужилац као запослени због описаних радњи саслушаван у правној служби туженог послодавца и то пре доношења сада побијане

одлуке о отказу уговора о раду, по оцени овог суда такво саслушање запосленог у коме је омогућено запосленом да се изјасни о постојању разлога и одбрани, због инкриминисаних радњи, представља и законом прописано упозорење из члана 101. став 2. Закона о раду. На законитост побијаних одлука не утичу разлози ревизије да тужилац са туженим предузећем није ни закључио уговор о раду јер у смислу одредаба члана 167. Закона о раду, запослени који су до дана ступања на снагу овог закона засновали радни однос у складу са прописима који су били на снази до дана ступања на снагу овог закона, нису у обавези да поново заснују радни однос закључењем новог уговора о раду. То су разлози због којих је Врховни суд ревизију тужиоца као неосновану одбио на основу одредаба члана 385. став 3. ЗПП."

(Пресуда Врховног суда Србије, Београд, Рев-II-1216/03 од 04. децембра 2003. године)

Инвалид рада и право на накнаду штете

Запослени који је постао инвалид рада I категорије и остварио право на инвалидску пензију због смањене радне способности услед повреде на раду, трпи штету која се изражава у виду разлике између зараде коју би остваривао да још увек ради и инвалидске пензије коју прима.

Из образложења:

"У проведеном поступку је утврђено да је тужилац претрпео повреду на раду и да је у раније вођеном поступку остварио право на накнаду материјалне штете у целости. Решењем Републичког фонда ПИО од 25.06.1997. године код тужиоца је утврђена I категорија инвалидности као последица повреде на раду. Из дописа наведеног Фонда произилази да је I категорија инвалидности наступила као последица повреде на раду 55% и болести 45%.

На основу тако утврђени чињеница нижестепени судови су закључили да тужилац има право на накнаду штете као разлике између зараде коју би остварио и пензије коју прима у целости. При томе, судови су сматрали да се тужиоцу не може умањити право стечено решењем (у решењу о пензионисању наведено да је инвалидност наступила као последица повреде на раду) и из разлога што је у раније вођеном поступку остварио право на накнаду материјалне штете у целости.

Основано у ревизији тужени истиче да су нижестепени судови погрешно применили материјално право када су захтев тужиоца усвојили, а да при томе нису у обзир узели чињеницу да је инвалидност код тужиоца наступила не само због повреде на раду већ и због болести.

Одредбом члана 106. став 5. Закона о радним односима из 1996. године је прописано да ако запослени претрпи повреду или штету на раду или у вези са радом, послодавац је дужан да му надокнади штету.

По оцени Врховног суда, запослени који је постао инвалид рада I категорије и остварио право на инвалидску пензију због смањене радне способности услед повреде на

раду, трпи штету која се изражава у виду разлике између зараде коју би остваривао да још увек ради и инвалидске пензије коју прима. Одлука о висини штете зависи од тога да ли је инвалидност наступила само као последица повреде на раду или су на инвалидност утицали и други фактори као што је болест. Од утврђења ових чињеница зависи и степен одговорности предузећа за насталу штету.

Због погрешног става нижестепених судова да на висину досуђене накнаде штете нема утицај навод из дописа Фонда да је код тужиоца инвалидност наступила и због болести, првостепени суд је пропустио да утврди да ли је инвалидност код тужица настала као последица повреде на раду или су на инвалидност утицали и други фактори као што је болест, а што је довело до тога да је чињенично стање у првостепеној пресуди непотпуно утврђено. То је био разлог да се обе нижестепене пресуде укину."

(Решење Врховног суда Србије у Београду, Рев. II 1168/03 од 14. јануара 2004. године)

Отказ због ћутања о важним околностима пре закључења уговора о раду

Тужиоцу престаје радни однос независно од његове воље ако је у моменту заснивања радног односа код туженог преузимањем прећутао да нема радну способност за извршење послова ради којих је засновао радни однос.

Из образложења:

"Према утврђеном чињеничном стању, тужилац је у временском периоду од 5.децембра 1995. године до 1.априла 1998. године, био пријављен као запослен код послодавца "Ауто-превозник" власништво Н.П. из КВ. Он је почев од 3.октобра 1997. године од стране надлежног органа за пензијско и инвалидско осигурање разврстан у трећу категорију инвалидности, са правом на распоређивање на други одговарајући посао са пуним радним временом и то на посао издаваоца горива, мазива, помоћног магационера и друге сличне послове без тешког физичког рада, дизања терета преко 12 килограма, те с правом на новчану накнаду због мање зараде на другом одговарајућем послу. Након тога, почев од 1.априла 1998. године, тужилац је засновао радни однос код туженог, на основу споразума о преузимању. Дана 1.новембра 1999. године, тужени је донео оспорену одлуку о отказу уговора о раду, на основу одредбе члана 108. став 1. тачка 12. Закона о радним односима, позивајући се на решење надлежног органа у утврђивању инвалидности треће категорије код тужиоца са 3.октобром 1997. године, што је тужилац прећутао приликом заснивања радног односа преузимањем.

Полазећи од утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је усвојио тужбени захтев, док је другостепени суд преиначио пресуду првостепеног суда и тужбени захтев у целости одбио као неоснован, уз разлоге које прихвата и Врховни суд, па су неосновани наводи ревизије о погрешној примени материјалног права.

Наиме, одредбом члана 108. став 1. тачка 12. Закона о радним односима из 1996. године, било је прописано да запосленом престаје радни однос независно од његове воље, отказом уговора о раду од стране послодавца, ако је при заснивању радног односа

прећутао или дао неистините податке значајне за извршење послова, ради којих је засновао радни однос.

У конкретном случају, у моменту заснивања радног односа тужиоца код туженог путем преузимања, он није испуњавао услове за рад на радном месту возача тешког теретног возила, јер је већ у том времену био оглашен инвалидом треће категорије, са ограничењима у погледу обављања одређених послова, односно физичким ограничењима, због којих није био способан за рад на наведеном радном месту. Он је знао да не испуњава здравствене услове за рад, на наведеном радном месту, у циљу чијег обављања послова је и засновао радни однос путем преузимања, јер је прећутао наведену чињеницу која је значајна за извршење послова ради којих је засновао радни однос. Због тога су се стекли законски услови да му радни однос престане независно од његове воље.

Са изнетих разлога, Врховни суд је на основу члана 393. ЗПП, одлучио као у изреци".

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев-II-1587/03 од 25. фебруара 2004. године)

Злоупотреба боловања и дисциплинска одговорност запосленог

Боловање се може злоупотребити тако што се исто одобрава или користи без постојања оправданих медицинских разлога, или пак када се оправдано одобрено боловање користи супротно разлозима и циљу због којих је одобрено.

Из образложења:

"У поступку је утврђено да је тужила била радник код туженог и да је била на боловању непрекидно почев од 21.2. па до 17.7.2000. године. Због болести која је била основ за отварање боловања тужили није било ограничено кретање нити јој је било препоручено строго мировање и лежање. Сада спорним решењем дисциплинског органа туженог тужила је оглашена кривом што је за време коришћења боловања обављала послове за друге привредне субјекте, тј. одобрено боловање је користила за друге сврхе, а не ради лечења, па је тиме учинила тежу повреду радне обавезе из члана 96. тачка 8. појединачног Колективног уговора – злоупотребу права коришћења боловања због чега јој је изречена дисциплинска мера престанак радног односа. Према разлозима нижестепених судова, Комисија за проверу коришћења боловања формирана од стране туженог приликом обиласка радника на боловању је утврдила да се тужила у три наврата, налазила у једном пословном локалу где је виђена да седи за столом, и телефонира и то у преподневним часовима, за време радног времена, а у периоду боловања виђена је и на сајму технике. Нижестепени судови одбијају тужбени захтев за поништај решења туженог о изреченој дисциплинској мери, налазећи да је исто законито јер је тужила отворено боловање користила не ради лечења, већ за обављање других делатности па је тиме злоупотребила отворено боловање и на тај начин учинила наведену тежу повреду радне обавезе.

Основано се у ревизији указује да су нижестепене пресуде донете уз погрешну примену материјалног права због чега је чињенично стање непотпуно утврђено. Запослени

се упућује на боловање када из одређених здравствених разлога привремено није способан за рад. На такво боловање се радник упућује ради лечења, рехабилитације, односно оспособљавања за рад уз обавезу да се придржава упутства и терапије које му је прописао ординирајући лекар. Право боловања се може злоупотребити тако што се исто одобрава или користи без постојања оправданих медицинских разлога или пак када се оправдано отворено боловање користи супротно разлозима и циљевима због којих је и одобрено. У конкретном случају, ради утврђења да ли је тужила заиста злоупотребила право боловања и тиме учинила тежу повреду радне обавезе због којих јој је изречена дисциплинска мера престанак радног односа, нису утврђене одлучне чињенице да ли је тужила оправдано била на боловању или није. Уколико је пак тужила била на одобреном боловању из оправданих разлога није за сада на поуздан начин утврђено да ли је тужила у спорном периоду у приватном предузећу обављала приватне послове, односно радила за то приватно предузеће и у циљу извршавања таквих послова била на сајму технике. Зависно од тога и уколико је тужила заиста за време боловања радила за потребе другог послодавца, у том случају би заиста злоупотребила боловање и било би услова за изрицање дисциплинске мере престанак радног односа. Како то за сада није довољно расправљано, нити су такве одлучне чињенице на поуздан начин утврђене, нижестепене пресуде су због погрешне примене материјалног права морале бити укинуте у смислу члана 395. став 2. ЗПП."

(Пресуда Врховног суда Србије, Београд, Рев-II-29/2003 од 05. јуна 2003. године)

СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА ОКРУЖНИХ СУДОВА

Признање и извршење страних судских одлука

Непостојање узајамности није сметња за признање стране судске одлуке ако признање или извршење стране судске одлуке тражи југословенски држављанин.

Из образложења:

"Решењем Окружног суда у Пожаревцу Р.бр.32/2002 од 09.10.2002. године признају се пресуде Покрајинског суда Риед у Округу Ин, Република Аустрија, број ЦГ 232/94 од 21.09.1994. године и 05.10.1994. године, које су постале правноснажне 18.11.1994. године. Наведеним пресудама Покрајинског суда у Риеду, Округ Ин, Република Аустрија, обавезани су противници предлагача М.Т. и Т.М., обојица из В.ДВ., сада на привременом раду у Аустрији, да солидарно плате предлагачу И.Б. из Т., сада на привременом раду у Аустрији, износ од 498.120,63 аустријских шилинга, са каматом од 12% од 01.03.1994. године, у року од 14 дана под претњом принудног извршења. Истим пресудама противници предлагача обавезани су да предлагачу И.Б. плате судске трошкове и то: М.Т. у износу од 22.163,16 аустријских шилинга, а Д.М. у износу од 30.689,70 аустријских шилинга, све у року од 14 дана под претњом принудног извршења. Поступајући по захтеву за признавање стране судске пресуде Окружни суд у Пожаревцу је утврдио да су позиви за расправу, као и пресуде, уредно достављене туженицима по аустријским прописима достављени, па је отуда неосновано тражење пуномоћника противника предлагача да суд поновно затражи од аустријског суда када је извршено достављање позива за расправу и пресуде туженицима, обзиром да није испоштован рок од 8 дана за достављање, како је то нашим законским прописима регулисано. Овакви наводи су неосновани из разлога што је у службеној потврди страног суда наведено да је достава извршена по аустријским прописима о достављању, па се у таквом случају имају поштовати прописи државе која је пресуду и донела. Пуномоћник противника предлагача истакао је и чињеницу да постоје неправилности у доношењу стране судске пресуде, са разлога што су донете две пресуде под истим бројем и то обе гласе на износ од 498.120,63 аустријских шилинга, а споразум између странака је закључен на позајмицу од 450.000,00 шилинга, што значи да би предлагач могао да тражи извршење два пута на износ од 498.120,63 аустријских шилинга. Међутим, предлагач И.Б. саслушан у поступку пред судом изјавио је да он не спори да је споразум закључен између њега и противника предлагача М.Т. и Д.М. на износ од 450.000 аустријских шилинга и да потражује само износ од 498.120,63 аустријских шилинга, те да му не пада на памет да тражи дупли износ, јер он толико и није позајмио противницима предлагача већ само износ од 450.000,00 аустријских шилинга, што са каматом износи 498.120,63 шилинга на који износ и гласи пресуда страног суда. Стоји чињеница да је Окружни суд у Риеду под истим бројем 2 ЦГ 232/94 донео две пресуде и то једну 21.09.1994. године којом је обавезао туженог М.Т., да тужиоцу исплати 498.120,63 аустријских шилинга уз 12% камате, и да исплати судске трошкове у року од 14 дана, а другу пресуду дана 05.10.1994. године којом је обавезао

Д.М. на исплату истог износа од 498.120,63 аустријских шилинга уз 12% камате, из разлога што је споразум о позајмици од 01.01.1991. године закључен између предлагача И.Б. и М.Т. на износ од 450.000,00 аустријских шилинга, док је Д.М. гарантовао својом непокретношћу у В.Д. Југославија уколико М.Т. не поступи по споразуму и не буде уредно враћао позајмицу. Како је неспорно између предлагача и противника предлагача да је споразум закључен на износ од 450.000,00 аустријских шилинга и да предлагач тражи само износ од 498.120,63 аустријских шилинга, како и гласи пресуда спорног суда, то Округни суд налази да је правично признати пресуду страног суда ЦГ 232/94 Покрајинског суда Риед, како би предлагач могао да оствари своје право у поступку. У конкретном случају у наведеним пресудама обухваћена су оба противника предлагача из разлога што је предлагач са противником предлагача М.Т. закључио споразум, али је Д.М. са својом непокретности у Југославији гарантовао прмљену позајмицу, па је једино тако могуће да предлагач И.Б. реализује своје право у Југославији.

Имајући у виду напред изнето чињенично стање Округни суд стоји на становишту да су испуњени услови за признавање наведене стране судске пресуде на основу члана 86. до члана 100. Закона о решавању сукоба Закона са прописима других земаља, јер постоји потврда о правноснажности, исти суд је утврдио да нису начињене неправилности у поступку доношења стране судске пресуде, односно позиви за расправу као и пресуде противницима предлагача достављени су у року како је то регулисано аустријским прописима, није покренута иста парница у Југославији, постоји узајамност у признавању страних судских одлука и стране судске одлуке нису у супротности са Југословенским Уставом. Са тих разлога одлучено је као у изреци решења".

(Решење Округног суда у Пожаревицу Р.бр.32/2002 од 9.октобра 2002. године)

Протест менице и дозвољеност приговора

Приговор као правни лек изјављен против протестне исправе надлежног суда издате поводом протеста имаоца менице није дозвољен, те се као такав има одбацити.

Из образложења:

"Решењем Општинског суда П. Прп. бр. 1/2003 од 09.07.2003. године одбачен је као недозвољен приговор противника предлагача-трасанта "Д.Е" из П. од 11.04.2003. године изјављен на протест менице Прп. 1/2003 до 31.03.2003. године.

Округни суд одлучујући о жалби пуномоћника противника предлагача одбио је исту као неосновану и потврдио првостепено решење. Наиме, у смислу Закона о меници ("Службени лист СРЈ", 46/96), и то чланова 69. до 77. који регулишу протест менице, протест је менична радња којом ималац менице, (као и његов пуномоћник, ималац дупликата и копије), на веродостојан начин утврђује да је његов покушај извршења одређене меничне радње остао безуспешан. Основи меничноправни значај протеста се састоји у томе што је протест услов за вршење регресних права имаоца менице. Стога лице које подиже протест подноси меницу суду који је месно надлежан за лице против кога се подиже протест, са захтевом да се изврши одређена менична радња, у конкретном случају, исплата менице. Протестна исправа коју саставља суд се заводи у протестни регистар и представља јавну исправу која је услов имаоца менице за остваривање његових

регресних права. Закон о меници који се има применити на ову ванпарничну ствар ни једном својом одредбом не прописује приговор против протеста (протестне исправе). Само је чланом 71. став 3. Закона о меници регулисано да тражено лице (менични дужник) које мора да изврши чинидбу из менице, може да образложи одбијање чинидбе или трасат можда да захтева да му се меница пошаље још једном на акцепт, при чему ће се то забележити у протесту. Дакле, ни једна одредба овог Закона не дозвољава изјављивање приговора (као правног лека) против издате протестне исправе од стране надлежног суда.

Иначе, приговори који се могу изјавити у меничним стварима су приговори које туженик (главни менични дужник или трасат, индосант, авалиста, интервенијент за ова лица) могу изјавити после издате извршне исправе (платног налога), а из чега произилази, да је услов за подношење приговора – постојање меничног спора, односно подношење меничне тужбе уз коју се прилаже меница као веродостојна исправа, као и протест, а на основу које суд издаје платни налог против кога се може изјавити приговор. Ови приговори, с`обзиром на свој основ и лице према коме се могу истицати могу бити објективни и субјективни.

Имајући у виду наведено, а с`обзиром да је првостепени суд приликом издавања протеста испоштовао процедуру прописану члановима 70. став 2. и 3, 71. и 75. Закона о меници, то је на правилно издату протестну исправу исти правилно одбацио изјављени приговор од стране противника предлагача.

Неосновано се жалбом пуномоћника противника предлагача истиче да је протест предлагача неблаговремен, односно да противник предлагача нема пасивну легитимацију да буде странка у овом поступку, из разлога што се приговори, а имајући у виду, горе наведено, тако пасивне легитимације, тако благовремености подигнутог протеста могу истаћи тек у меничном спору, дакле у евентуалној парници предлагача и противника предлагача, јер нити се члановима 16. став 1, члан 17. став 2, односно чланом 76. Закона о меници, по оцени овог суда "непосредно" или "посредно" (како то тврди жалба) успоставља право на приговор против протестне исправе издат од стране надлежног Општинског суда поводом подигнутог протеста од стране имаоца менице.

С`тога, је жалба пуномоћника противника предлагача морала бити одбијена као неоснована, а првостепено решење потврђено."

(Решење Окружног суда у Пожаревцу, Гж. 911/2003 од 18. септембра 2003. године)

ТРГОВИНСКО ПРАВО

Право на фирму

Привредно друштво које је припајањем изгубило правни субјективитет не може поновним организовањем стећи право приоритета у коришћењу назива фирме под којом је раније пословао.

Из образложења:

"Из утврђеног чињеничног стања у првостепеном поступку види се да је тужилац од 1951. године регистрован за обављање угоститељске делатности под фирмом УП "В". Под истом фирмом од 1952. године пословао је и тужени обављајући трговачку делатност. Правни субјективитет туженог је престао 25.12.1983. године, када је због припајања трговинској радној организацији "С" брисан из судског регистра. 31.12.1992. године донета је одлука о издвајању туженог из ТП "Т" (раније "С") и поново организовање истог као самосталног правног лица. У међувремену проширена је делатност тужиоца тако што је решењем Трговинског суда у Београду Фи.2963/91 од 10.4.1991. године исти регистрован и за обављање трговине на мало. Под истим називом фирме као и тужилац, делатност трговине на мало и велико обавља и тужени почев од 1.1.1993. године, јер је решењем Фи.35598/92 од 31.12.1992. године у судском регистру уписано оснивање истог под фирмом ТП "В" ДД из Б. Због постојања истог назива фирме и делатности туженог долази до забуне у правном промету о пословним везама и обавезама туженог и тужиоца према трећим лицима.

На темељу тих чињеница нижестепени судови су становишта да се тужбеном захтеву не може пружити судска заштита, јер за то нису испуњени услови прописани одредбом чл.159. ст.1. Закона о предузећима из 1998. године, односно чл.37. ст.1. и чл.38. ст.1. Закона о предузећима из 1996. године. У прилог тог становишта се истиче да би тужбени захтев за заштиту фирме био очигледно неоснован да у периоду од 1983. до 1992. године није дошло до прекида правног субјективитета туженог. Међутим, тужени је и након поновног организовања 1992. године наставио да под истом фирмом са истим седиштем обавља делатност као и пре губитка правног субјективитета. С тога су нижестепени судови мишљења да прекид правног субјективитета туженог не може довести и до губитка права на ранију фирму.

Врховни суд налази да је изнето правно схватање нижестепених судова засновано на погрешној примени материјалног права. Неспорна је чињеница да је тужени због припајања трговинској радној организацији "С" 1983. године изгубио правни субјективитет. Губитком правног субјективитета тужени је престао да постоји у правном промету. Због тога су угашена и његова дотадашња права по основу назива фирме под којом је пословао док је имао правни субјективитет. Из тог разлога нема места становишту нижестепених судова да је поновним организовањем туженог 1992. године извршена реституција његовог права на ранију фирму. Напротив, у правном промету је

под том фирмом наставио да послује само тужилац. Зато је сагласно одредби чл. 36. ст.1 Закона о предузећима искључена могућност да се под истим називом фирме под којом послује тужилац упише и тужено предузеће. Сама чињеница да је тужилац уписан у судски регистар под фирмом УП "В" довољан је разлог да се туженом као доцније организованом и уписаном правном субјекту у судском регистру забрани пословање под фирмом са истим називом. Тужиочево право на такву заштиту фирме утемељено је одредбом чл.37. ст.1. Закона о предузећима. Зато се сагласно одредби чл.38. ст.1. цитираног закона мора удовољити тужиочевом захтеву за заштиту фирме".

(Пресуда Врховног суда Србије Прев. 209/04, Пзз.1/04 од 1. јануара 2004. године)

Право акционара у поступку стечаја

Власник акција нема право да у поступку стечаја захтева исплату њихове номиналне вредности из стечајне масе.

Из образложења:

"Првостепени суд је утврдио да је тужилац туженом уплатио износ од 4.568.000,00 динара на име акција и тиме постао акционар и оснивач туженог. Решењем Привредног суда у Београду од 9. августа 1996. године над туженим је отворен поступак ликвидације а потом стечаја. Тужилац је пријавио стечајном суду своје потраживање по основу вредности акцијског капитала. Решењем Привредног суда у Београду Ст. 2877/99 тужиочево потраживање је оспорено и он је упућен да исто остварује у парници. Сагласно томе тужилац тужбом тражи да се у овом спору утврди да је основано његово потраживање које има према туженом а на основу акцијског капитала чија вредност износи 1.537.712,20 динара. Нижестепени судови су, одбијајући тужбени захтев као неоснован, правилно разрешили спорно питање у овој парници, да ли тужилац као акционар фирме, односно банке у стечају има статус стечајног повериоца у односу на стечајну масу и да ли може да потражује вредност акцијског капитала који поседује у том друштву.

Права акционара по основу власништва на акцијама, одређена су како Законом о предузећима тако и Законом о хартијама од вредности. Законом о предузећима одређују се права акционара: одредбом члана 221. (свака акција даје право гласа сразмерно номиналној вредности), одредбом члана 229. (право на удео у годишњој добити коју скупштина одреди за деобу (дивиденде) и чланом 323. (после измиривања поверилаца акционарског друштва и депоновања износа спорних потраживања, преостала имовина дели се између акционара сразмерно номиналној вредности акција). Закон о предузећима у члану 187. дефинише појам акционарског друштва. Према тој дефиницији акционарско друштво је друштво које оснивају правна, односно физичка лица ради обављања делатности, чији је основни капитал утврђен и подељен на акције одређене номиналне вредности. Збир номиналних вредности свих акција чини основни капитал акционарског друштва. Одредбом члана 55. став 2. истог Закона прописано је да оснивачи, чланови и акционари сразмерно својим уделима, односно акцијама учествују у управљању

предузећем, деоби добити и сношењу ризика пословања, ако у складу са овим законом није другачије одређено оснивачким актом, односно статутом предузећа.

Ризик пословања предузећа, односно банке у конкретном случају, је и отварање поступка стечаја и намирење потраживања стечајних поверилаца из акцијског капитала акционара. Закон о принудном поравнању, стечају и ликвидацији не утврђује право акционара да стечајном суду који спроводи стечајни поступак пријаве своја потраживања по основу вредности акцијског капитала. Према томе, тужилац не може бити поверилац стечајне масе по основу вредности акција које поседује код тужене банке. Закон о санацији, стечају и ликвидацији банака ("Службени лист СФРЈ" бр.84/89, 63/90, "Службени лист СРЈ" бр.37/93, 26/95, 28/96, 16/99, 44/99, 53/2001) прописује редослед исплате поверилаца из стечајне масе: 1. потраживања по основу штедних улога, текућих рачуна и депозита на девизним рачунима која се исплаћују банци која је преузела ове послове од банке у стечају; 2. потраживање поверилаца који нису оснивачи банке и 3. потраживања оснивача банке. То указује да се у трећем исплатном реду могу намири само потраживања оснивача банака према банци, стечајном дужнику. Под тим потраживањима се подразумевају облигационо-правни захтеви настали из међусобних привредних односа оснивача банке и банке стечајног дужника а не и потраживања исказана кроз акцијски капитал. Напротив, акцијски капитал улази у стечајну масу и служи намирењу необезбеђених поверилаца из исплатних редова одређених Законом о санацији, стечају и ликвидацији банака. Из тих разлога тужилац нема законом признати статус стечајног повериоца. Зато је и његов захтев за исплату припадајућег му дела акцијског капитала из стечајне масе правилно одбијен".

(Пресуда Врховног суда Србије Прев.396/03 од 26.фебруара 2004. године)

Активирање одговорности оснивача за обавезе јавног предузећа

Одговорност оснивача за обавезе јавног предузећа се активира самом чињеницом постојања материјално-правних услова за покретање стечаја над тим предузећем.

Из образложења:

"Другостепени суд је становишта да у конкретном случају нису испуњени законом прописани услови за заснивање јемства на страни тужених у односу на тужиочево потраживање према Јавном предузећу "Р" Н. Ово из разлога што тужилац није пружио доказ да је над тим предузећем отворен поступак стечаја. Из тог разлога не може се активирати законско јемство оснивача за обавезе јавног предузећа прописане одредбом члана 7. Закона о јавним предузећима. Зато другостепени суд налази да је одлука о одбијању тужбеног захтева правилна иако је заснована на погрешној примени материјалног права.

Међутим, погрешно је правно схватање по коме оснивачи јемче за обавезе јавног предузећа само у случају када је над истим отворен поступак стечаја. Језичко значење одредбе члана 7. Закона о јавним предузећима је апсолутно јасно. Оно указује да се

јемство оснивача за обавезе јавног предузећа активира у случају наступања услова за отварање и спровођење поступка стечаја над тим предузећем. То значи да је законом прописани услов активирања одговорности оснивача за обавезе јавног предузећа испуњен у случају постојања материјално правних, а не формално правних разлога за отварање стечајног поступка. Материјално правни услови за отварање стечаја наступају постојањем трајне неспособности дужника за испуњење доспелих обавеза. То је изричито прописано одредбом члана 2. Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији. Тек по испуњењу тог услова стиче се законска могућност за формално правно покретање и отварање поступка стечаја. Доследно реченом решењем о отварању поступка стечаја само се констатује постојање материјално правних услова за вођење тог поступка. Зато је погрешно правно схватање другостепеног суда да се супсидијарна одговорност тужених прописана одредбом члана 7. Закона о јавним предузећима активира тек доношењем решења о отварању поступка стечаја над јавним предузећем чији су они оснивачи.

Тужилац је пружио доказе да доспело потраживање према јавном предузећу "Р" Н. није могао наплатити ни у поступку извршења. Међутим, због погрешне примене материјалног права нижестепени судови нису утврдили од каквог је значаја та околност на постојање услова за отварање поступка стечаја над тим предузећем. Из тих разлога, није цењена ни приложена потврда о времену блокаде жиро рачуна тужиоцевог дужника. То су разлози због којих је на темељу одредбе члана 395. став 2. ЗПП, одлучено као у изреци".

(Решење Врховног суда Србије Прев. 49/04 од 8. априла 2004. године)

Испитивање пријављених потраживања

Предмет признања или оспоравања потраживања стечајног повериоца од стране стечајног управника може бити само оно што је у пријави потраживања стечајног повериоца тражено.

Из образложења:

"Предмет овог спора је камата на износ главног дуга од 5.630.060,32 динара која није пријављена у стечајном поступку сагласно члану 90. тачка 6. Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији. Поставило се питање да ли признање главног дуга од стране стечајног управника значи да је призната и камата као споредно потраживање која није пријављена стечајном већу у поступку пријављивања потраживања.

Нижестепени судови су правилно одлучили када су одбацили тужбу тужиоца налазећи да није испуњен процесни предуслов за мериторно одлучивање у овој парници, односно није испуњена процесна претпоставка за вођење ове парнице, јер тужилац као стечајни поверилац није поднео пријаву потраживања у односу на камату на износ главног дуга од 5.630.060,32 динара. Нижестепени судови даље закључују да правна природа камате, односно њена акцесорност у односу на главно потраживање, које потраживање је признато и утврђено у поступку стечаја, не обезбеђује такав статус и камати, уколико

такав захтев за признањем и утврђењем није поднет у пријави потраживања стечајном већу. Заправо, стечајни управник, изјашњавајући се о пријављеним потраживањима у смислу члана 125. став 1. Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији изјашњава само о ономе што је било предмет пријаве потраживања. Ако је пријављен главни дуг камата се на тај главни дуг признаје или оспорава само ако је била предмет пријаве, а не и по службеној дужности. Или, још једноставније речено предмет признања или оспоравања потраживања стечајног повериоца од стране стечајног управника креће се у границама онога што је у пријави потраживања тражено. Како у овом случају у пријави потраживања није ни постављен захтев да се плати затезна камата, то стечајни управник о том захтеву није ни могао да се изјасни, нити је стечајно веће могло да упути тужиоца на парницу, па у таквој ситуацији предмет расправљања у парници не може бити непријављено потраживање стечајног повериоца. Са ових разлога неосновани су наводи ревизије да се правна судбина потраживања камате мери према правној судбини главног дуга. Главни дуг и камата представљају целину онда када се стечајни поверилац за то определи. Уколико такво опредељење не постоји, односно уколико стечајни поверилац не тражи камату исту му суд по службеној дужности не може признати и утврдити у поступку стечаја, већ се камата третира као самостално потраживање. Стога су неосновани и наводи ревизије да је одлука супротна члану 102. Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији по којој одредби даном отварања стечајног поступка не престаје да тече камата на потраживање од дужника која се намирују из стечајне масе. То је тачно, али таква камата треба да се тражи у пријави потраживања да би о њој суд могао да одлучује."

(Решење Врховног суда Србије, Прев. 297/03 од 22. јануара 2004. године)

*Правне последице поништаја решења гувернера НБЈ
о ликвидацији банке*

Поништајем решења гувернера НБЈ о ликвидацији банке престали су да постоје материјално правни услови на основу којих је решењем трговинског суда отворен поступак ликвидације банке, па се и настале правне последице по том основу морају отклонити обуставом ликвидационог поступка.

Из образложења:

"Неосновано се захтевом за заштиту законитости указује да су цитиране одлуке нижестепених судова о обустави и поновном отварању поступка ликвидације над "Ј банком" АД Б засноване на погрешној примени материјалног права. Под којим условима се може отворити поступак ликвидације банке прописано је одредбом члана 21. Закона о санацији, стечају и ликвидацији банака ("Сл. лист СФРЈ" бр. 84/89, 63/90, "Сл. лист СРЈ" бр. 37/93, 26/95, 16/99, 53/2001). Сагласно тој одредби решење о ликвидацији банке доноси гувернер Народне банке Југославије на основу одлуке о престанку рада банке, као и на основу коначног решења гувернера Народне банке Југославије о одузимању дозволе за рад банке. Ставом два цитиране одредбе прописано је да је решење гувернера Народне

банке Југославије о ликвидацији банке коначно, а ставом четири установљена обавеза надлежног суда да у року од 3 дана од пријема тог решења донесе решење о отварању поступка ликвидације над банком. То указује да надлежни трговински суд може и мора донети решење о отварању поступка ликвидације банке само у случају када је постојање материјално-правних услова за отварање тог поступка претходно констатовано коначним решењем гувернера Народне банке Југославије о ликвидацији банке. Према томе, решењем трговинског суда о отварању ликвидационог поступка банке само се декларишу материјално-правни услови без чијег постојања се тај поступак не може водити. Без решења гувернера Народне банке Југославије о ликвидацији банке не може се донети ни решење трговинског суда о отварању поступка ликвидације банке. У случају поништаја решења гувернера НБЈ о ликвидацији банке престају да постоје материјално правни услови који су предуслов за доношење судског решења о отварању поступка ликвидације над банком. Због тога отпада и правни основ за даље вођење ликвидационог поступка отвореног формално-правним решењем суда донетим пре поништења решења гувернера Народне банке Југославије о ликвидацији банке. У таквој правној ситуацији суд мора обуставити поступак ликвидације отворен судским решењем донетим на основу доцније поништеног решења гувернера НБЈ о ликвидацији банке. Тиме се не дира у правноснажност решења о отварању ликвидационог поступка, већ отклањају правне последице настале тим решењем и тако окончава судски поступак за чије вођење су отпали законом прописани материјално-правни услови. Трговински суд је дужан да такво решење донесе одмах по пријему пресуде којом се поништава решење гувернера Народне банке Југославије о ликвидацији банке. Међутим, у конкретном случају није тако поступљено. Првостепени суд је и након поништаја решења гувернера Народне банке Југославије о ликвидацији банке наставио да води поступак ликвидације. Ови пропусти суда су конвалидирани новим решењем гувернера Народне банке Југославије Г.бр. 5061 од 27.11.2002. године о ликвидацији "Ј банке" АД Б. Међутим, због чињенице да је претходно решење гувернера НБЈ IV 1412-1013/5 од 14.7.2000. године поништено, првостепени суд је правилном применом материјалног права основано обуставио раније покренути поступак ликвидације и истовремено одлучио да се на темељу новог решења о ликвидацији предметне банке сходно члану 21. став 4. Закона о стечају и ликвидацији банака ликвидациони поступак поново отвара. Код таквог стања ствари правилна је одлука првостепеног суда да правне последице отварања ликвидационог поступка и по новом решењу наступају од датума истицања на огласној табли суда првог решења од 26.7.2000. године. Овакво становиште има правно утемељење у аналогној примени одредбе члана 91. став 2. Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији. Ово из разлога што одредбама Закона о санацији, стечају и ликвидацији банака није уређена правна ситуација која настаје поништајем решења гувернера Народне банке Југославије о ликвидацији банке и након тога доношења новог решења исте садржине. Уређење ове правне ситуације представља правну нужност, јер се у пракси може десити да гувернер Народне банке Југославије истог дана по пријему пресуде о поништају првог решења о ликвидацији банке донесе ново решење да се банка ликвидира и исто одмах достави надлежном трговинском суду. У том случају суд би због поништаја првог решења и доношења новог решења о ликвидацији банке морао донети решење којим се претходно отворени поступак ликвидације обуставља и истовремено поново отвара. Тиме би се довеле у питање правне последице поступка ликвидације настале од времена доношења

првог решења о отварању поступка ликвидације до датума његовог обустављања. То указује да је изостанком одредбе о овој правној ситуацији у Закону о санацији, стечају и ликвидацији банака створена правна празнина која се мора попунити аналогном применом одредби општег Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији. На примену одредби тог Закона за све неуређене случајеве Закона о санацији, стечају и ликвидацији банака упућује и одредба члана 20. и 24. тог Закона. Из тог разлога се и спорно питање о датуму наступања правних последица ликвидације насталих због поништаја решења гувернера НБЈ о ликвидацији банке и доношења новог решења којим се ликвидација банке опет одређује мора размотрити у складу са одредбама члана 91. став 4. Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији. Та одредба Закона прописује да у случају укидања и поновног доношења решења о отварању поступка стечаја правне последице стечајног поступка наступају почетком дана када је прво решење истакнуто на огласној табли суда. Тој правној ситуацији идентична је и она која наступа као правна последица контроле законитости решења гувернера Народне банке Југославије о ликвидацији банке. Истина, у питању је другачији правни пут контроле законитости тог решења од оног који је прописан за контролу законитости решења трговинског суда о отварању поступка ликвидације. Међутим, решење гувернера Народне банке Југославије о ликвидацији банке и решење трговинског суда о отварању поступка ликвидације банке чине правно јединство, јер се решење о отварању ликвидационог поступка не може донети без постојања правно валидног решења гувернера Народне банке Југославије о ликвидацији банке. Зато и у случају поништаја решења гувернера Народне банке Југославије о ликвидацији банке у управном спору наступају исте правне последице као и након укидања решења трговинског суда о отварању поступка ликвидације по жалби. Из тих разлога се и питање наступања правних последица ликвидације дерогираних поништајем решења гувернера Народне банке Југославије о ликвидацији банке и доношењем новог решења исте садржине због кога је претходно отворени поступак ликвидације обустављен и истим решењем суда поново отворен мора размотрити у складу са одредбом члана 91. став 2. Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији".

(Решење Врховног суда Србије Пзз.20/04 од 6.маја 2004. године)

*Застарелост права по основу подстицајних мера
Владе Републике Србије*

Обавезе из уговора закљученог у циљу реализације подстицајних мера Владе Републике Србије у пољопривредној производњи застаревају у општем застареном року, а не у року прописаном за застарелост међусобних потраживања из уговора о промету робе и услуга.

Из образложења:

"Нижестепени судови су становишта да се утужено потраживање темељи на уговору о натуралној размени који је по својој правној природи уговор робног промета. Доследно томе нижестепени судови и питање застарелости престација из тог правног

посла цене у складу са одредбом чл.374. Закона о облигационим односима.

Основано се у ревизији указује да су одлуке нижестепених судова засноване на погрешној примени материјалног права. Парничне странке су ступиле у уговорни однос на темељу Уредбе Владе Републике Србије о измени и допуни Уредбе о натуралној размени меркалтилне пшенице рода 1996. године и пшенице рода 1997. године, чија је производња уговорена ("Службени гласник РС" 40/96). Да је то правни основ закључења уговора од 10.10.1996. године изричито је наведено и у његовој одредби садржаној у чл.1. То јасно указује да је спорни уговорни однос заснован у циљу реализације подстицајних мера владе Републике Србије у пољопривредној производњи. Неспорно је да су такве мере Владе донете у циљу остварења општих друштвених интереса. Због тога се и њихова реализација спроводи у форми пренетих јавно правних овлашћења на Републичку дирекцију за робне резерве. Зато је извршена натурална размена дизел горива и вештачког ђубрива са меркалтилном пшеницом реализована посредством тужиоца неостварује у функцији промета роба, већ кредитирања пољопривредних произвођача (чл.5. уговора) и стварања економских погодности за пољопривредне произвођаче у складу са одлуком Владе Републике Србије. Отуда се уговор закључен ради остварења тих циљева не може сматрати уговором у привреди у смислу одредбе чл.25. ст.2. Закона о облигационим односима. Из тог разлога се и питање застарелости утуженог потраживања мора расправити применом одредбе чл.371. Закона о облигационим односима. Код таквог стања ствари спорни однос је расправљен погрешном применом материјалног права. Због тога су одлучне чињенице за пресуђење овог спора непотпуно утврђене. Реч је о постојању и основаности постављеног захтева у утуженој количини робе. Зато је на темељу одредбе чл.395. ст.2. ЗПП, одлучено као у изреци".

(Решење Врховног суда Србије Прев.28/04 од 25.марта 2004. године)

Одговорност оснивача због изазивања стечаја

Оснивач који је својим радњама и поступцима допринео настанку стечаја предузећа може и сопственом имовином одговарати за његове обавезе.

Из образложење:

"Нижестепени судови су становишта да изведени докази не упућују на постојање разлога прописаних одредбом члана 54. Закона о предузећима за заснивање одговорности туженог у односу на обавезе предузећа чији је он власник и директор. Основано се у ревизији указује да је оваква одлука заснована на погрешној примени материјалног права. Оцена о постојању привада правне личности није условљена само чињеницом да ли је имовина дужничког правног лица формално правно пренета радњом туженог на новоосновано предузеће. Да је пренос имовине извршен на тај начин тужилац би могао остварити своја права према новооснованом предузећу позивом на одредбу члана 452. става 1. Закона о облигационим односима. Међутим, управо што таквих доказа нема он је и упућен да захтев за заштиту својих имовинских права усмери према туженом као једином оснивачу и директору предходног – дужничког и новооснованог предузећа. Зато

се и оцена о основаности тог захтева мора заснивати на комплексној анализи односа туженог у пословању ранијег и садашњег предузећа. Сама чињеница да је предходно – дужничко предузеће отишло под стечај и да је тај поступак обустављен због недостатка имовине указује и на могућу одговорност туженог као његовог оснивача и директора. Отуда је правилно пресуђење овог спора условљено поузданим утврђењем да ли су поступци и радње туженог допринеле настанку стечаја, односно отуђењу имовине стечајног дужника. С тим у вези, мора се расправити и да ли је тужени и у новооснованом предузећу задржао делатност којом се бавило и предходно предузеће и да ли се и том приликом пословање одвија са истим асортиманом робе. Посебно је нужно утврдити да ли је на било који начин имовина дужничког предузећа преношена безтеретним и теретним правним пословима у корист туженог, односно да ли је и у којој мери његова приватна имовина увећана у време рада и постојања предузећа које је отишло у стечај. При томе, треба истаћи и да привид правне личности увек постоји ако се поступцима оснивача, или чланова управе код трећих лица ствара утисак да су њихова приватна имовина и имовина предузећа помешане".

(Решење Врховног суда Србије Прев.17/04 од 25.марта 2004. године)

Правне последице плаћања на руке

Уплатом купопродајне цене извршене на руке законског заступника привредног друштва продавца може се угасити уговорна обавеза купца само у случају када је примљени новац по том основу доцније и уплаћен на жиро-рачун продавца.

Из образложења:

" Нижестепени судови су становишта да спорни уговори представљају законом допуштене правне послове о промету непокретности. Због тога је одбијен део тужбеног захтева да се исти огласе ништавим.

Тако је одлучено упркос утврђеној чињеници да је уговорена купопродајна цена уплаћена на руке законског заступника туженог првог реда. Поред тога, у списима се налази и фотокопија огласа из кога се види да је решењем Трговинског суда у Београду од 29.3.1996. године отворен поступак принудног поравнања над туженим првог реда.

Код таквог стања ствари Врховни суд налази да се изнето становиште нижестепених судова, за сада, не може прихватити. Погрешна је тврдња да исплата купопродајне цене правном лицу на руке његовом законском заступнику није од утицаја на правну ваљаност спорних уговора. Такав поступак може представљати правно допуштену радњу само у случају да је примљени новац уплаћен на жиро рачун туженог првог реда. У противном, неуплатном купопродајне цене на жиро рачун продавца са статусом правног лица крши се одредба чл.17. ст.1. Закона о платном промету ("Службени лист СРЈ" бр.53/92, 6/93, 16/93, 31/93, 32/94, 61/95, 30/96, 34/97, 24/98, 22/99, 44/99, 47/99, 28/2000, 73/2000, 53/2001, 3/2002), која је важила у време закључења спорних правних послова. То је императивна одредба због чега би њена повреда учињена уз сагласност туженог другог реда, као купца и спорни уговор учинила апсолутно

ништавим. С тога је за правилно пресуђење овог спора одлучна чињеница да ли је уговорени износ купопродајне цене уплаћен на жиро рачун туженог првог реда, или је исти уз знање и сагласност туженог другог реда задржан у својини његовог законског заступника".

(Решење Врховног суда Србије Прев.153/04 од 22.априла 2004. године)

СЕНТЕНЦЕ ВИШЕГ ТРГОВИНСКОГ СУДА

3. Повлачење предлога за принудно поравнање

Стечајни управник не може повући предлог за закључење принудног поравнања између стечајног дужника и стечајних поверилаца након одржаног и закљученог рочишта за принудно поравнање и након одобрења закљученог принудног поравнања.

Из образложења:

»По стању у списима стечајни дужник је предлогом за закључење принудног поравнања од 4.09.2003. године предложио повериоцима да изврши исплату њихових утврђених потраживања у износу од 100%, у року од 3 године у шест једнаких шестомесечних рата, рачунајући од дана одржавања рочишта за принудно поравнање, с тим да прва рата доспева за наплату у року од 90 дана од дана правоснажности решења којим се одобрава закључено принудно поравнање, а остале рате сваког 180-тог дана рачунајући од дана исплате претходне рате по истеку шест месеци све до коначне исплате. Решењем првостепеног суда III Ст. 561/02 од 8.09.2003. године отворен је поступак принудног поравнања и објављен оглас у «Службеном листу СЦГ» о отварању поступка принудног поравнања сагласно члану 25. ЗППСЛ. По предлогу стечајног дужника за закључење принудног поравнања одржано је рочиште за принудно поравнање дана 20.10.2003. године, на коме није закључено принудно поравнање, већ је наложено стечајном дужнику да достави нову понуду за закључење принудног поравнања. Стечајни дужник доставља дана 28.10.2003. године нови предлог за закључење принудног поравнања, поводом кога је заказано ново рочиште за принудно поравнање, дана 10.11.2003. године, на ком рочишту је стечајни дужник повукао предлог за принудно поравнање, па је суд донео решење којим се обуставља поступак за закључење принудног поравнања између стечајног дужника и његових поверилаца. Решењем Пж. 8127/03 од 9.12.2003. године Виши трговински суд је укинуо првостепено решење и наложио првостепеном суду да мериторно одлучи о предлогу стечајног управника за закључење принудног поравнања из поднеска од 4.09.2003. године. Поступајући по налогу Вишег трговинског суда у Београду првостепени суд је после процене стварне вредности целокупне имовине стечајног дужника заказао преко «Службеног листа СЦГ» ново рочиште за принудно поравнање садржано у предлогу стечајног дужника од 4.09.2003. године за 30.04.2004. године. На рочишту од 30.04.2004. године стечајни управник је поднеском поново повукао предлог за принудно поравнање достављен суду 4.09.2003. године наводећи да имовина стечајног дужника вишеструко прелази вредност обавезе стечајног дужника те да нема законског основа за закључење принудног поравнања.

Неоснован је жалбени навод да је првостепени суд морао узети у обзир чињеницу да је вредност имовине стечајног дужника за неколико пута већа од обавеза према повериоцима тако да стечајни дужник може да одговори својим обавезама и без закључења принудног поравнања.

Ово стога, што је одредбом члана 29. Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији прописано да веће поравнања обуставља поступак принудног поравнања у

случају ако утврди да не постоји разлог за покретање поступка принудног поравнања, ако предлагач не положи предујам за вођење поступка, ако предлагач повуче предлог за принудно поравнање пре него што рочиште буде одржано и ако дужник у току принудног поравнања поступа противно одредбама члана 28. овог закона. У конкретном случају, рочиште за принудно поравнање одржано је по предлогу стечајног управника од 4.09.2003. године и принудно поравнање одобрено у свему према условима за закључење поравнања како је то стечајни управник предложио, и исто је објављено у «Службеном листу» бр. 41 од 19.09.2003.године, дакле предлагач није испунио услов из тачке 3. члана 29. Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији, јер није повукао предлог за принудно поравнање пре него што је рочиште одржано.

У том смислу, првостепени суд је правилно закључио да жалбени наводи могу имати утицаја само при доношењу решења о отварању поступка принудног поравнања, које решење је већ донето, а не и у фази доношења решења о закључењу предложеног принудног поравнања, као и на гаранцију да ће стечајни дужник преузете обавезе из принудног поравнања испунити у целини и у року.«

(Решење Вишег трговинског суда, Пж. 4176/04 од 15. јуна 2004. године)

4. Раскид уговора о продаји друштвеног капитала

Неизвршење обавезе купца друштвеног капитала да инвестира у субјект приватизације директно води осујећењу циља због кога је уговор о продаји друштвеног капитала методом јавне аукције закључен и представља разлог за раскид уговора.

Из образложења:

»Ratio legis за промену власника над субјектима који послују средствима у друштвеној својини не налази се у тежњи законодавца да именује власника предузећа, већ да обезбеди ефикасније управљање привредним процесима.

Примарни циљ приватизације није продаја субјекта приватизације сама по себи, већ инвестициона улагања у њега. Новим улагањима у субјекте приватизације стварају се услови за привредни раст и развој и упоредо за изградњу друштва богатих појединаца, што заједно утиче на повећање социјалне стабилности.

Уговор о продаји друштвеног капитала методом јавне аукције има двоструку правну природу.

Он је, с једне стране облигациони уговор, а са друге стране, статусни уговор.

Облигациони, зато што ствара права и обавезе за уговорне стране – купца и Агенције за приватизацију (члан 148. ЗОО).

Статусни, зато што представља једну врсту акта о оснивању субјекта приватизације – уписа, мењајући његов правни статус, његовог оснивача, његовог власника, његов облик организовања и његову структуру капитала и представљајући исправу за одговарајући упис у судски регистар.

Због његове двостране правне природе на уговор о продаји друштвеног капитала

методом јавне аукције, не примењују се само одредбе Закона о облигационим односима, већ и одредбе Закона о приватизацији, Закон о предузећима и Закон о поступку за упис у судски регистар.

За раскид уговора довољна је једнострана изјава воље повериоца упућена дужнику на сигуран начин (члан 124. ЗОО).

Неспорно је да страна верна уговору има право на раскид уговора у случају потпуног неизвршења уговора од стране друге уговорне стране. Међутим, поставља се питање да ли се уговор може раскинути у случају делимичног неиспуњења уговорних обавеза друге уговорне стране.

Купац и Агенција за приватизацију у Уговору о продаји друштвеног капитала методом јавне аукције обично утврђују и више обавеза за сваку од уговорних страна и одређују да неиспуњење једне од таквих обавеза, од једне уговорнице представља раскидни услов.

Ако купац не изврши једну од уговорних обавеза, а изврши остале, Агенција за приватизацију има право на раскид уговора са разлога што неизвршење конкретне обавезе по самом уговору представља раскидни услов и што неизвршење конкретне обавезе води осујећењу циља због кога је уговор и закључен.

У конкретном случају предметни Уговор о купопродаји друштвеног капитала методом јавне аукције у себи не садржи раскидни услов у ситуацији ако купац Агенцији не достави гаранцију издату од стране банке за испуњење обавезе инвестирања у субјект приватизације.

Међутим, по оцени Вишег трговинског суда неизвршење обавезе инвестирања од стране купца директно води осујећењу циља због кога је уговор и закључен, те то представља разлог на темељу којег је првостепени суд правилно одлучио када је усвојио тужбени захтев и утврдио да је предметни Уговор раскинут. Према одредби члана 2. тачка 1. Закона о приватизацији, прописано је да се приватизација заснива између осталог и на начелу којим се обезбеђује стварање услова за развој привреде и социјалну стабилност. То даље значи да је примарни циљ приватизације инвестиционо улагање у субјект приватизације. Наиме, само новим улагањима у субјект приватизације стварају се услови за привредни раст и развој, и упоредо изградњу друштва богатијих појединца, што све заједно утиче на повећање социјалне стабилности. Продајом већинског дела друштвеног капитала, морао би се створити предуслов за формирање ефикасног привредног амбијента и отварање нових радних места.

Дакле, тужени као купац субјекта приватизације није испунио циљ Уговора о продаји друштвеног капитала методом јавне аукције предвиђен у одредби члана 2. Закона о приватизацији, тиме што није инвестирао у субјект приватизације нити је Агенцији за приватизацију доставио банкарску гаранцију као обезбеђење ове уговорне обавезе. То је чињеница коју је првостепени суд несумњиво утврдио и из те чињенице произлази недвосмислен правни закључак да су у конкретном случају били испуњени услови за раскид Уговора о купопродаји друштвеног капитала субјекта приватизације АД "М" Б. П. методом јавне аукције.

Тачно је да је тужени као купац извршио своју основну уговорну обавезу – плаћање купопродајне цене, али је тачно и то да купац није извршио другу исто тако битну обавезу инвестирања у субјект приватизације, односно достављање банкарске гаранције као обезбеђење тог инвестирања. Предметни Уговор о купопродаји друштвеног капитала

методом јавне аукције у себи садржи правно-техничке недостатке, које могу дати основа за тумачење да се Уговор о продаји друштвеног капитала не може раскинути због неинвестирања у субјект приватизације. Међутим, одредба члана 2. Закона о приватизацији је конгентне природе и она представља правни основ на темељу кога је првостепени суд уз помоћ другостепеног суда утврдио да је предметни Уговор раскинут.”

(Пресуда Вишег трговинског суда, Пж. 3087/04 од 27. маја 2004. године)

*3. Приватизација. Промена облика организовања.
Минимални део новчаног оснивачког капитала*

Купац друштвеног предузећа по Уговору о продаји друштвеног капитала методом јавне аукције нема обавезу да приликом уписа промене организовања субјекта приватизације уплати новчани део оснивачког капитала од 10.000,00 односно 20.000,00 америчких долара у динарској противвредности на дан исплате.

Из образложења:

»Из списка предмета произлази да је предлагач друштвено предузеће које је продато путем јавне аукције. Купац и Агенција за приватизацију су закључили уговор о продаји друштвеног капитала методом јавне аукције. Купопродајна цена субјекта приватизације утврђена је на износ од 7.000,00 и по тој цени купац је купио субјект приватизације и цену од 7.000,00 уплатио. Поднетом пријавом за промену облика предлагач је тражио да се изврши упис промене облика друштвеног предузећа у акционарско друштво и у ту сврху је поднео Уговор о промени облика организовања субјекта приватизације од 6.10.2003. године, која је донета од стране оснивача, односно купца субјекта приватизације Ерак Дејана.

Пошто је предлагач уписао и уплатио оснивачки капитал износ од 7.000,00 динара, регистарски суд је стао на правно становиште да захтев предлагача за промену облика организовања из друштвеног предузећа у акционарско друштво не испуњава законом прописане услове (члан 456. Закона о предузећима, члан 190. Закона о предузећима и члан 47. Уредбе о упису у судски регистар), па је са тих разлога одбио захтев за упис као неоснован.

Виши трговински суд сматра да регистарски суд није у праву. Жалилац основано истиче да је у конкретном случају предлагач променио облик организовања по правним нормама које су садржане у Закону о приватизацији ("Службени гласник Републике Србије", бр. 38/01 и 18/039). Уговором између Агенције за приватизацију и купца, није регулисана обавеза купца нити је утврђена та обавеза, да је дужан да изврши уплату оснивачког капитала према одредбама Закона о предузећима. Ни Закон о приватизацији, а ни подзаконски акти којима се регулише област продаје друштвеног капитала не утврђују обавезе друштвеног предузећа методом јавне аукције да изврши уплату оснивачког капитала, према одредби члана 190. Закона о предузећима која предвиђа да новчани део основног капитала акционарског друштва које се оснива симултаним оснивањем не може бити мање од 10.000 УСД у динарској противвредности по курсу на дан уплате, односно

не може бити мањи од 20.000 УСД у динарској противвредности по курсу на дан уплате, ако се оснива сукцесивним оснивањем.

Закон о приватизацији, као и сви подзаконски акти донети на основу Закона о приватизацији, представљају "lex specialis" у односу на Закон о предузећима као "lex generalis".

Тумачењем уговора, као и цитираних подзаконских аката, те Закона о приватизацији, те довођењем истих у везу са Законом о предузећима и Уредбом о упису у судски регистар, може се закључити да је купац односно субјект приватизације ослобођен од обавезе да уплати оснивачки улог према одредби члана 190. Закона о предузећима. Ова чињеница би морала бити императивно наведена, како у Закону о приватизацији, подзаконским актима и Уговору о продаји друштвеног капитала методом јавне аукције, да би обавезивала купца на уплату оснивачког капитала. Како ова обавеза није конституисана ни законским ни подзаконским актима, а ни уговором, то произлази да је правно становиште регистарског суда погрешно.

Будући да због погрешно заузетог становишта регистарски суд није испитивао испуњеност свих формалних и материјалних услова за предметни упис у судски регистар, то је Виши трговински суд био принуђен да уважи жалбу предлагача, укине побијано првостепено решење и предмет врати регистарском суду на поновни поступак и одлучивање и то на основу одредбе члана 54. тачка 3. Закона о поступку за упис у судски регистар.

У поновном поступку, регистарски суд ће поћи од правног становишта које је заузео Виши трговински суд да се на упис промене облика организовања друштвеног предузећа у акционарско друштво након закључења уговора о продаји друштвеног капитала методом јавне аукције не примењују одредбе чланова 436. и 190. Закона о предузећима и 47. Уредбе о упису у судски регистар, већ се примењују одредбе из Закона о предузећима и подзаконских аката донетих на темељу тог закона, те одредбе самог Уговора о продаји друштвеног капитала методом јавне аукције. Истовремено, регистарски суд ће испитати испуњеност преосталих формалних и материјалних услова за предметни упис у судски регистар прописаних одредабама чланова 33. и 34. Закона о поступку за упис у судски регистар и донети ново решење по захтеву предлагача за упис промене облика организовања из друштвеног предузећа у акционарско друштво.«

(Решење Вишег трговинског суда, Пж. 3912/04 од 25. маја 2004. године)

7. Брисање неоснованог уписа у судски регистар

Уговор о изменама и допунама Уговора о оснивању друштва са ограниченом оговорношћу који није потписан од стране свих оснивача и на коме нема судске овере потписа једног од оснивача, није пуноважан и као такав не представља подобну исправу за упис у судски регистар усклађивања са Законом о предузећима.

Из образложења:

»Регистарски суд је правилно закључио да је у конкретном случају упис усаглашавања противника предлагача са Законом о предузећима, Законом о

класификацији делатности и о регистру јединица разврставања и промене лица овлашћеног за заступање спроведен решењем Трговинског суда у Б. Фи. број 12930/02 од 31.12.2002. године недопуштен.

Одредбом члана 10. став 5. Закона о предузећима потписи оснивача на оснивачком акту се оверавају код надлежног суда. Без овере потписа оснивача, оснивачки акт не може бити пуноважан. Уговор о изменама и допунама оснивачког акта који је приложен у поступку оспореног уписа не садржи потпис једног оснивача – страног правног лица, овде предлагача. Следствено томе, по пријави ствари произлази да Уговор о изменама и допунама оснивачког акта који је приложен у поступку који је претходио спорном упису не садржи пред судом оверен потпис једног од оснивача.

Пошто уговор о измени оснивачког акта није правно ваљан, то он није подобан и није могао послужити као исправа за извршење уписа усаглашавања противника предлагача са Законом о предузећима и Законом о класификацији делатности и о регистру јединица разврставања. Даља последица непуноважности уговора о измени оснивачког акта противника предлагача јесте та да сви акти и све одлуке донете на основу овог уговора нису пуноважни и не могу производити правно дејство. То даље значи да ни Статут противника предлагача и Одлука о именовању и разрешењу лица овлашћеног за заступање нису правно ваљане.

Према томе, ни упис промене лица овлашћеног за заступање код противника предлагача као субјект уписа није био допуштен.

Кључна околност у овој регистарској ствари је та да Уговор о изменама Уговора о оснивању не садржи потпис оснивача који поседује 49% удела по актуелном стању у судском регистру. Заступник предлагача овај Уговор није потписао нити је оверио потпис код надлежног суда. Због тога такав уговор нема обавезну форму прописану одредбом члана 10. Закона о предузећима, а уговор сачињен супротно форми која је законом прописана, ништав је уговор. Због тога су предметни уписи у судски регистар били недопуштени у току самог момента уписа, а самим тиме и неосновани по одредби члана 60. став 1. тачка 3. Закона о поступку за упис у судски регистар.

На темељу изнетих разлога и на основу члана 54. тачка 2. Закона о поступку за упис у судски регистар, Виши трговински суд је одбио жалбу противника предлагача као неосновану и потврдио решење регистарског суда.«

(Решење Вишег трговинског суда, Пж. 3488/04 од 25. маја 2004. године)

УПРАВНО ОДЕЉЕЊЕ

ПРАВНИ СТАВ

1. Полазећи од стварне надлежности Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање запослених за утврђивање стажа осигурања цивилних лица на служби у Војсци Југославије, у смислу члана 104. став 2. Закона о основама пензијског и инвалидског осигурања, решење о признавању стажа са увећаним трајањем осигуранику из члана 11. тачка 2. истог закона, донето од стране војног органа не представља процесну и правну сметњу да надлежни орган утврђује постојање спорног стажа.

2. Решење војног органа о признавању стажа са увећаним трајањем осигуранику из члана 11. тачка 2. Закона о основама пензијског и инвалидског осигурања не представља правни основ за упис података у матичну евиденцију надлежног фонда.

(Правни став заузет на седници Управног одељења Врховног суда Србије, одржане дана 24.05.2004. године)

ПРОЦЕСНО ПРАВО

Покретање поступка за ванредно укидање решења

Ванредно укидање решења из члана 256. ЗУП-а увек се доноси по службеној дужности

Из образложења:

"Из списка ове управне ствари се види да је првостепено решење донето у смислу члана 256. Закона о општем управном поступку уз примену ванредног правног средства ванредног укидања извршног решења у управном поступку. Из првостепеног решења се види да је тим решењем усвојен захтев заинтересованог лица за ванредно укидање ранијег решења од 24.априла 2001. године, на који начин је учињена повреда правила поступања, будући да се решење о ванредном укидању из члана 256. ЗУП-а увек доноси по службеној дужности. Заинтересовани појединци и организације могу дати иницијативу за доношење решења о укидању извршног решења, али се решење увек доноси по службеној дужности, због тога што се доношење решења о ванредном укидању увек односи на извршна решења, а да уколико се донесе такво решење, странка која је извршним решењем стекла одређена права, у смислу члана 256. тачка 4. има право на накнаду претрпљене штете уколико такву штету трпи услед укидања решења. Због тога је и обавеза на управном органу да оцени да ли ће по службеној дужности донети решење из цитиране законске одредбе. За случај да орган оцени да нема услова за примену овог ванредног правног средства, доставиће обавештење подносиоцу иницијативе које обавештење нема карактер управног акта, те се против њега не може водити управни спор".

(Пресуда Врховног суда Србије, У. 1961/03 од 29. априла 2004. године)

Погрешна правна поука и недоношење решења

Недоношење решења од стране органа коме је жалба упућена као надлежном, на основу погрешне правне поуке, сматра се одбацивањем жалбе, па се нови рок за жалбу надлежном органу рачуна од добијања пресуде суда у управном спору.

Из образложења:

"Како је тужилац поступајући по погрешној поуци о употреби правног лека, изјавио жалбу ненадлежном органу од кога је ургенцијом захтевао доношење одлуке по жалби, то по ставу суда, ако је првостепени орган у отправку решења дао погрешно упутство о употреби правног лека, па странка по том упутству упути жалбу стварно ненадлежном органу и овај не донесе решење у року из члана 26. Закона о управним споровима, а ни после поновног захтева странке, има се узети да су испуњени услови за

покретање управног спора, али се сматра да је ненадлежни орган доношењем решења по жалби одбацио жалбу због ненадлежности, па суд налази да тужба тужиоца није основана. Међутим, у том случају, странци тече рок за жалбу надлежном другостепеном органу од дана пријема пресуде, јер погрешна поука о употреби правног лека у смислу члана 200. Закона о општем управном поступку, не може да буде на штету странке".

(Пресуда Врховног суда Србије, У. 2207/03 од 10. септембра 2003. године)

Претходно питање код одузимања земљишта

Правни основ одузимања земљишта није претходно питање у управном поступку које треба расправити у парници, већ одлучна чињеница коју мора да утврди сам управни орган.

Из образложења:

"Ценећи наводе тужбе, Врховни суд Србије налази да се њима основано указује на незаконитост решења туженог органа. Ово из разлога што је првостепени орган по службеној дужности морао сам да утврди да ли је садашњи корисник парцела правни следбеник ранијег корисника из времена одузимања земљишта, затим по коме основу је шумско газдинство постало корисник наведених парцела, а све у циљу утврђивања чињенице да ли је оно обвезник враћања спорног земљишта подносиоцима захтева или не, све под условом да су спорне парцеле биле одузете на основу члана 1. став 1. Закона о начину и условима признавања права и враћању земљишта ... ("Службени гласник РС" 18/91 ... 42/98).

Према томе наведени разлози на којима се заснива оспорено решење у вези претходног питања не могу представљати претходно питање већ само релевантне чињенице које је била дужна да утврди Комисија за повраћај земљишта као надлежни орган. Због тога, спорна чињеница, да ли до одузимања земљишта дошло применом Закона о начину и условима признавања права и враћању земљишта ... не представља претходно питање у смислу члана 134. ЗУП-а, због чега нису били испуњени услови из члана 137. овог закона за доношење ожалбеног закључка о прекиду поступка".

(Пресуда Врховног суда Србије, У. 3274/02 од 8. августа 2003. године)

Надлежност органа за исправку техничке грешке

Исправку техничке грешке у решењу донетом у управном поступку врши орган који је донео решење.

Из образложења:

"Оцењујући законитост оспореног решења Врховни суд је нашао да је донето уз повреду одредбе члана 209. ЗУП-а којом је прописано да орган који је донео решење, односно службено лице које је потписало и издало решење, може у свако време исправити грешке у именима или бројевима, писању или рачунању, као и друге очигледне

нетачности у решењу или његовим овереним преписима. Исправка грешке производи правно дејство од дана од кога производи правно дејство решење које се исправља. О исправци се доноси посебан закључак, а белешка о исправци уписује у изворник решења ако је то могуће и уз све оверене преписе достављене странкама. Белешку потписује службено лице које је потписало закључак о исправци. У овом случају тужени орган је исправио грешку у решењу првостепеног органа на који начин је повредио одредбу члана 209. ЗУП-а, јер грешку садржану у решењу једног органа не може да исправи други орган већ једино може да на то упозори орган у чијем је решењу дошло до техничке грешке".

(Пресуда Врховног суда Србије, У. 2307/02 од 12. фебруара 2003. године)

МАТЕРИЈАЛНО ПРАВО

Одлука на јавном тендеру и управни надзор

Одлука донета на јавном тендеру има карактер управног акта, па се одлучивање по приговору учесника поступка на ову одлуку не може спајати са доношењем одлуке у поступку вршења надзора над применом Закона о приватизацији.

Из образложења:

"Затим, противно члану 198. став 1. ЗУП-а, ни самим диспозитивом оспореног решења није решено у целини и о свим захтевима тужиоца као странке, односно како о приговору тако и о захтеву тужиоца за вршењем надзора над применом одредаба овог закона и прописа донетих на основу њега у смислу чл. 62. став 1. Закона о приватизацији. Према образложењу тог решења, спајањем ових поступака од стране туженог јединствено је решавано како по захтеву тужиоца за вршењем надзора над радом Агенције за приватизацију сходно члану 62. став 1. Закона о приватизацији ("Сл. гласник РС" бр. 38/01 и 18/03) – по коме се, иначе, не одлучује управним актом из члана 6. став 2. Закона о управним споровима, тако и по приговору тужиоца поднетом на основу члана 32. став 2. истог Закона на законитост спроведеног поступка јавног тендера под означеном шифром ради продаје 70% друштвеног капитала АД "Ветеринарски завод" из Земуна – по коме се, иначе, одлучује коначним актом надлежног органа у смислу члана 32. став 5. тог Закона и који акт иначе представља управни акт у смислу члана 6. став 2. ЗУС-а. Наиме, одредбом члана 32. став 2. Закона о приватизацији прописано је да учесник јавног тендера има право приговора на законитост спроведеног поступка, а ставом 5. тог члана да је акт органа донет по пријему приговора коначан, док је одредбом члана 62. став 1. истог Закона прописано да надзор над применом одредаба овог закона и прописа донетих на основу њега врши министарство надлежно за послове приватизације, а ставом 2. овог члана да контролу рада Владе Републике Србије и министарства надлежног за послове приватизације у спровођењу поступка приватизације врши надлежни одбор Народне скупштине Републике Србије".

(Пресуда Врховног суда Србије, У. бр. 275/04 од 28. маја 2004. године)

Право земљорадника на инвалидску пензију

Одредбама члана 45. став 1. Закона о основама пензијског и инвалидског осигурања није искључено право земљорадника као осигураника код кога је настао губитак радне способности проузрокован професионалном болешћу, на стицање права на инвалидску пензију.

Из образложења:

"Правилно је окружни суд у управном спору нашао да је решењем туженог органа повређен закон на штету тужиље, те да су се стекли законски услови за поништај оспореног решења. Ово с тога што и по налажењу овог суда оспорено решење нема разлога који су били одлучни при оцени доказа и због којих тужени орган, овде подносилац захтева, сматра да су у конкретном случају испуњени услови из члана 253. став 2. и 254. став 1. Закона о општем управном поступку за укидање решења по праву надзора, односно у чему се у овом случају огледа очигледна повреда материјалног закона, будући да одредбом члана 45. став 1. Закона о основама пензијског и инвалидског осигурања није искључено стицања инвалидске пензије за осигуранике земљораднике, па је нејасно због чега тужени орган сматра да осигураници земљорадници не могу стећи право на инвалидску пензију ако је инвалидност проузрокована професионалном болешћу. При том су побијаном пресудом цењена сва питања и околности која су од утицаја на правилност и законитост оспореног решења, и за ту оцену дати су довољни разлози које и овај суд у свему прихвата.

Суд је ценио све наводе који се износе у поднетом захтеву за ванредно преиспитивање побијане пресуде, па је нашао да ти наводи нису основани и да не могу довести до другачије оцене законитости оспореног решења. Из списка неспорно произилази да је решење првостепеног органа од 17.09.2001. године, донето на основу налаза, оцене и мишљења првостепеног органа вештачења од 22.августа 2001. године, којим је утврђена потпуна и трајна неспособност за обављање послова земљорадника код покојног Николић Рајка почев од 10.јула 2001. године, истом признато право на инвалидску пензију по основу професионалног обољења. Одредбама члана 45. став 1. Закона о основама пензијског и инвалидског осигурања није изричито искључена могућност стицања права на инвалидску пензију код осигураника земљорадника ако је инвалидност проузрокована професионалном болешћу, па се неосновано у захтеву истиче да је при доношењу првостепеног решења од 17.09.2001. године, иста очигледно повређена, те да су се због тога стекли услови за укидање овог решења по праву надзора".

(Пресуда Врховног суда Србије, Увп-П-114/02 од 2. априла 2003. године)

Судско поравнање и пренос апсолутних права

Пренос апсолутних права уз накнаду путем закљученог судског поравнања нема карактер преноса путем правоснажне судске одлуке, већ посебне врсте споразума (уговора) закљученог између уговарача, због чега је порески обвезник по члану 25. став 1. Закона о порезима на имовину ("Службени гласник РС" бр. 26/01, 45/02 и 80/02) продавац односно преносилац права из члана 23. и 24. истог закона, а не лице на које се преноси апсолутно право (стицалац)

Из образложења:

"Међутим, по налажењу Врховног суда основано се тужбом истиче да тужилац није дужан платити предметни порез, односно да је погрешан став туженог да је првостепени орган у конкретном случају правилно ожалбеним решењем утврдио да је тужилац као стицалац по основу судског поравнања порески обвезник. Ово стога што је пренос апсолутног права извршен уз накнаду наведеним судским поравнањем, које по својој правној природи представља посебну врсту споразума (уговора) закљученог између уговорача о поновном преносу апсолутног права, а нема карактер правоснажне судске одлуке којом је такав пренос извршен (како то погрешно налази тужени) - па је због тога порески обвезник по члану 25. Закона о порезима на имовину продавац као преносилац права из члана 23. тачка 1. и члана 24. тачка 4. овог Закона, а не лице на које се преноси апсолутно право (стицалац) из члана 25. став 5. у вези члана 24. тачка 1. истог Закона (како су то погрешно нашли тужени и првостепени орган)".

(Пресуда Врховног суда Србије, У. 4382/02 од 6. октобра 2003. године)

Статус грађевинског земљишта после рушења експроприсаног објекта

Поништајем решења о експропријацији објекта који је у међувремену порушен, ранији сопственици објекта не могу стећи право коришћења грађевинског земљишта на коме се објекат налазио, а које им је решењем о експропријацији изузето из поседа.

Из образложења:

"Чланом 36. став 3. Закона о експропријацији ("Службени гласник РС", бр. 53/95) прописано је да ће се на захтев ранијег сопственика експроприсане непокретности, правоснажно решење о експропријацији поништити или изменити, ако корисник експропријације у року од 3 године од правоснажности одлуке о накнади, односно од дана закључења споразума о накнади, није извршио, према природи објекта, знатније радове на објекту ради чије је изградње извршена експропријација.

Како је ставом II диспозитива решења Комитета за привреду и финансије Скупштине општине Пожега експроприсана стамбена зграда која је након експропријације срушена, то се у смислу цитиране законске одредбе, према правном схватању овога суда, на захтев ранијег сопственика може поништити решење о експропријацији иако предмет експропријације не постоји, јер се у случају немогућности реституције настали имовинкоправни односи између корисника експропријације и сопственика непокретности могу расправити пред судом опште надлежности. Поништајем решења о експропријацији објекта који је у међувремену порушен, ранији сопственици не стичу право коришћења грађевинског земљишта на коме се објекат налазио, јер су право коришћења земљишта имали по основу својине на објекту кога више нема, већ само могу истаћи имовинскоправни захтев пред надлежним судом. Катастарска парцела која није била експроприсана, него је као градско грађевинско земљиште решењем чији се поништај тражи изузета из поседа корисника применом одредаба Закона о грађевинском земљишту, не може бити предмет деекспропријације, јер ни једном одредбом Закона о

експропријацији није прописано да се може извршити деекспропријација земљишта изузетог из поседа."

(Пресуда Врховног суда Србије, У. 2608/03 од 30. децембра 2003. године)

Легитимација за покретање поступка бесправног усељења

Лице, чија одлука о додели стана није постала правноснажна, нема легитимацију у управном поступку за тражење исељења бесправно усељеног лица у стан.

Из образложења:

"Из списка ове управне ствари се види да је подносиоцу захтева решењем првостепеног органа наложено да се исели из стана наведеног у диспозитиву решења, а решење је донето у примени одредбе члана 5. Закона о становању. Из списка се утврђује да је захтев за исељење подносиоца захтева за ванредно преиспитивање пресуде Окружног суда, поднела противна странка у овом предмету, којој је решењем власника стана овај стан додељен ради становања.

Подносилац захтева је и у управном поступку, а и у поднетој тужби у управном спору истицао да се код надлежног општинског суда води поступак по тужби ради поништаја одлуке о додели стана противној странци, па по оцени Врховног суда Србије, овим наводима подносиоца окружни суд и управни органи нису дали прави значај кроз оцену легитимације за покретање поступка код органа управе, већ су се бавили статусом тужиоца у наведеном стану.

По оцени Врховног суда Србије, постојала је обавеза окружног суда да приликом оцене законитости оспореног решења провери наводе тужиоца у управном спору према којима одлука о додели стана противној странци није постала правноснажна. Према правном ставу Врховног суда Србије, лице чија одлука о додели стана није постала правноснажна нема легитимацију у управном поступку за тражење исељења бесправно усељеног лица у тај стан, у смислу члана 5. Закона о становању. Обзиром да у смислу изнетог става суда није утврђивано чињенично стање у поступку од управних органа, Врховни суд је поднети захтев уважио, преиначио побијану пресуду и поништио оспорено решење".

(Пресуда Врховног суда Србије, Увп-1- 92/03 од 27. августа 2003. године)

Карактер налога урбанистичког инспектора

Налагање урбанистичког инспектора управном органу да отклони одређене неправилности приликом доношења решења не ослобађа орган утврђивања потпуног и правилног чињеничног стања у присуству странке.

Из образложења:

"Одлучујући у поновном поступку по жалби тужени орган је оспореним решењем поново одбио као неосновану жалбу тужиоца изјављену против првостепеног решења

налазећи да је правилно поступио првостепени орган када је на основу наложених мера Републичког урбанистичког инспектора огласио ништавом урбанистичку дозволу и урбанистичку сагласност на техничу документацију тужиоцу без планског основа, у смислу члана 40. Закона о планирању и уређењу простора и насеља ("Службени гласник РС" 44/95 ... 16/96).

Основано се по оцени Врховног суда Србије, наводима тужбе, указује на незаконитост оспореног решења, с обзиром да чињенице на основу којих су донети првостепено и другостепено решење нису утврђиване у проведеном управном поступку у коме су ова решења донета на основу уочених неправилности од стране Републичког урбанистичког инспектора.

По оцени овог суда, Републички урбанистички инспектор може у смислу одредаба члана 57. – 59. Закона о планирању и уређењу простора и насеља ("Службени гласник РС" 44/95 и 16/96) да дâ иницијативу надлежном органу да уклони уочене неправилности, а у проведеном управном поступку, у присуству странке, треба утврдити чињенице на основу којих ће орган донети на закону засновано решење".

(Пресуда Врховног суда Србије, У. 1843/03 од 20. новембра 2003. године)

Плодоуживање на непокретности и дечји додатак

Катастарски приход непокретности оптерећене плодуживањем код кога плодуживалац није члан домаћинства, не улази у приходе од којих зависи право на дечји додатак.

Из образложења:

"Тужени орган је извео закључак да како приходи породице од пољопривреде по члану домаћинства прелазе предвиђени цензус, првостепени орган је правилно поступио када жалиоцу није признао право на дечји додатак.

Врховни суд Србије налази да се овакав закључак туженог органа не може прихватити као правилан, с обзиром да је тужилац пружио доказ уз тужбу из кога се види да тужилац јесте власник непокретности наведене у том изводу, али да је непокретност оптерећена правом плодуживања. По оцени Врховног суда Србије, непокретност оптерећена правом плодуживања не може се узети у обзир при урачунавању катастарског прихода тужиоца уколико плодуживалац није и члан породичног домаћинства, па како је на ову чињеницу тужилац указивао и у поступку по жалби на првостепено решење то је тужени био у обавези да цени ове наводе жалбе у складу са одредбом члана 235. став 2. Закона о општем управном поступку".

(Пресуда Врховни суд Србије, У. 1176/03 од 3. септембра 2003. године)

Привремена мера забране отуђења непокретности и упис у катастру

Привремена мера забране отуђења непокретности донета у судском поступку не представља правни основ за измену правноснажног решења на основу кога је извршен упис у катастру.

Из образложења:

"Врховни суд налази да је правилно поступио тужени када је одбио као неосновану жалбу тужиоца на решење првостепеног органа, будући да је првостепено решење донето на основу правилне примене материјалног права. Ово са разлога, што се из доказа у списима несумњиво утврђује да је служба за катастар непокретности поступајући по захтеву странке за провођење промене у катастру по основу уговора овереног код суда донела решење којим је дозвољено провођење промене корисника наведене непокретности, јер је првостепени орган оценио да се ради о правоваљаној исправи која је сачињена сходно одредби члана 65. став 2. у вези члана 12. Закона о премеру и катастру земљишта ("Службени гласник СРС" 11/76). Наведено решење је постало правноснажно и коначно у смислу Закона о општем управном поступку и оно се може ставити ван снаге само у законом прописаним случајевима уз испуњење услова за поништавање, укидање или мењање правноснажних решења. Чињеница да је решењем Општинског суда одређена привремена мера забране отуђења наведене непокретности, не представља разлог због кога се може поништити или укинути правноснажно решење, а уколико тужилац код надлежног суда издејствује правноснажну пресуду којом би се уговор о поклону ставио ван снаге, на основу кога је извршено провођење промене по списку промена, тек тада би првостепени орган могао у посебном поступку по захтеву странке оценити подобност наведене исправе за измену корисника у катастру".

(Пресуда Врховног суда Србије, У. 2367/02 од 26. марта 2003. године)

Државински спор и промена у катастру

Правноснажна пресуда суда донета у државинском спору не представља основ за промену у катастру.

Из образложења:

"Из списка произилази да је тужилац поднео захтев првостепеном органу да у катастарској евиденцији буде уписан као власник на делу наведене катастарске парцеле, а по основу пресуде Општинског суда. Том пресудом одбијен је тужбени захтев тужиље да се према туженом утврди да је заузео југоисточни део наведене парцеле уписане у одговарајући поседовни лист.

На основу овако утврђеног чињеничног стања, по налажењу Врховног суда, правилно је одлучио тужени орган када је оспореним решењем одбио жалбу тужиоца на наведено првостепено решење. Ово са разлога што је одредбом члана 65. став 2. Закона о премеру и катастру земљишта ("Службени гласник СРС" 11/76), прописано да је основ за промену корисника земљишта у катастарском оперативном поступку правноснажна одлука суда или другог надлежног органа и уговор оверен код суда, ако садрже податке прописане у члану 12. овог закона, односно ако су непокретности означене према подацима премера и катастра земљишта.

У конкретном случају цитираном пресудом није утврђено никакво својинско право тужиоца на делу наведене парцеле у односу на уписаног корисника земљишта, већ је то пресуда донета у државинском спору која као таква није проводљива у катастру земљишта".

(Пресуда Врховног суда Србије, У. 3180/02 од 31. марта 2003. године)

Посебни услови код једнократног пореза на откупљени стан

Код оцене да ли је откупљени стан одговарајући у поступку утврђивања једнократног пореза на екстра доходак узимају се у обзир и посебни услови из општег акта о додели стана за одговарајућу државну функцију.

Из образложења:

"Са становиштем првостепеног органа сагласио се тужени орган у оспореном решењу налазећи да основ за утврђивање жалиоцу једнократног пореза на екстра имовину произилази из чињенице да је жалилац део куће откупио пуноважним уговором о стицању сусвојине и о откупу који је закључен са СРЈ – Савезном владом овереним код Општинског суда и да је у питању откуп стамбене површине куће преко 90м², као и да је жалилац у тренутку откупа био изабрани савезни функционер, у којим чињеницама су садржане посебне погодности дефинисане у одредби члана 3. став 1. тачка 12. Закона о једнократног порезу на екстра доходак и екстра имовину ("Службени гласник РС" 36/01, 37/01).

Врховни суд Србије налази да се овакав став туженог органа не може прихватити као правилан, с обзиром да према правном схватању Врховног суда Србије нема места примени наведеног члана ради опорезивања откупљене површине стана преко 90м², уколико је извршен откуп стана који је одговарајући по структури у односу на број чланова породичног домаћинства, према општем акту даваоца стана.

У поновном поступку, управни органи су у обавези да утврде по коме општем акту је тужиоцу додељен наведени стан – кућа и у ком својству, с обзиром да се у моменту доделе неспорно налазио на наведеној државној функцији, те да оцени наводе жалбе уложене на првостепено решење да њему, с обзиром на те функције, према општем акту, припада већа стамбена површина за 50%".

(Пресуда Врховног суда Србије, У. 547/03 од 11. јуна 2003. године)

Поништај уговора о откупу стана и једнократни порез

Правноснажна пресуда суда којом се поништава уговор о откупу стана искључује обавезу плаћања једнократног пореза на екстра доходак.

Из образложења:

"Из списка се види да је оспореним решењем одбијена као неоснована жалба тужиоца изјављена на решење првостепеног органа којим је утврђена обавеза плаћања једнократног пореза на екстра доходак и екстра имовину стечене искоришћавањем посебних погодности, са образложењем да тужилац није пружио доказ да је пресуда Општинског суда којом се оглашава ништавим уговор о закупу наведеног стана постала правноснажна. Како тужилац уз допуну тужбе доставља пресуду Окружног суда којом се одбија као неоснована жалба тужиоца и потврђује пресуда Општинског суда, то је Врховни суд Србије тужбу уважио како би се у поновном поступку ценила правноснажност наведене пресуде Општинског суда, с обзиром на постојање и садржину пресуде Окружног суда коју је тужилац доставио уз тужбу у управном спору".

(Пресуда Врховног суда Србије, У. 3417/02 од 19. фебруара 2003. године)

Трошкови куповине девиза и једнократни порез

Износ утврђене обавезе једнократног пореза на екстра доходак се мора умањити за износ трошкова које је обвезник имао приликом куповине девиза.

Из образложења:

"Према одредби члана 2. став 1. и 2. Закона о једнократном порезу на екстра доходак и екстра имовину ... ("Службени гласник РС" 36/01, 37/01) једнократним порезом опорезује се екстра доходак којим се, у смислу овог закона, сматра збир свих прихода, по одбитку трошкова, на начин утврђен овим законом, остварен од стране физичког или правног лица.

Из списка предмета није спорно да је тужилац у првостепеном поступку изнео чињенице и приложио доказе из којих несумњиво произилази да је имао одређене трошкове у виду провизије на име динарске противредности купљених девиза, које првостепени орган није прихватио, као и да је купљеним девизама платио увезену робу из иностранства.

Код оваквог стања ствари, Врховни суд налази да одлучне чињенице за примену цитиране одредбе закона нису правилно утврђене, услед чега се не може проверити ни правилност примене материјалног права у првостепеном решењу".

(Пресуда Врховног суда Србије, У. 2943/02 од 3. јула 2003. године)

Поништај решења о једнократном порезу и обавеза на рате

Околност да је поништено решење о утврђивању обавезе једнократног пореза на екстра доходак има значаја у поступку по захтеву за плаћање те обавезе у ратама.

Из образложења:

"Имајући у виду да је решење, на које се тужени орган позива као на коначну одлуку о утврђивању пореске основице за обрачун једнократног пореза на екстра доходак и екстра имовину тужиоцу, поништено у управном спору код Врховног суда Србије, а у списима нема доказа да је у поновном поступку остало на снази првостепено решење којим је тужиоцу у овој ствари порез утврђен, Врховни суд налази да се не могу прихватити разлози оспореног решења по којима се у решењу о плаћању на рате утврђене обавезе не може ценити основаност навода жалбе којима се оспорава правилност утврђене пореске основице, која је отпала, већ само основаност приговора на број месечних рата у којима је плаћање утврђеног пореза одобрено".

(Пресуда Врховног суда Србије, У. 3802/02 од 13. фебруара 2003. године)

Обим одговорности оснивача фирме и једнократни порез

Одговорност оснивача фирме до висине средстава оснивачког улога од значаја је и у поступку наплате једнократног пореза на екстра доходак.

Из образложења:

"Правилно је тужени оценио да је првостепени орган основано нашао да је тужиља као оснивач наведеног предузећа његов супсидијерни јемац у погледу утврђених пореских обавеза по основу одредбе члана 7. став 2. Закона о једнократном порезу на екстра доходак и екстра имовину.....("Службени гласник РС" 36/01 и 37/01), којом је прописано да ако је против правног лица покренут стечај, односно ликвидациони поступак, а једнократни порез се не може у целости платити из стечајне, односно ликвидационе масе, порески дужник је физичко и правно лице – оснивач правног лица који је престао да постоји, а ставом 3. истог члана Закона прописано је да када је порески обвезник правно лице његов оснивач је супсидијарни дужник. Међутим тужени је погрешно оценио да је првостепени орган правилно утврдио износ тужиљине обавезе по наведеном основу. Ово са разлога, што се из прилога Окружног привредног суда види да је тужиљина одговорност као оснивача и деоничара само до висине средстава њеног оснивачког улога. Како је ставом два диспозитива ожалбеног решења тужиља обавезана на уплату целокупног износа односно преко износа њеног деоничарског улога, то по налажењу овог суда разлози образложења ожалбеног решења, с обзиром на утврђено чињенично стање, не упућују на решење какво је дато у диспозитиву чиме је учињена повреда правила поступка и то одредбе 199. став 2. у вези члана 235. ЗУП-а".

(Пресуда Врховног суда Србије, У. 674/03 од 10. октобра 2003. године)

ПРИКАЗИ

Љубодраг Пљакић,
судија Врховног суда Србије

РЕЖИМ ГРАЂЕВИНСКОГ ЗЕМЉИШТА У НОВОМ ЗАКОНУ

Доношењем Закона о планирању и изградњи¹ - у даљем тексту: Закон, који је ступио на снагу 13.5.2003. године престала су да важе, између осталог, три кључна закона који су регулисали планирање и уређење простора (Закон о планирању и уређењу простора и насеља)², уређивање и коришћење грађевинског земљишта (Закон о грађевинском земљишту)³ и изградњу објеката (Закон о изградњи објеката)⁴. Све ове материје су сада обједињене у једном закону што представља сасвим добар приступ, јер се о ради о материјама које се међусобно прожимају и од којих ни једна није себи циљ: планирањем и уређењем простора преко одређивања режима грађевинског земљишта на законит начин се уређује изградња објеката и уређивање површина које служе тој градњи и општим потребама. Остаје да се оцени да ли је у Закону однос поглавља који се тиче наведених целина правилно постављен и на начин да чине једну заокружену регулација што је, надамо се, и намера законодавца.

- ПОЈАМ ГРАЂЕВИНСКОГ ЗЕМЉИШТА -

У самом називу Закона помињу се две од три исказане области: планирање и изградња. Остаје да се закључи да није била намера законодавца да у обради грађевинском земљишту да мањи значај у односу на друге две области.

Грађевинско земљиште је обрађено у глави IV Закона кроз 20 чланова (67-87). У односу на Закон о грађевинском земљишту⁵ у даљем тексту: претходни закон, ова материја је дата у једној скраћенијој верзији, а поготову у односу на раније законе који су регулисали ову материју. Примена Закона у пракси треба да покаже да ли је на овај начин постигнута концизност која не иде на уштрб квалитета.

Закон дефинише грађевинско земљиште као "земиште на којем су изграђени објекти и земљиште које служи редовној употреби тих објеката, као и земљиште које је, у складу са Законом, одговарајућим планом предвиђено за изградњу и редовно коришћење објеката. Дефиниција је дакле, иста као и у претходном закону. Основна замерка оваквом решењу је у чињеници да се акценат ставља на изграђени објекат, а тек потом се, везано за објекат, помиње и само земљиште на коме се објекат налази и земљиште предвиђено за изградњу. Полазећи од чињенице да је подела земљишта одвајкада била на пољопривредно и шумско према њиховим природним својствима, давање карактера грађевинском земљишту само кроз изграђене објекте представља термин из свакодневног говора. Због тога правни појам грађевинског земљишта треба претходно узети за

¹ "Службени гласник РС" бр. 47/03

² "Службени гласник РС" бр. 44/95...46/98)

³ "Службени гласник РС" бр. 44/95 и 16/97)

⁴ "Службени гласник РС" бр. 4/95...43/01)

⁵ "Службени гласник РС" бр. 44/95... 16/97)

доношење одлука надлежних органа којима се одређено земљиште проглашава за грађевинско или за усвајање одређених планова од стране државних органа који му такав карактер дају. Подсетимо се одредбе члана 2. тачка 22. са почетка овог Закона у којој се под појмом објекта подразумева и јавна зелена површина. Јавна зелена површина у обичном говору не представља објекат већ му такав статус даје овај Закон, и он се не везује за било коју зелену површину већ само за ону која је одговарајућим актом као таква предвиђена.

Из свега реченог, произилази да је у дефинисању појма грађевинског земљишта право препустило примат грађевинско-урбанистичкој струци па је, уместо преко доносиоца једног правног акта, карактер грађевинском земљишту објашњен кроз његову крајњу сврху и то, видели смо кроз пример, на начин који није свеобухватан.

- ВРСТЕ ГРАЂЕВИНСКОГ ЗЕМЉИШТА -

Закон на нов начин дефинише две врсте грађевинског земљишта: као јавно грађевинско земљиште и остало грађевинско земљиште.

1. ЈАВНО ГРАЂЕВИНСКО ЗЕМЉИШТЕ

У оквиру ове категорије, одредбом члана 69. Закона су такође, предвиђене две врсте јавног грађевинског земљишта. Једно је земљиште на коме су, до дана ступања на снагу овог закона, изграђени објекти од општег интереса и јавне површине. То земљиште је у државној својини. Са гледишта законодавно правне технике требало је у самој одредби члана 69. навести да се ово земљиште не може отуђити из државне својине, а не да се ова забрана уноси на крају следећег члана 70. Закона. Уношење наведене забране у сам појам јавног грађевинског земљишта допринело би потпунијем правном схватању његове садржине.

Друга врста овог земљишта је земљиште на коме нису изграђени објекти, али које је планом, донетим на основу закона, намењено за изградњу јавних објеката од општег интереса и за јавне површине. Ово земљиште је такође, у државној својини и његова дефиниција потврђује тезу са почетка овог реферата о појму грађевинског земљишта. Та теза се провлачи и кроз следећу одредбу члана 70. Закона у којој је ставом 1. прописано да "јавно грађевинско земљиште одређује општим актом општина, у складу са овим законом и урбанистичким планом." Акт је дакле, општи и његова законитост се може испитивати у поступку код Уставног суда Србије.

Каква је садржина донетог акта? Законодавац наводи елементе које овај акт нарочито мора да садржи. То су елементи без којих акта нема, а поред њих може да садржи и неке друге елементе који нису услов за његову правну ваљаност, али служе његовом појашњавању. Обавезни елементи општег акта су: опис граница земљишта које се одређује за јавно грађевинско земљиште, назив катастарске општине и списак бројева катастарских парцела. Посебно желимо да подвучемо значај описа граница земљишта. Уколико би се на пример, догодило да је нека парцела по својој катастарској ознаци била изостављена, то не би значило да је та парцела ван јавног грађевинског земљишта уколико се она налази у опису граница земљишта. Касније навођење парцеле по њеној ознаци би значило само исправљање техничке грешке која би имала правно дејство од доношења

општег акта. Ово питање има практичан значај, јер уколико парцела није наведена у општем акту, она не би могла да се отуђи управо са разлога што је обухваћена описом граница земљишта.

Закон у овом делу садржи једну значајну новину. Законодавац обавезује општину да пре доношења акта из члана 69. став 1. донесе акт о изузимању земљишта из поседа корисника тог земљишта, уз плаћање накнаде по одредбама закона којим се уређује експропријација. Ако се зна да се ради о земљишту на коме су већ изграђени грађевински објекти, онда то представља одступање од досадашњих законских решења по којима се из поседа корисника изузимало само неизграђено грађевинско земљиште. Питања везана за грађевинско земљиште на којима су изграђени грађевински објекти решавана су на други начин на пример, у примени Закона у посебним условима за издавање грађевинске односно употребне дозволе за одређене објекте⁶ питање доделе земљишта на коме је изграђен објекат који се може усагласити, решавано је у управном поступку доношењем утврђујећег решења којим је признавано право коришћења. Очигледно је у оваквом законском решењу превагнуо интерес законодавца да правно стање усклади са фактичким.

Полазећи од таквог интереса законодавац уводи у Закон један доста строг рок од 2 године од ступања на снагу у коме је општина дужна да донесе општи акт о одређивању грађевинског земљишта из члана 69. став 1. за јавно грађевинско земљиште. Пошто се ради о веома обимном послу остаје као питање колики број општина у Србији ће моћи да уради овај посао у предвиђеном року.

Законодавац, очигледно у жељи да поштри одговорност општина око окончања задатог посла у наведеном року, предвиђа и обавезу Владе да она одреди границе јавног грађевинског земљишта уколико то општина не уради у законском року од 2 године од ступања на снагу закона. Овакво решење отвара неколико питања на која је законодавац морао да да одговор. Чини се да законско решење има у виду идеалну ситуацију да је општина већ донела акте о изузимању земљишта из поседа, па је само остало да се земљиште прогласи за јавно грађевинско што ће учинити Влада, за случај да општина не изврши своју законску обавезу. Поставља се питање шта ће се десити ако општина још увек није изузела земљиште из поседа, у целини или делом, што је услов за доношење одговарајућих аката од стране општине, односно Владе? Да ли ће Влада у тој ситуацији преузети и послове изузимања земљишта из поседа и ко ће бити у обавези да плати накнаду за изузето земљиште? Посебно се отвара питање у коме року Влада мора да изврши своју обавезу, обзиром да јој Законом тај рок није остављен.

Пошто наведена законска одредба има у виду довођење у склад фактичког и правног стања, што је од значаја и за уредно вођење јавних књига, мишљења само да уколико општина у законском року не одреди јавно грађевинско земљиште (пошто га претходно изузме из поседа корисника), Влада не може донети одлуку уместо општине, а да претходно земљиште није изузето из поседа. Зашто? Због тога што се проглашавање за јавно грађевинско земљиште врши у јавном интересу, али и у интересу поштовања права грађана, корисника земљишта, да им из поседа буде изузето земљиште које се правно води на њих иако фактички можда, представља улицу. Читав поступак се не спроводи само на релацији две странке, општине и Владе, већ се у истој мери мора штити и интерес грађана. Уколико би се прихватио став да Влада не би могла да изврши обавезу општине, а да претходно земљиште није изузето из поседа, онда се питање рока у коме Влада може да изврши своју обавезу чини још дискутабилнијим. Ако се пође од циљног тумачења ове

⁶ "Службени гласник РС" бр. 16/97)

одредбе и значаја проглашавања јавног грађевинског земљишта, онда би и за Владу морао да постоји један разуман рок у коме би своју обавезу извршила.

У пракси се може поставити питање да ли иницијатива за изузимање из поседа земљишта које треба да буде проглашено за јавно грађевинско земљиште може да потекне и од саме странке – корисника земљишта. Мишљења смо да таква идеја није у супротности са циљем постављеним у одредби члана 70. Закона. Такође, може се поставити и питање, које није било ретко у пракси, да ли корисник коме је земљиште фактички изузето из поседа, може у року из члана 70. Закона, везаног за обавезу општине, да води истовремено парницу ради исплате накнаде штете због фактички изузетог, а неисплаћеног земљишта? Ранија судска пракса је дозвољавала вођење парнице у таквим случајевима с тим што висина претрпљене штете не би могла да буде већа од износа који би странка добила да је вођен поступак изузимања из поседа. Чини се да, пошто је сада Законом предвиђен поступак кроз обавезу општине око изузимања земљишта из поседа, у коме корисник има и положај странке, не би било могуће истовремено да се води и парница за накнаду штете због неисплаћеног, а фактички изузетог земљишта.

Што се тиче грађевинског земљишта из члана 69. став 2. Закона, одредбом члана 70. став 6. је предвиђено да то земљиште општина одређује за јавно грађевинско после његовог прибављања у државну својину, а у складу са законом.

И на крају, везано за примену одредбе члана 70. Закона, али и за Закон у целини. Озбиљна примедба је да поступак изузимања земљишта није детаљније разрађен, већ се он у овој одредби само узгред напомиње. Као да је Закон писан само за оне који су се и раније бавили овим питањима на основу досадашњих закона, па да у примени овога Закона о томе могу користити стечена знања.

2. ОСТАЛО ГРАЂЕВИНСКО ЗЕМЉИШТЕ.

Друга врста грађевинског земљишта је остало грађевинско земљиште. Његов статус је регулисан одредбом члана 79. Закона као изграђено земљиште и земљиште намењено за изградњу објеката у складу са законом, а које није одређено као јавно грађевинско. Карактеристике су му сличне као јавном грађевинском земљишту, а разлика је у томе што није проглашено за јавно грађевинско. Из тога произилази и битна карактеристика овог земљишта: оно је у промету и може бити у свим облицима својине дакле, и у државној. Остало грађевинско земљиште које је до дана ступања на снагу овог закона, на основу закона одређено као градско грађевинско земљиште у државној својини, остаје и даље у државној својини, ако посебним законом није друкчије одређено. Значајно овлашћење за ранијег сопственика у овој одредби је да може поднети захтев за успостављање режима својине који је био пре ступања на снагу одлуке о одређивању тог земљишта као градског грађевинског, уколико до дана ступања на снагу није приведено намени у целини или већем делу, уз услов да не чини урбанистичку и функционалну целину са градским грађевинским земљиштем.

У ставу 5. овог члана је предвиђено да ранији сопственик односно његов законски наследник захтев за доношење решења о успостављању режима својине, могу поднети најдоцније у року од 2 године од дана доношења одлуке о одређивању грађевинског земљишта за јавно грађевинско земљиште. Ако се има виду примена цитиране одредбе члана 70. Закона и обавеза општине да такву одлуку донесе у року од 2 године од ступања

на снагу Закона, рок за странку је најдоцније 4 године по ступања на снагу Закона, а ако општина не донесе такву одлуку, већ Влада, тај рок ће бити дужи.

На основу правноснажног решења о усвајању захтева као извршног наслова врши се одговарајућа промена у јавним књигама. Закон ништа не каже о томе каква правна ситуација настаје уколико не буде удовољено захтеву. Сматрамо да је по таквом захтеву одлучивано у управној ствари и да донето решење има карактер управног акта против кога је могуће улагати жалбу и користити вођење управног спора.

Остало неизграђено грађевинско земљиште које је у државној својини може се давати у закуп. Уколико је намена тог земљишта за изградњу, давање у закуп се може вршити искључиво на основу јавног надметања или прикупљањем понуда. Други начин давања у закуп овог земљишта је путем непосредне погодбе и то у три случаја од којих је један везан за давање земљишта у закуп власнику објекта изграђеног без грађевинске дозволе, ради прибављања одобрења за изградњу, ако је изградња тог објекта у складу са условима из урбанистичког плана. На овај начин је законодавац преузео одредбу из ранијег Закона о посебним условима за издавање грађевинске односно употребне дозволе... којим је, под одређеним условима, усаглашавана бесправна градња.

Поступак, услове, начин као и програм давања у закуп овог земљишта уређује општина, али се тиме поступак не окончава. У овом Закону је предвиђена правна заштита као и у претходном закону. Дакле, поводом донете одлуке о давању земљишта у закуп закључује се уговор који садржи елементе ближе предвиђене одредбом члана 82. став 2. Закона, а ако је земљиште дато у закуп супротно одредбама Закона учесник јавног надметања односно прикупљања понуда, може поднети тужбу за поништај уговора надлежном суду у року од 8 дана од сазнања за закључење уговора, а најкасније у року од 60 дана од дана закључења уговора. Дакле, судска заштита се не обезбеђује у управно-судском поступку, већ у поступку код суда опште надлежности. Мишљења смо да, када је већ остављен максималан рок за подношење тужбе од 60 дана од дана закључења уговора, онда је субјективни рок од 8 дана за подношење тужбе, рачунајући од дана сазнања, прекидач и да би морао да износи 30 дана.

Право власника, чији су објекти до дана ступања на снагу Закона изграђени у складу са законом на осталом изграђеном грађевинском земљишту у државној својини, да користи постојеће грађевинске парцеле док тај објекат постоји, стиче се на основу самог Закона, одредби члана 83.

Када је у питању неизграђено остало грађевинско земљиште у државној својини, законодавац утврђује да право коришћења има ранији сопственик као и законски наследник и лица на која је ранији сопственик пренео право коришћења, у складу са законом. У члану 84. став 2. Закона је наведено која се лица сматрају ранијим сопствеником на који начин су пренете одредбе из ранијих закона. Значајно је да странка мора сама да поднесе захтев за утврђивање таквог статуса, јер будући да је право коришћења овог земљишта у промету, услов за оверу таквог уговора је правноснажно решење о признатом праву ранијег сопственика.

У прилог несистематичности Закона рећи ћемо да су одредбе о накнади за уређивање грађевинског земљишта, његовом коришћењу и накнади за коришћење грађевинског земљишта, које су заједничке за обе врсте грађевинског земљишта, дате уз одељак о јавном грађевинском земљишту, уместо да по систематици буду иза одредби обе врсте грађевинског земљишта.

Овим рефератом су обухваћена нека од питања из режима грађевинског земљишта како су дата у новом Закону. Међутим, самом њиховом анализом се могу уочити карактеристике општијег карактера које се тичу целог поглавља Закона:

- будући да се материја планирања и уређења простора, грађевинског земљишта и изградње објеката међусобно прожимају за похвалу је напор законодавца да их обједини у један закон;

- законодавац је покушао да са релативно мањим бројем чланова обради ову материју на начин да буде концизна у чему није успео. Поједина решења у својој обради нису доведена до краја због чега су непотпуна и стварају могућност за различита тумачења;

- недовољна систематичност Закона ствара забуну код тумачења појединих одредби, па су тако поједини институти генералне природе обрађени уз једно уже поглавље, уместо на крају, на који начин би се исказао њихов општи карактер;

- институт изузимања земљишта није посебно обрађен, већ је узгред напоменут, тако да се о њему може закључивати на основу прописа који су престали да важе (ко подноси захтев, које доказе доставља уз захтев ...);

- законом се искључује вођење управног спора и када није обезбеђена друга судска заштита (члан 86. став 10. Закона);

- изречене примедбе недвосмислено упућују на закључак да правна струка није адекватно била заступљена у креирању законских решења, већ је превага дата урбанистичко-инжењерској струци.

На основу ових закључних разматрања може се претпоставити да ће успостављање управне праксе у примени овог поглавља Закона бити доста отежано, посебно у управном спору кроз оцену законитости аката управних органа у коме ставови из пресуда највишег суда треба да надоместе недостатак адекватних решења у Закону.

Драгиша Слијепчевић
судија Врховног суда Србије

ПРИКАЗ НОВОГ ЗАКОНА О СТЕЧАЈНОМ ПОСТУПКУ

Нови Закон о стечајном поступку представља модеран законски текст прилагођен међународним прописима којим се отклањају правне мањкавости и неефикасност постојећег стечајног законодавства. Њиме је доследно исказано настојање да се у поступку стечаја пружи максимална правна заштита имовинским интересима стечајних поверилаца и у складу са њиховом вољом определи ток и исход стечајног поступка. Новим Законом о стечајном поступку таксативно су одређени услови за покретање и спровођење стечаја, установљени нови органи и уређени нови правни институти стечајног поступка. Извршена је промена и прецизно разграничење правног положаја и овлашћења стечајног већа и стечајног судије у односу на стечајног управника. За разлику од ранијег у новом Закону суду је поверено само доношење судских одлука, док су послови управљања имовином стечајног дужника и доношење пословних одлука у искључивој надлежности стечајног управника.

Централно место у вођењу поступка стечаја припада стечајном судији. Он врши надзор над радом стечајног управника и доноси најважније одлуке о току и исходу поступка стечаја. Контролу законитости његовог рада врши стечајно веће, које одлучује и о покретању претходног стечајног поступка, утврђује постојање разлога за покретање стечаја и именује и разрешава стечајног управника. Стечајни управник се стара о имовини стечајног дужника и заштити интереса стечајних поверилаца. Стечајни управник у свом раду поступа по упутствима и мишљењима одбора поверилаца и својом личном имовином одговара за све штете које су његовом намером или крајњом непажњом причињене свим учесницима у поступку. Предвиђени су и нови услови за именовање стечајног управника. На ту функцију се може именовати само лице са високом стручном спремом и положеним стручним испитом коме је од стране Агенције за лиценцирање издата лиценца за обављање тих послова. Као обавезан орган стечајног поступка установљена је и скупштина поверилаца. Њу чине сви необезбеђени стечајни повериоци чија су потраживања евидентирана у пословним књигама стечајног дужника у износу већем од 3%. То је нови орган у поступку стечаја који доноси одлуку да ли ће се стечај завршити престанком правног субјективитета и продајом имовине стечајног дужника, или ће се реорганизацијом извршити његово оздрављење. Скупштина поверилаца бира и опозива одбор поверилаца и разматра извештај стечајног управника о току стечајног поступка и стању имовине стечајног дужника. Увођењем скупштине и одбора поверилаца као обавезних органа обезбеђена је потпуна заштита интереса стечајних поверилаца и установљена поверилачка контрола тока и опредељења исхода поступка стечаја.

Заштита поверилачких интереса остварује се и кроз установљење нове привремене мере – именовања привременог стечајног управника у претходном стечајном поступку. У

том циљу извршено је и максимално скраћење времена трајања поступка стечаја. Законом су таксативно одређене све процесне радње и прописани кратки рокови у којима се исте морају предузети. На тај начин онемогућене су постојеће злоупотребе и неоправдано дугогодишње трајање, не само главног, већ и претходног стечајног поступка. Новину на плану заштите интереса поверилаца представљају и законска установљења приоритета и одвојеног намирења поверилаца – давалаца финансијског лизинга на предмету лизинга датог стечајном дужнику.

Значајно је измењен и правни положај радника запослених код стечајног дужника. За разлику од ранијег законског решења по коме даном отварања стечаја свим запосленим радницима код стечајног дужника престаје радни однос по сили закона, новим законом је предвиђено да стечај представља само разлог за отказ уговора о раду. Тако је омогућено да радници и након отварања стечаја остану у радном односу, уколико по оцени скупштине поверилаца и стечајног управника постоји потреба за њиховим радом. То ће се увек десити када скупштина поверилаца одлучи да се стечајни дужник реорганизује и тако омогући његов опстанак и наставак пословања.

Реорганизација стечајног дужника представља потпуно нови правни институт стечајног поступка који је детаљно уређен овим законом. Она се одвија по плану који заједно са предлогом за покретање поступка стечаја може поднети сам стечајни дужник, или лица која су власници најмање 30% капитала стечајног дужника. То може учинити и стечајни управник као и повериоци са најмање 30% обезбеђених или необезбеђених потраживања. О предложеном плану реорганизације гласају сви повериоци са правом гласа сразмерно висини њихових потраживања. На тај начин ствара се законска могућност не само за оздрављење, већ и приватизацију стечајног дужника извршену по вољи и у складу са интересима његових поверилаца.

Нови правни институт стечајног поступка је и законом прописана могућност стечаја предузетника, као и посебна правила у поступку стечаја мале вредности. Стечајни поступак мале вредности спроводи се ако књиговодствена вредност имовине стечајног дужника не прелази 5.000.000,00 динара. У том случају поступак води и све долуге доноси само стечајни судија. На тај начин се значајно смањују трошкови поступка и сам поступак чини ефикасним. Знатан напредак на плану ефикасности поступка стечаја учињен је и законом уставновљеном могућношћу арбитражног решења основности оспореног потраживања. Та овлашћења су поверена стечајном судији, односно арбитражном већу чије чланове одређују стечајни управник и поверилац оспореног потраживања, а председава стечајни судија. Тиме се избегава вођење парничног поступка и омогућава брзо и ефикасно доношење одлуке о оспореном потраживању.

У новом стечајном закону посебно место заузима и стечај са ино елементом. Законским уређењем међународног стечаја удовољено је препоруци Европске комисије из маја 2002. године. На тај начин законом се гарантује правна сигурност свим ино повериоцима у заштити њихових имовинских интереса у случају стечаја домаћин привредних субјеката. То се чини у складу са међународно признатим правним стандардима, што овај закон чини и усклађеним са важећим прописима међународног права.

С А Д Р Ж А Ј

Страна

Део први – ДОКУМЕНТИ

- Извештај и предлог решења проблема функционисања судова на Косову и Метохији -----

Део други – СУДСКА ПРАКСА

КРИВИЧНО ОДЕЉЕЊЕ

СЕНТЕНЦЕ -----

МАТЕРИЈАЛНО ПРАВО -----

- Јака раздраженост и препаст -----
- Неподобан покушај -----
- Стицај кривичног дела -----
- Фалсификовање исправе, време извршења кривичног дела и застарелост кривичног гоњења -----
- Застарелост извршења казне и понављање кривичног поступка -----
- Клевета – квалификовани облик -----
- Противприродни блуд, тешка телесна повреда и принуда -----

ПРОЦЕСНО ПРАВО -----

- Трајање притвора -----
- Одлучне чињенице и казна -----
- Оцена признања на главном претресу -----
- Овлашћење суда и повреда закона из члана 369. тачка 5. ЗКП -----
- Слободно судијско уверење, слободна оцена доказа и индиције -----
- Повреда закона из захтева за заштиту законитости -----
- Обавештавање о седници већа -----
- Условни отпуст -----

ГРАЂАНСКО ОДЕЉЕЊЕ

- ПРАВНА СХВАТАЊА - - - - -

-Закључак Грађанског одељења - - - - -

СЕНТЕНЦЕ - - - - -

ПРОЦЕСНО ПРАВО - - - - -

- Одбацивање тужбе - - - - -

- Постојање правног интереса за вођење парнице - - - - -

- Благовременост ревизије умешача у спору за поништење одлуке о додели стана - -

- Ослобађање од давања ствари плаћањем новчаног износа - - - - -

- Одлучивање о више изјављених жалби - - - - -

- Одлука другостепеног суда о преурањеном тужбеном захтеву - - - - -

- Признање и извршење стране судске одлуке - - - - -

СТВАРНО ПРАВО - - - - -

- Права заједничара - - - - -

- Границе државинске заштите - - - - -

- Привремени објекат и стварна права на главном објекту - - - - -

- Административно-правни преднос непокретности у друштвеној својини - - - - -

- Фактичко депоседирање и право на надокнаду - - - - -

- Право власника земљишта по основу пронађеног скривеног блага - - - - -

ПАТЕНТНО ПРАВО - - - - -

- Спор о висини накнаде за техничко унапређење - - - - -

СТАМБЕНО ПРАВО - - - - -

- Активна легитимација у спору за поништај уговора о откупу настојничког стана - -

- Право приоритета за доделу стана - - - - -

- Овлашћења јавног предузећа у поступку пренамене и откупа настојничког стана - -

- Ништавост уговора о закупу стана - - - - -

- Право ванбрачног друга закупца стана - - - - -

ПОРОДИЧНО ПРАВО - - - - -

- Настанак права на законско издржавање - - - - -

- Одговорност за дугове оставиоца - - - - -

ОБЛИГАЦИОНО ПРАВО - - - - -

- Непостојећи уговор - - - - -

- Привидан уговор о промету непокретности - - - - -

- Правна дејства раскидног уговора - - - - -

- Накнада штете и капара - - - - -

- Право на накнаду штете у случају обуставе прекршајног поступка - - - - -

- Принцип пропорционалности накнаде штете - - - - -

- Повреда права личности расном дискриминацијом -----
- Урачунавање породичне инвалиднине у новчану ренту -----
- Садржина судске заштите због повреде права личности -----
- Рок застарелости потраживања код уговора о осигурању -----
- Могућност прекида застарелости тужбом дужника -----
- Одговорност новооснованог предузећа за обавезе оснивача -----
- Одговорност имаоца чија је непокретност продата на јавној продаји -----
- Одговорност превозника за штету -----
- Форма уговора о посредовању -----
- Престанак обавезе претварањем кредита у јавни дуг Федерацији -----

МЕДИЦИНСКО ПРАВО -----

- Одговорност здравствене организације за накнаду штете због повреде професионалне тајне

РАДНО ПРАВО -----

- Благовременост тужбе у радном спору -----
- Упозорење и отказ уговора о раду -----
- Инвалид рада и право на накнаду штете -----
- Отказ због ћутања о важним околностима пре закључења уговора о раду -----
- Злоупотреба боловања и дисциплинска одговорност запосленог -----

СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА ОКРУЖНИХ СУДОВА -----

- Признање и извршење страних судских одлука -----
- Протест меница и дозвољеност приговора -----

ТРГОВИНСКО ПРАВО -----

- Право на фирму -----
- Права акционара у поступку стечаја -----
- Активирање одговорности оснивача за обавезе јавног предузећа -----
- Испитивање пријављених потраживања -----
- Правне последице поништаја решења гувернера НБЈ о ликвидацији банке -----
- Застарелост права по основу подстицајних мера Владе Републике Србије -----
- Одговорност оснивача због изазивања стечаја -----
- Правне последице плаћања на руке -----

СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА ВИШЕГ ТРГОВИНСКОГ СУДОВА -----

- Повлачење предлога за принудно поравнање -----
- Раскид уговора о продаји друштвеног капитала -----
- Приватизација. Промена облика организовања. Минимални део новчаног оснивачког капитала -----
- Брисање неоснованог уписа у судски регистар -----

УПРАВНО ОДЕЉЕЊЕ

- ПРАВНА СХВАТАЊА - - - - -

-Правни став - - - - -

СЕНТЕНЦЕ - - - - -

ПРОЦЕСНО ПРАВО - - - - -

- Покретање поступка за ванредно укидање решења - - - - -

- Погрешна правна поука и недоношење решења - - - - -

- Претходно питање код одузимања земљишта - - - - -

- Надлежност органа за исправку техничке грешке - - - - -

МАТЕРИЈАЛНО ПРАВО - - - - -

- Одлука на јавном тендеру и управни надзор - - - - -

- Право земљорадника на инвалидску пензију - - - - -

- Судско поравнање и пренос апсолутних права - - - - -

- Статус грађевинског земљишта после рушења експроприсаног објекта - - - - -

- Легитимација за покретање поступка бесправног усељења - - - - -

- Карактер налога урбанистичког инспектора - - - - -

- Плодоуживање нанепокретности и дечји додатак - - - - -

- Привремена мера забране отуђења непокретности и упис у катастру - - - - -

- Државински спор и промена у катастру - - - - -

- Посебни услови код једнократног пореза на откупљени стан - - - - -

- Поништај уговора о откупу стана и једнократни порез - - - - -

- Трошкови куповине девиза и једнократни порез - - - - -

- Поништај решења о једнократном порезу и обавеза на рате - - - - -

- Обим одговорности оснивача фирме и једнократни порез - - - - -

Део трећи – ПРИКАЗИ

- Режим грађевинског земљишта у новом закону

Љубодраг Пљакић, судија Врховног суда Србије - - - - -

- Приказ новог Закона о стечајном поступку

Драгиша Слијепчевић, судија Врховног суда Србије - - - - -